

ACOLADA

4

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Editori: Societatea Literară Acolada și Editura Pleiade Satu Mare
nr. 4 (125) aprilie 2018 (anul XII) 20 pagini preț: 4 lei

Director general: Radu Ulmeanu ~ Director: Gheorghe Grigurcu

Angela Tomaselli: Înger muzician II

Gheorghe Grigurcu: *Poetul față cu mitul*

Barbu Cioculescu: *Un scaun, un baston,
o șapcă*

Alex. Ștefănescu: *Scurtă poveste a vieții mele*

Flori Bălănescu: *Poezii*

C.D. Zeletin: *Bucurii scriitoricești (II)*

Tudorel Urian: *Capricii ale memoriei*

Constantin Trandafir: *Alte fragmente cu Nichita*

Constantin Călin: *Despre bătrânețe (2)*

Lucia Negoită: *Interviul Acoladei. Constantin
Mateescu*

I.V. Scraba: *Cum l-a minimalizat A. Pleșu, un
fals filosof al religiilor, pe Mircea Eliade (II)*

Diana Dobrița Bîlea: *Agnes – Fragment
de roman*

Ștefan Ion Ghilimescu: *IRCSS-ul și
democratura comunistă*

Adrian Dinu Rachieru: *Despre modernitatea
tendențială (II)*

Dumitru Augustin Doman: *Estetic fără etic?*

Legea e (numai) lege!

Cred că nici Ceaușescu nu ar fi visat așa ceva: să bată în cuie situația României pe următorii 40 de ani, printr-o lege votată de Marea (lui) Adunare Națională. Că, oricum, pentru el n-ar fi fost o problemă orice vot stupid din partea instituției respective, antrenată serios să voteze în poziție de drept și cu „labele poc”, în cunoscutele urale „Ceaușescu PCR!” – de unde și vorba că România și-ar fi trăit propria „La Belle Époque”!

Dar fantezia românului necunoscând opreliști, domnului Liviu Dragnea i-a venit, în sfârșit, această minunată idee, anume legea „Strategia România 2040”. În modul cel mai democratic posibil, așa cum suntem deja obișnuiți, se va înființa o comisie parlamentară condusă de însuși ilustrul nostru personaj, care ocupă deocamdată modesta (față de aspirația tot mai fierbinte, de a deveni președintele statului) funcție de președinte doar al Camerei Deputaților. Comisia va fi compusă, alături de parlamentari reprezentând tot spectrul politic, desigur în proporțiile respective, și din membrii altor comisii parlamentare. Deci, vom avea o comisie a comisiilor, că tot ne-a lovit, de vreun an încoace, damblaua tot mai multor comisii noi, cât se poate de democratice și ele, având în vedere că deciziile lor sunt mereu doar ale coaliției PSD-ALDE, că nu degeaba întrunesc ele majoritatea. Totuși, de dragul aromei, comisiei respective li se vor alătura membri ai Administrației Prezidențiale, Academiei Române și alte personalități științifice, cu toții urmând a fi selectați cu grijă și maximă responsabilitate de aceeași comisie, ca nu cumva să avem vreo emoție, nevrigoși cum suntem și temători de nedorite surprize, atunci când e vorba de ideile celor din opoziție.

Nu ne rămâne decât să ne exprimăm speranța, având în vedere strălucita situație economică instaurată de la ultimele alegeri legislative încoace, când absolut toate promisiunile electorale au fost respectate, adicătelea dublarea salariilor, mărirea vertiginoasă a pensiilor, scutirea de cele o sută și ceva de taxe și neintroducerea de impozite noi, promisiuni oglindite în râurile de lapte și miere care inundă România noastră de atunci încoace – că situația

se va perpetua până în viitorul îndepărtat, prevăzut în numele însuși al legii.

Desigur, ar fi doar prima dintr-un lanț întreg de legi absolut necesare. Asta pentru că, fiind vorba doar de o amărâtă de lege, cine ne poate garanta că ea nu ar putea fi modificată pe ici, colo, în punctele esențiale, sau chiar abrogată de un nou parlament, având o cu totul altă majoritate? Așa încât domnul Dragnea, cu apetența-i binecunoscută în materie de legislație nouă (deși, din modestie, îi lasă pe subordonații lui să se împăuneze cu meritele), trebuie neapărat să manifeste toată vigilența necesară preîntâmpinării unor asemenea surprize nedorite.

În primul rând, să propună și să asigure adoptarea unei legi electorale prin care voturile acordate opoziției să fie anulate din principiu cel puțin în proporție de 60%, știut fiind că electoratul nostru cinstit, mereu ahtiat după pungile cu făină de mălai și fiolele de ulei comestibil ce se distribuie contra votului corect în favoarea PSD, n-ar fi niciodată capabil să-și întoarcă preferințele în favoarea altor partide, mai ales că sunt prea sărace ca să vină cu argumentele respective în fața lui. Nici nu vor fi în stare vreodată aceste partide să promită marea cu sarea, metodă al cărei *copyright* aparține exclusiv actualului partid stat, în frunte cu strălucitul său conducător, de pe buzele căruia se revarsă torențial aceste minuni ce ne îmbată cu farmecul lor indicibil și ne amețesc pentru patru ani înainte. Așa că orice eventual avantaj la urne pentru dușmanul de clasă nu poate fi obținut decât prin fraudă, care trebuie stabilită de lege, aprioric, pentru voturile exprimate în favoarea acestuia. O altă prevedere a legii trebuie să acorde autorităților locale puterea de a-i respinge de la numărarea voturilor pe reprezentanții dușmanului, dacă există cea mai mică suspiciune fie că ar ști să numere mai încolo de 10, fie că nu ar fi votați aceleași cauze drepte, a PSD, chiar făcând parte din partidele respective.

Am zis!

Pentru conformitate,

Radu ULMEANU

Redacția și administrația:

Str. Ioan Slavici nr. 27
Satu Mare
Cod Poștal 440042
Fax: 0361806597
Tel.: 0770061240
On-line: www.editurapleiade.eu
(Revista *Acolada* în format PDF)
E-mail: acolada@editurapleiade.eu

xxx

Abonamentele se pot face direct, prin mandat poștal, la adresa redacției, abonații trimițând obligatoriu, în plus, o înștiințare (carte poștală) cu numele lor, suma plătită și perioada acoperită de abonament. Numai pentru instituțiile bugetare, la Trezoreria Satu Mare, Cont RO34TREZ5465069XXX001050. Cod fiscal: RO 638425.

Costul unui abonament pe 3 luni este 17 lei (sau 34 pe 6 luni etc.), acesta incluzând și taxele de expediere.

xxx

În virtutea respectării dreptului la opinie, redacția *Acoladei* publică o diversitate de opinii ale colaboratorilor, fără a-și asuma însă responsabilitatea pentru acestea.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază. Sunt privilegiate textele în format electronic.

Cuprins:

- Radu Ulmeanu: Legea e (numai) lege!* – p. 2
Gheorghe Grigurcu: Poetul față cu mitul – p. 3
Ștefan Lavu: Comedia numelor (92) – p. 3
Barbu Cioculescu: Un scaun, un baston, o șapcă – p. 4
Alex. Ștefănescu: Scurtă poveste a vieții mele – p. 4
Flori Bălănescu: Poezii – p. 5
C.D. Zeletin: Bucurii scriitoricești (II) – p. 6
Tudorel Urian: Capricii ale memoriei – p. 6
Constantin Mateescu: Casa cu nebuni (I) – p. 7
Constantin Trandafir: Alte fragmente cu Nichita – p. 8
Constantin Călin: Despre bătrânețe (2) – p. 9
Lucia Negoită: Interviuul Acoladei. Constantin Mateescu – p. 10
Magda Ursache: „Ce citești, Măria Ta?” – p. 11
Florica Bud: Femeie! Ia-ți și laptopul – p. 11
Isabela Vasiliu-Scraba: Cum l-a minimalizat A. Pleșu (...) pe M. Eliade (II) – p. 12
Diana Dobrița Bilea: Agnes. Fragment de roman – p. 13
Ștefan Ion Ghilimescu: IRRCS-ul și democrația comunistă – p. 14
Adrian Dinu Rachieru: Despre modernitatea tendențială (II) – p. 15
Nicholas Catanoy: Alambicul lui Ianus – p. 16
Dumitru Augustin Doman: Estetic fără etic? – p. 16
Pavel Șuşară: Un dans baroc și jubilatariu – p. 16
Paul Aretzu: Poezie autentică și poezie generaționist-„curentistă” – p. 17
Dan Culcer: De cine se temea Ion Lăncrănjan? – p. 17
Voci pe mapamond: Maki Starfield. Traduceri de Olimpia Iacob – p. 19
Lucian Perța: Parodii. Flori Bălănescu – p. 19
Gheorghe Grigurcu: „Iubirea include speranța” – p. 20

Poetul față cu mitul

Trăsătura de căpetenie a poeziei lui Miron Kiropol: întoarcerea către mit. Explicită, continuă, vizionar consistentă, ea semnifică o detașare netă de minimalismul atât de răspândit azi, atât de stînjenitor cînd alunecă spre trivialitate și simte nevoia de a se revigora, ca și cum și-ar administra un drog, prin prafurile porno.

Circula, la un moment dat, cu o anume satisfacție, în critica noastră, termenul „demitizare”. Glumițele cutărui bard în vogă erau denumite cu înfricoșată deferență „demitizări”. Mitul se vedea închis într-o rezervă a trecutului istorizat, socotit o simplă relicvă a sa. Acum, Miron Kiropol are tentativa unei reveniri la această entitate arhetipală a creației. Hölderlinian ca tipologie, d-sa apelează la tot pasul la o percepție a fantasmelor mitologice, la o comunicare empatetică cu divina lor tensiune, în clipe „de înlănțuire pietrificată pe invizibil”, aruncînd o „nesătulă” privire „peste ceafa zeiței”, sărînd-o „pînă la delir”, în timp ce „Puternică suie lumina/ În cel îngropat pe cînd privirea/ Îi e sfișiată de aurul/ Părului ei sfînt ce se îndepărtează/ Fără să se oprească/ Ori prea mult oprindu-se,/ Căci numai o clipă poate să fie/ Plină de spaimă frumoasă” (8 decembrie 2006). Se înscrie astfel în clasa poezilor pe care Novalis îi definea drept „oameni divinatorii, magici”, precizînd că „magicianul e poet” și invers. Aidoma unui vînător care dibuie cu

primesc în vene./ Duhului ca mijlocire” (7 decembrie 2006). Discursul liric nu e așadar luciditate necondiționată, strădanie de dezghiocare a mitului, ci înșingare a acestuia în accepții translucide. Grație lui autorul se complăce în indeterminări abisale, într-un mediu originar în care inșiența poate fi mîntuitoare, în care pînă și dubiul poate deveni inocență: „Nimeni dintre cei ce au fugit din pămînt/ Nu mai știe ce corp a avut./ Ce alt corp i-a fost geamăn;/ Că fără vrerea sa/ Cele mai grase hălci din carnea sa/ Hrănesc norii/ Și-i fac să devină fericiri lacome./ Generoase creații./ Dar cine mai poate să-și dea seama/ În care nor s-a intrupat./ Și acum zboară, din sine în sine./ Cuminecătura de azur și facere/ A învierii” (*ibidem*). Cuvîntul plămădește un mit pluriform care e chiar eul auctorial, rod baroc al mitului geneziac: „Și cade noaptea fără să fie noapte./ Arde în sine pînă cînd se întoarce/ Sub cenușa paradisiului./ Ies din ea facere a facerii/ Și înfășat în substanța visului/ revin la viață și îmi dau/ Invizibile forme. (...) Sunt eu cel care plîng sau altul plînge/ În mine întrupat cu mii de trupuri?/ Adun lumina veșnică din sînge./ Acesta sunt trăit parcă de muguri” (28 martie 2008). Trăsăturile ființei poetului se încheagă din mișcări ritualice, făcîndu-l să se simtă precum un înger păzitor al celor pierduți, alunecînd pînă-n adîncul lui Dumnezeu, „cu inima pe gura Sa”, prosternîndu-se în posturi de adorație. Sau nostalgic concludiv: „În lumina din carne/ M-am prăbușit./ Inima de var mi-e/ Bătînd în mit./ Nimeni nu vrea să știe/ De ce mai trăiesc./ Cînd povestea mi-e vie/ În supraceresc./ Acolo unde/ Sunt neștiință./ Un cer pe munte/ Căzut ființă” (16 aprilie 2008).

Cronica literară

febrilitate urma vînătorului, conaționalul nostru, de multă vreme domiciliat la Paris, caută pretutindeni urmele mitului salvator. Odată surprinse, acestea se modelează în neostenite formule, ca expresii ale unei sensibilități ce se

înscrie în propriul său elan: „Chiar și pustia cerșește/ Să vină la viață./ Vreascul ia forma fetusului./ Nisipul trezit din amorțire/ Descoperă urma zeiței./ Din cactus iese înfățișarea înflăcărilor./ Soarele arde măduva ca și cum ar cînta-o./ Arătîndu-i viziunea de carne/ Sau aburul ce din ea mai dăinuie./ Dar cine mai știe să fie/ În lumea fără metereze?/ Numai cel ce a cunoscut/ Apropierea lumii celeilalte/ Și i-a devenit suris./ Sunt locuri părăsite dar cu o voieșie/ În ele ca spuma mării cînd înotătorul/ O trage peste carnea arămie./ Sunt locuri pe unde numai norul/ Ce ascunde un zeu se arată/ Pentru o clipă și dispăre./ Acolo aș trăi fără nimic altceva./ Amețit de sublima arătare./ Convins că trecerea mea nu e destrămată./ Mai curînd s-a făcut o stea/ Ce spre mine care nu mai sunt privește” (20 februarie 2008). Starea de spirit recurentă e cea a unui imens regret personal și, concomitent, impersonal pentru dispariția nu doar a certitudinilor ce s-ar cuveni a separa viața (memoria) de moarte (uitare), ci și a

însăși relației dintre lume și esențele sale divine, figurate de chipurile angelice: „Prin lumina de seară a dimineții/ Trece memoria uitată./ E chipul meu de acum?/ E cel mort?/ Prea multe ghirlande îl înconjoară./ Femei cu fața stoarsă de plîns/ Îl acoperă cu lacrimile lor./ Și cerul se înveșmîntă cu nori/ Ce vin dintr-un cosmos dispărut./ Cum au putut să cadă/ În năvodul unui biet pescar/ Îngerii ce țineau pe aripi universul?” (26 mai 2008). Care e modalitatea prin care poetul încearcă a face față unei asemenea crize a transcendenței transpusă într-o criză ontologică? Una immanentă vocației d-sale, cea a Cuvîntului, răsfrîngere a Logosului originar, însă tocmai dată fiind o atare sublimă obîrșie a lui, dator cu o replică creatoare. Limbajul liric modern e aparent dizarmonic, stăpînit de curajul rupturilor logice, zguduit de atacurile informului pe care existențialul le oferă cu cruzime ca materie primă a ficțiunii („haosul, afirma același Novalis, trebuie să transpară în orice poezie”), dar totuși o funcție a Cuvîntului astfel intuit: „Ating lumina dintre mine și moarte./ Cîntă viață îmi iese în cale/ Din toate părțile patriei căzute./ Cît de aproape-departe/ Sunt gîndurile ce mă lovesc./ Sabie sunt ascunsă într-o carte./ Lacrimi de scufundate plute./ Atît de mult am putrezit./ Atît de mult m-a putrezit pămîntul/ Și m-am hotărît să-mi iau zborul din vină./ Căci se vestește Cuvîntul./ Iară dacă mai sunt/ El mi-e carne, vorbire, lumină” (16 noiembrie 2007).

De unde atracția Cuvîntului poeticesc către mit. Cu aerul de-a depăși indicibilul, de-a face vizibile intensitățile care plutesc în ochiul lăuntric al ființei, verbul poate sugera mistere indecriptabile, virtualități deopotrivă ale existenței și ale sale (metafora nu e niciodată o comunicare ce se livrează deplin, ci o suprafață vibratilă a unei comunicări menite a rămîne mereu în sine): „Nu sunt lucruri importante/ Căci au formă de abis./ Ale zeilor morți plante./ Elixire unui mit./ Le-ai putea fi rădăcină/ Dîndu-le parfum și sînge./ Ele te

Dacă schema sufletească a poetului rămîne cea a invocării mitului fie și sub forma-limită a deznădejii capabile totuși de elevație, în fond deznădejdea nefiind decît

reversul damnat al unei aspirații expiatoare („Dacă mă mai iubești, zîna a fugii/ Prin care ai spurcat viața./ Apari din nou în oglinda aburită./ De respirația mea sufocîndu-se/ Între îngerul păzitor și disperare” – 17 iunie 2007), d-sa viețuiește în lumea care-i îngăduie creatorului a fi o lume în lume. Bardul e atras de o viziune fabuloasă a conviețuirii oamenilor cu zeii și cu eroii din vechime pentru a face față confruntării fatale cu forțele declinului, ale descompunerii care configurează destinul uman în contemporaneitatea noastră coruptă, decuplată de mit. E o compensație doar relativă în balansul dintre idealitate și real opresiv. Deoarece impactul constant cu factorii care obnubilează prezența paternală a zeului/zeilor întoarce fatalmente fața lirică înspre prezentul istoriei cu toate ale lui înspăimîntătoare dereglări. Aici și acum creatorul se simte ca un călător stîngaci, care însă nu ezită a refuza ambianța imposibilă, uneori în nota unei pasivități, a unei resignări amare. E aspectul constrîns, reținut

Angela Tomaselli: Deal cu amintiri

al revoltei: „Ziua e prea lungă la început./ Ziua e prea lungă la sfîrșit./ Avidă viață către avidă moarte./ Cuvinte spuse pentru a nu le împlini./ Cu neantul se complăce zămisirea./ Din miezul lui țîșnește/ Și mi se face piele și oase./ Inima ce nu mai stă pe loc” (2 iulie 2008). Sau această confesiune a unei slăbiciuni ce ar reclama ocrotire: „Nu știu nici măcar să întind mîna/ După un pahar cu apă./ Vîntul susură prin mine/ Cuvinte atît de vechi, acoperite de aripa/ Îngerului ca un praf de ceruză” (9 mai 2008). Asumîndu-și amintirea unui act de metempsihoză, autorul ne încredințează că a venit în corpul său din alt corp doar pentru a-i fi respirație „celui respirînd moartea”, dar „Eram atît de fără chip/ Încît îi devenisem chip./ Iar El mă ținea în sine/ Redîndu-mă prin același suflu cu al său” (18 iunie 2007).

Comedia numelor

(92)

Oare Dan Chitic tace chitic? Puțin probabil, fiindcă e avocat.

x

Marian Tractor.

x

De la Eugen Barbu la Eugenio Barba.

x

Arbatel Filotheanu, poet, cu următoarea auto-caracterizare: „Și iar verde flori de suc/ Sint modest ca un surtuc/ Curajos ca un haiduc/ Mai umil ca un papuc/ Și vesel ca un clăbuc!”.

x

„Mai bine decît Mircea Badea ar fi badea Mircea” (Alex Ștefănescu).

x

Indiscutabil, un nume tare: Viorica Oțel.

x

Cristian Salub, un nume pe cale de a se salubriza.

x

Vrînd-nevrînd, poartă un nume plin de mîzgă: Cornel Ciomîzgă.

x

„Unele alăturări de străzi din București continuă să ne uimească: strada purtînd numele matematicianului Gheorghe Țițeica din București se învecinează cu (sau nu e departe de), printre altele, străzile Vrîncioaia, Amidonul, Vidin, Aromei, Maiorului, Pepelea, Intrarea Tăciunelui. Un amestec neașteptat de simțuri, legende și războaie” (*Dilema veche*, 2018).

x

„Toate planurile de evacuare din incendiu din clinica în care am petrecut cîteva zile sunt semnate de specialistă în prevenirea și stingerea incendiilor Ana Lumânare. Foc!” (*Orizont*, 2018).

Ștefan LAVU

Alteori însă apare fața pasională, vituperantă a poetului vulnerat. Alcătuirea strîmbă a viețuirii noastre actuale e respinsă cu un sarcasm inventiv, cu o energie a caricaturizării dusă pînă în pragul absurdului. Distanțarea dobîndește un

impuls deformativ de factură expresionistă, într-un registru al repulșiei nereținute. Întrucît, așa cum arăta Ortega y Gasset, „sufletul liric atacă lucrurile naturale, le rănește sau le ucide”: „La ce bun o piine/ Ieșită din burta șobolanilor/ Ca unic cuptor?/ Cine poate să fie negîndu-l pe Dumnezeu?/ Și totuși la fiecare pas/ Dai peste oameni umflați de piinea asta/ Și de negația cu care se mîndresc./ Parcă au supt din țîța maicii lor moarte/ Și putrezi de laptele acesta umblă prin lume” (11 aprilie 2008). Și totuși nu acesta ar putea fi socotit un bilanț al creației pe care o avem în vedere. Deși procesarea materiei trăirilor e atît de dureroasă încît s-ar putea proiecta oricînd pe un tablou apocaliptic, balanța înclină către soluția compasională, restul ultim nefiind decît „ingenuncherea pentru a cerși o lacrimă” (6 decembrie 2006). Cu adaosul izbăvitor: „Nu e durerea împlinirea fericirii?/ O fericire abia acum înțeleasă./ Cînd ai ajuns acolo unde nimic nu doare” (*ibidem*). În pofida oamenilor cu apucături ferine, care-și înfig în suflet dinții, „o inimă de sus (Hölderlin)/ Bate încă pentru ei, Chinuită de bunătate./ Iar poezia le dă porunci de har/ În necunoașterea ce îi bîntuie” (*ibidem*). Astfel se încheie cercul acestei

producții care, trecînd prin infernul unei ere văduvite de mituri, sufocate adesea de propria-i suferință despiritualizată, aneantizatoare, se întîlnește cu germenii primordialității, „Pe care nici o moarte nu mai poate să le cuprindă” (12 decembrie 2006). Regretabil că lista de circulație a poezilor noștri reprezentativi de azi (pe cîtiva dintre ei îi prețuiesc fără rezerve, pe alții... mai moderat) nu l-a cuprins pînă acum pe Miron Kiropol, cu siguranță unul dintre cei mai buni din cîți avem. Dacă există celebrități care nu se confirmă în timp, există, din nefericire, și scriitorii așa-zicînd în așteptare...

Gheorghe GRIGURCU

Miron Kiropol: Împerecheat cu sabia, Ed. Tim-pul, 2012, 296 p.

Flux-Reflux**Un scaun, un baston,
o șapcă**

Poetului dintr-un trecut fabulos care-și plângea turnul „abolit”, adică dărâmat, îi răspunde, într-un secol rupt de cele mai dinainte, poetul, cu scaunul său gol. Care nu figurează un tron și nici nu-și are un loc asigurat pe planeta noastră, așa cum evoluează ea astăzi. Da, în poemele de debut ale poetului Constantin Abăluță scaunul își face apariția într-un univers cu puține elemente – și încă mai puțin revenitoare.

Este obiectul preferat, într-un univers de obiecte familiare poetului, iubitor de tăcere a acestora. Scaun emblematic, pe care a șezut și tatăl său, reprezentând nu numai continuitatea, dar însăși realitatea. Or, până la urmă, punctul de sprijin. La optzeci de ani de viață și la cel de al patruzecilea volum de versuri, maniera lirică a lui Constantin Abăluță nu s-a schimbat, cu variații pe portativ care au făcut cu atât mai așteptat cel mai recent volum, „Trecerea în alt ocean” – editura „Casa de pariuri literare”, București, 2018. Un volum scris într-un timp concentrat, de câteva luni – cu datarea fiecărui poem, în toamna acestuia.

Primul poem poartă o ciudată dedicație – lui Alexandru Macedonski – cu care poetul are, poate, necunoscute nouă, afinități. Liricii acestuia, bogată în gesticulație, i se opune, în fapt, greutatea de fond a inerției, gustul pentru tăcere, în fine, un lamento conținut. Dacă Macedonski te primea așezat pe un tron voievodal, Constantin Abăluță te poartă pe burghezul scaun al familiei. Ce-are a face? Scaunul său, fără destinatar marchează un simbol și mai degrabă o absență, decât o prezență. În zile fără timp, cu conotație negativă: cele în care nu gândește nimic. Cenușii – în albul lor – metafora îi aparține... Oamenii îi aduc aminte de străzile copilăriei:

„Străzi cu fanioane și cu marinari
Străzi cu zăpadă pe catarge
Zile și valuri amestecându-se
Norii în devălmășie aducând mirosul de alge”.

Laudator al trecutelor vremi, precum toți marii săi înaintași, are nostalgia „vechii limbi” a omului de altădată, fără telefon mobil, fără cod numeric personal, ba chiar fără zi de naștere – și nu e de mirare: „Toți suntem ființe din alt regn”.

Elegiac, desigur, deci etern deziluzionat? În ciuda metricii sale, de cel mai voit prozaism, să fie Constantin Abăluță un romantic întârziat? Să mai fi remarcat noi fenomenul, în cronici mai demult, de camaraderie literară? Acest supraréalist de limpede cursivitate, trăindu-și „deziluzia entuziastă” – termenul îi aparține, însă după fericita inspirație a abatelui Pierre, beneficiază, în genul care-i aparține, cu autoritate, semnând fiecare din versurile sale, și de daruri ce-i sunt, poate, lui însuși necunoscute. Printre care și acela de a fi greu – dacă nu imposibil – de integrat într-o categorie – și, prin urmare, într-o frăție. Odată ce, una a singuraticilor, nu satisface logica.

Scaunului, străvechi simbol al liricii abăluțiene, noua culegere îi adaugă, în prima jumătate a cărții, în chiar titulatura acesteia, o șapcă și un baston, care se purta ca element de eleganță, de către bunicii noștri. Cel de subțire bambus, al bunicului meu Gheorghe, odihnește netulburat în dosul unei uși. Între pensionari care se respectă. Adjutant poate, mâine, poimâine, – peste zece ani. Învăță lecția răbdării. (Odioasa lăudăroșenie a exegetului). Cu bastonul alunga poetul ispita oricărei rime – iar dacă îi scapă una, își cere scuze. Dacă o furnică știe tot ce se întâmplă în univers, omul, în postura de poet, dezleagă tainele existenței, scriind fără încetare, precum marea, în involburarea valurilor. Pe insula sa, și nu ne îndoim că o posedă, la un loc cu scaunele, șapca și numitul baston, își duc traiul zebre, dar de un soi pe care nu-l vom dezvălui, odată ce lectorul are dreptul la propriile-i descoperiri/ investigații în patrimoniul poetului.

Mai degrabă sărac acesta, cum de altfel modest mobilată camera sa, în bloc, deci rupt de natură. Cum, mai adesea este situația cetățeanului:

„Dar vai ciuful salciei brusc
Răscolit de vânt îmi amintește
Că am rămas tot în odaia mea de bloc”.

Rupt de semeni, cu care are relații convenționale, de aceeași aeriană speță ca și legăturile cu lucrurile, iar aici, poate și suspicioasă, acestea dobândesc o neașteptată valoare sentimentală:

„De aceeași vârstă cu mine
Neavând copii nu știu cui să-l las moștenire

Amintiri**Scurtă poveste a vieții mele**

Sunt un învingător încă dinainte de a mă fi născut și anume din momentul în care, aflat într-o competiție cu două sute de milioane de spermatozoizi, am ajuns primul la destinație. M-am născut la 6 noiembrie 1947, ceea ce poate crea impresia falsă că am avut timp, până în prezent, să mă acesc, iar locul nașterii a fost orașul Lugoj, ceea ce poate crea impresia falsă că sunt bănățean (în realitate, părinții mei, amândoi din nordul Moldovei, s-au aflat temporar la Lugoj, iar în 1951 s-au întors în ținutul lor natal și s-au stabilit definitiv la Suceava, astfel încât eu sunt și mă consider bucovinean).

Spre deosebire de George Bacovia, autorul versului „Liceu, cimitir al tinereții mele...”, eu aș avea motive să declam: „Liceu, paradis al tinereții mele...” Pe atunci eram supranumit „poetul orașului” și eram răsfățat de fete care, la fiecare 1 martie, când le prindeam câte un mărtișor în piept, mă lăsau să fac numeroase încercări de înfigere a acului cu gămălie în stofa bleumarin a uniformei lor școlare, ușor bombată în zona sânilor.

În 1965 am devenit student al Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București, iar în 1967 am fost anchetat de Securitate și dat afară din UTC pentru „afirmații dușmănoase” la adresa regimului comunist (de fapt, pentru unele observații critice de bun-simț referitoare la modul de viață de atunci și pentru scrierea unei inocente satire politice licențioase, *Țăran și secretar*; parodie după *Împărat și proletar*). Drept urmare am ratat șansa de a rămâne asistent la catedra de literatură universală, de a mă înscrie vreodată la doctorat, de a călători în Occident și de a lucra la revista *România literară* (unde am ajuns să lucrez abia după căderea comunismului, în 1990 și de unde m-am retras în 2010).

În timpul studenției am continuat să scriu versuri și le-am trimis, sub pseudonimul Ioana Matei, lui Geo Dumitrescu, care încântat de frumusețea lor, dar și de ipotetica frumusețe a autoarei, mi le-a publicat în *Contemporanul* și în *România literară*. În ultimul an de facultate, tocmai când mă pregăteam să predau unei edituri un volum de versuri intitulat *Ospitalitate regală*, Nicolae Manolescu (pe atunci asistent al lui Dumitru Măcuț) m-a îndemnat energic să renunț la poezie și să scriu critică literară ca el. (Acum, având sentimentul că îl concurez, Nicolae Manolescu își dă cu pumnii în cap când își aduce aminte că datorită indemnului lui am devenit critic literar.)

Tot în timpul studenției (iată cât de multe lucruri făceam în același timp!) m-am îndrăgostit de Domnița-Maria-Eugenia Andreiș și m-am căsătorit cu ea la 29 august 1970, în Catedrala din Ploiești (cu două zile înainte, la Starea Civilă, la întrebarea primarului „de bună voie și nesilit de nimeni o luați în căsătorie pe Domnița-Maria-Eugenia...”, răspunsese: „da, pe toate trei”).

Eu și Domnița am plecat în toamna anului 1970 ca profesori la o școală generală din Cașvana din județul Suceava (comună din care provine Luca Pițu și în noroaiele căreia mi-am pierdut definitiv un pantof). După șase luni am fugit îngrozit de acolo. Eu am ajuns, nu printr-un concurs pentru ocuparea unui post, ci printr-un concurs de împrejurări, la revista *Tomis* din Constanța. Iar Domnița – la Biblioteca Județeană, tot din Constanța. Acolo ne-am simțit bine, foarte bine, extraordinar de bine, trăind peste 50 de luni de miere. Totuși, în 1975 ne-am stabilit în București, eu lucrând la ziarul *Scânteia tineretului* (unde mi s-a găsit un loc potrivit la *Suplimentul literar-artistic* al *Scânteii tineretului* – pe

scurt, *SLAST*), iar Domnița – la Editura Albatros.

Apoi... Am citit, am citit, am citit. Am scris, am scris, am scris. Eu băteam noaptea la mașina de scris, iar vecinii (locuiau la bloc) băteau în calorifere, ca să fac liniște. Am publicat, în total, peste cinci mii de articole de critică literară și treizeci de cărți:

Preludiu, Ed. Cartea Românească, 1977 (critică literară)

Jurnal de critic, Ed. Cartea Românească, 1980

Tudor Arghezi interpretat de..., Ed. Eminescu, 1981 (antologie)

Între da și nu, Ed. Cartea Românească, 1982 (critică literară)

Dialog în bibliotecă, Ed. Eminescu, 1984 (teorie literară)

Introducere în opera lui Nichita Stănescu, Ed. Minerva, 1986

Prim-plan (35 de profiluri de scriitori români contemporani), Ed. Eminescu, 1987

Gheața din calorifere și gheața din whisky (jurnal politic, 1990-1995), Institutul European Iași, 1996 (Premiul Uniunii Scriitorilor)

Întâmplări, Institutul European Iași, 2000 (proză).

Ceva care seamănă cu literatura, Chișinău, Ed. Știința, 2003 (critică literară; Premiul Asociației Scriitorilor din București).

Melania și ceilalți, comedie romantică în șapte părți, București, Ed. Publicațiilor pentru străinătate, 2004.

Alex și Arven

Jurnal secret, ilustrații de Ion Barbu, București, Ed. Corint, 2005.

Istoria literaturii române contemporane (1941-2000), concepția grafică: Mihaela Schiopu, fotografii de Ion Cucu, București, Ed. Mașina de scris, 2005. Premiul Uniunii Scriitorilor; Premiul Academiei Române.

Jurnal secret. Noi dezvoltări, ilustrații de Florin Ștefănescu (Linu), București, Ed. Corint, 2007.

Cum te poți rata ca scriitor. Câteva metode sigure și 250 de cărți proaste, București, Ed. Humanitas, 2009.

Jurnal secret. Dezvoltări complete. 2003-2009 (ediție de autor, ne varietur). Desene de Florin Ștefănescu. București, Ed. Corint, 2009 (ediția a II-a – 2010).

Bărbat adormit în fotoliu. Întâmplări. Viniete de Florin Ștefănescu. București, Ed. Curtea Veche, 2010 (ediția a II-a – 2011).

Cum se fabrică o emoție, București, Ed. Ideea Europeană, 2010 (teorie literară).

Cum este să fii femeie?, dialog cu Lia Faur, București, Ed. Mașina de scris, 2012.

Ioana Revnic, *Convorbiri cu Alex. Ștefănescu*,

Alex. ȘTEFĂNESCU

(Continuare în pg. 19)

Și cred că doar nehotărârea aceasta mă mai ține în viață”.
(*Scaunul*)

Străin de lumea celor cunoscuți, poetul este, în chip firesc vizitat de necunoscuți, cel ce-i pășește pragul are calitatea de a fi tăcut, la rândul lui, precum scaunul și masa. El vine odată cu căderea ploii și pleacă atunci când aceasta încetează. Interes capătă numai în absență. Toate caracteristicile mizantropului par a se însuma, în realitate ele ascund o mare disponibilitate de iubire/ dăruire, ce nu s-a putut împlini în relațiile cu oamenii.

Dacă primul ciclu de poeme al volumului poartă titlul „O șapcă și câteva scaunele”, cel de al doilea are o denumire mai sofisticată: „DIMINEAȚĂ CU SALCIE sau douăsprezece adieri moderat metafizice”, iar ciclul final: „Omul cu fața ca marea”. Un alter-ego al poetului, cel puțin după cele ce-i trec prin minte:

„E o după amiază calină de toamnă
iarba e plină de umbre
o sonerie se aude undeva
omul cu fața ca marea își zice: e furnica
știe tot ce se petrece în univers”
(f. t.)

Un *noli me tangere* nativ îl caracterizează pe acest mare singuratic, în tăcerea celor patruzeci de cărți pe care ni le-a dăruit până acum, la octogenariat. În mesajul său direct, de nud comunicat, curățat de orice ornament, Constantin Abăluță izbutește rarissima performanță de a vibra orchestral pe cele două corzi ale sale, în ascunsa identitate de om orchestrat și în postura de etern debutant, a maestrului.

Barbu CIOCULESCU

Poezie

Ana

la o întâlnire frugală între fete
ascultată și de *ei*
„să nu te superi pe Paul te rog
e un băiat atât de bun
atât de bun”
dar *ei* știau asta de cel puțin
patruzeci de ani de aceea
eu niciodată nu mă supăr pe Paul
niciodată

...
uneori pierd semnalul mă
rostogolesc într-un vârtej
chilie cu pereți transparentți

cealaltă

mă urmărește cuminte
o stâncă dincolo de vizor
femeia din vis
totdeauna impecabilă
ca un coșmar pe care
nu-l poți descrie
contemplă nemișcarea
așteptând să mă trezesc

cel mai dureros loc

când oftezi pietrele tac vulpile din pereți
se retrag

fetița suspină și râde
îl întreabă pe tata
ce crede despre plachia de vin seacă
pinot-noir

*măine emigrez în Irlanda
dacă mă lasă vântul din valea pietrelor*

domnul vânt și doamna vânt dansează
vântul îi pune piedică doamnei vânt
fetița și băiețelul râd și plâng deodată
mama se sperie

am două vulpi în pereți

*ce spune tata despre domnul și doamna vânt
despre plachia din creierul meu
care valsează pe tristețea pinot-noir*

stăpânii tăi locuiesc pe Marte

din când în când scriu e bine să scrii
din când în când din dinte
dintele are rădăcina în inimă
am râs din rărunchi acum pot pleca
în pădure la vaca fără un corn
tata scoate vulpile din carte ceața e un
anotimp
prielnic pentru amușinat trufandale
omul este construit din șapte felii
nu trebuie decât să înveți să uiți
ghioceii înfloresc în tavan vulpile coboară
obosite
cel mai dureros loc este în venă când cazi

Marte se răsuțește cu tot cu stăpânii tăi
pe fața pământului se face întuneric
nu se mai aude decât tic-tac
tic-tac tic-tac
oprește-mă vreau să cobor
timpul nu este unitatea mea de măsură

nu ai timp să privești în urmă

când pleci lumea
se tulbură puțin așa cum suprafața
până adineauri calmă a unui lac
se încrețește din te miri ce

până să întorci capul păsările sporesc
nedumerirea deodată cu tremurul frunzelor
și altele asemenea

despre ce e vorba

aș vrea să fac ceva măreț
pentru patria mea mică
nu-mi reușește decât o mare
durere de cap

despre neputință

nimic
privesc ploaia

despre oboseală

consideră că sunt pe moarte.

despre odihnă

plouă.

despre mireasmă

teii se învârtesc adânc în întuneric.

despre ontos

bărbatul
din creierul meu
nu eu din coasta lui

despre lipsa de proprietate asupra clipei

m-aș gândi și
nu știu
la ce

despre optimism

celălalt capăt al singurătății
cumplita ei precaritate

memorie

după o mare durere vine neapărat o bucurie
așa-i mersul omenirii am făcut toate mă-
surătorile
după o durere adâncă vine mereu
o mică bucurie și peste un timp încă
o mică bucurie
micile bucurii sunt ca apa și ca aerul
acoperă nevoia de lumină
sau de muzică
sau de tăcere
sau de urlat
marea durere se strânge în sine ca într-o
peșteră
un punct care doare uneori când se adună
norii
trăgând cu ei toamna

optimism în vremurile globalizării

visez la o carte care să curgă
precum rola mașinii de marcat
o carte care să nu coste mai nimic
plătită din cheta tuturor prietenilor mei
mai săraci decât femeia de serviciu
de la guvern
visez la o carte care să mă scutească
de refuzurile penibile ale editorilor
și pe distribuitori de afișatul pe tarabe
o carte circulară fără drepturi de autor
fără coperte pagină de gardă de titlu ș.a.m.d.
a cărei citire ar provoca vertijul

fără tine, cu tine

maica noastră vatră renegată din care
piere cenușa acestui „popor fără hârtii”

Flori BĂLĂNESCU

Bucurii scriitoricești

(II)

O altă formă a bucuriei scriitoricești e jubilația pură, legată de întâmplările stărnite de existența ta artistică. Ea poate fi exprimată și chiar narată, deoarece dispune de o istorie, între cauză și efect așezându-se, pururi crescător, timpul care o înzestreaază cu dulceața perspectivelor suprapuse. Vine mai târziu, pe neprevăzute, cu întreaga savoare a surprizei. Spre deosebire de prima ei ipostază, aceasta de a doua e o bucurie "în repaus"...

Scrierea a pornit singură în lume, bucurându-se în călătoria ei prin răsfrângerile luminoase ale sensibilității celui ce te-a citit.

În seara zilei de 5 iunie 1998, mă aflam la San Diego, în sudul Californiei, invitat de George Emil Palade la cină în eleganta *Marina Room*, așezată chiar pe faleza Pacificului. În față, apusul își clădea mărețiile captând în punctul lui cardinal întinderile fuziunii solare. Valurile rulau până sub ferestrele incintei. Muzica lor trecea peste noi, așternându-se sus, pe coasta prăvălatică, încărcată cu vile albe ca omătul și cu toate florile de pe pământ, ca o hlamidă sonoră pentru umeri nobili. Marilyn Farquhar urmărea amuzată un tânăr ce se ambiționa cu surfingul contra valului care-l aducea înapoi, depunându-l pe plaja lagunei, Sisif voluntar schițând numai gestul, nu și destiul eroului mitic. Ne încercam fiecare acuitatea vizuală, pândind apariția celei dintâi stele pe cerul Pacificului și numărându-le pe măsură ce apăreau. Eu am zărit-o pe cea dintâi, ca pe un augur sacru. O bucurie scriitoricească personală avea să survină spre sfârșitul unor discuții științifice și literare, punctate cu întrebări despre neamuri. După plecarea sa din țară, în urmă cu peste cincizeci de ani, George Emil Palade s-a interesat statornic de tot ce era esențial în evoluția spiritualității românești, de la săpăturile arheologice și poezia lui Tudor Arghezi, la noile orientări artistice și starea de spirit de acasă, uneori tragică... Deodată, uitându-mi-se în ochi cu adresa proprie celui deprins o viață cu preciziile microscopului electronic, mi-a zis apodictic:

"- Dada, mi se adresa el pe numele mic, ți-am spus la București, încă de acum douăzeci de ani, că atâta vreme cât în România un poet scrie versuri ca:

*Împletire, despletire
Din liane de nisip,
Viscole de amăgire
Troienesc pe arhetip...*

cultura noastră nu e condamnată la moarte!"

Recitase prima strofă a poeziei mele *Asupra lumii*, din volumul *Călătorie spre transparentă!* Stupefacția nu mi-a îngăduit, o clipă, să percep onoarea ce mi se făcea și aerul de vârf alpin pe care-l respiram...Să se observe că am citat aserțiunea unui laureat Nobel care trăiește și va citi rândurile de față... Cu noi se afla și sora mea, Gabriela. Cu ani și ani în urmă, fusese martoră la scrierea acestei scurte poezii. Eram pe plajă când, plecat asupra hârtiei, i-am cerut un sinonim din trei silabe al substantivului

Angela Tomaselli: *Arhitecturi suprapuse*

Capricii ale memoriei

Activist civic și avocat, Liviu Capșa pare să fi profitat din plin de climatul de efervescență culturală de la Partidul Alianței Civice din primii ani ai vremelnice sale ființări (pe vremea aceea la ședințele sale participau, printre alții, Nicolae Manolescu, Ștefan Augustin Doinaș, Mircea Ciobanu, Alexandru Paleologu, Mihai Șora, Ștefan Radof, Dan Grigore, Stere Gulea, Alexandru Dabija și mulți, foarte mulți alții, dacă nu chiar de același calibrul, oricum oameni din bransa culturii) pentru a deveni un prieten de cursă lungă al literaturii. A început prin a-i parodia pe poeții mai mult sau mai puțin celebri, nu neapărat în cheie comică, și a sfârșit prin a deveni el însuși un poet cu o voce lirică distinctă, numai bun de parodiat de către alții.

Copiii de lut, cel mai recent volum de versuri al lui

Liviu Capșa este o versiune lirică a *Amintirilor din copilărie* ale lui Ion Creangă. Autorul, ajuns la vârsta maturității, desenează prin cuvinte scurte tablouri nostalgice despre oamenii, locurile, jocurile și întâmplările copilăriei. Totul este goană disperată către regăsirea paradisiului pierdut și a propriului său eu la vârsta inocenței. Chipuri familiare din alte vremuri, părinții, învățătorul, colegii, jocurile din copilărie, obiceiurile satului, primii fiori ai iubirii adolescente, peisajele cândva familiare îi revin rând pe rând în memorie stărnindu-i nostalgie, dar și un zâmbet complice, înțelegător, pentru copilul de ieri. În fond, prin demersul său liric, Liviu Capșa nu se străduiește doar să readucă la suprafață lumea de ieri, ci, mai ales, să se regăsească pe el, cel de atunci, cu gândurile, speranțele, visurile și naivitățile sale. Oarecum, în spiritul lui Creangă, să intre în pielea copilului revăzând lumea de atunci cu maturitatea ironic-duioasă a omului de azi,

pentru a înțelege mai bine trăirile și sentimentele copilului de ieri, fericirea sa endemică, demult pierdută prin școlile și experiențele de tot felul în care a fost purtat de-a lungul firului vieții. Volumul este completat cu o selecție de poeme reprezentative dintr-un volum anterior, *Raiul ascuns*, publicat în urmă cu opt ani. Or, surpriza cea mare o constituie perfectă unitate stilistică și tematică dintre cele două cărți. Dacă nu ar fi făcut explicit precizarea că unele poeme au fost publicate în anul 2010, cititorul nu ar fi avut niciun motiv să creadă că ele nu au fost scrise acum, pentru *Copiii de lut*. Practic, actualul volum nu este decât continuarea firească a *Raiul-ui ascuns*.

Ordinea poemelor în volum pare supusă capriciilor fluxului aleator al memoriei, numitorul comun al textelor fiind dat de faptul că toate reprezintă amintiri din copilăria autorului. Unele dintre poeme, în special cele în care sunt evocați oameni sau întâmplări din viața satului sunt ca niște fragmente de jurnal sau ca niște bucăți de proză, doar tăietura

plural *frânghii, corzi, funii*, la care ea mi-a răspuns prompt:

- Liane!

Așa că lianele îi aparțin...

Am ezitat mult să fac public acest episod intim, desigur, prea măgulitor, din teama de a nu săvârși o indiscreție ce riscă să pară prezumțioasă și care e nepotrivită firii mele. Dar adevărul aduce la nivelul zero al suprafeței lui reflectorizante și undele pozitive, nu numai pe cele negative.

C.D. ZELETIN

frazei în versuri fiind principalul argument al includerii lor în universul poeziei. De pildă, prima strofă a poeziei *Mama*, ar suna la fel de coerent dacă rândurile ar fi legate, după principiul prozei, nu despărțite în versuri: „pe mama măritișul a dus-o/ de la oraș la țară/ de obicei se întâmplă invers/ țărăncile se emancipează-n cucoane/ își înroșesc unghiile de la mâini/ și picioare/ își ondilează părul îl vopsesc/ ies în capot până la pâine/ și-n papuci la bătutul covoarelor”. Satira socială care se prefigurează spre finalul acestui fragment este doar aparentă. Poetul nu insistă pe calea ușoară și previzibilă a caricaturizării behaviorismului populației de sorginte rurală eșuată în climatul nici urban, nici rural de la periferia orașelor, ci revine la opțiunea surprinzătoare a mamei sale, intuindu-i cumva și costurile sufletești ale temerării, dar salvatorului său gest: „s-a adaptat repede mama/ purta cizme de cauciuc/ când intra în cocina porcilor/ căra apă cu găleata/ schimba întotdeauna impresii cu vecinele/ și-n general accepta totul/ cu înțelepciunea unei fete bătrâne/ ce-și salvase tristul destin/ în ultima clipă”.

Angela Tomaselli: *Portret*

Oarecum în oglindă este portretul tatălui. Deși născut la țară, acesta pare a avea, aparențe de orășean, fapt ce i-a adus un respect neobișnuit în viața satului. Altminteri, chiar dacă sunt organizate altfel, versurile au aceeași simplitate și directete a comunicării care le înrudește cu proza. Ca și în cazul precedent, ele pot fi lesne transcrise și sub formă de proză fără ca mesajul să sufere vreo distorsionare: „tata s-a născut la țară/ dar pentru că a fost pe la niște școli/ la oraș/ îi ziceau toți Domn' Capșa// când pleca dimineața cu șareta/ la câmp/ își punea pălăria de paie pe cap/ și mărășeasca în gură/ când se-ntorcea erau amândouă/ în locul lor neschimbate/ doar fața tatei lucea/ și mai tare arsă de soare”. În finalul poemului își face apariția și eul poetic sub chipul unui copil care șterge „ochiul de pisică” reflectorizant din coada șaretei. Este unul dintre acele gesturi minore, insignifiante, ale vieții, care în mod bizar se întipăresc în memorie

și rămân acolo toată viața ieșind din când în când spontan la suprafață, fără miză și fără logică, poate în detrimentul altora care ar fi avut mai multe argumente pentru a merita să fie memorate. Aceste capricii ale memoriei, revelate firească, fără ostentație, dar și fără complexe conferă nota de autenticitate a scrisului lui Liviu Capșa, îi oferă cititorului sentimentul solar al unui suflet care se deschide spre cititor, firească, natural, fără a apela la micile artificii ale literaturii. În poemele sale Liviu Capșa este, rând pe rând, duios, melancolic, vesel, trist, ca orice om care are în brațe un album cu fotografii dintr-o lume pe care a descoperit-o cu uimirea și încântarea unui suflet de copil și despre care știe că este pe veci pierdută în curgerea nemiloasă a timpului.

Dacă atunci când descrie oamenii de altădată și jocurile copilăriei Liviu Capșa practică un stil direct și realist, aflat în imediata vecinătate a prozei, cu totul alta este situația poemelor în care accentul cade pe atmosfera satului copilăriei sale. Sufletul lui se umple de poeticitate, iar delicatetea pastelului nu îi este deloc străină. Ucenicind ani buni în preajma textelor altora pentru a-și scrie parodiile care l-au făcut cunoscut, Liviu Capșa a dobândit dexteritatea stilistică convenabilă pentru transmiterea cât mai exactă a gândurilor și sentimentelor care îl încearcă. Iată, de pildă, amurgul unei zile din copilărie, revăzut prin ochii poetului matur de astăzi: „ziua se lasă în genunchi/ cum fac boii bătrâni/ când împăcați rumegă liniștea nopții/ tractoriștii se întorceau de la muncă/ plutind prin ceața prafului/ ca sfinții din biserici/ cu bărbile mângâiate de nori străvezii// era o adiere domoală de viață/ și-un rost ce așeza totul/ în putrezite sale tipare/ doar tata intrând pe poartă/ în șareta sa glorioasă/ părea un neînfricat luptător/ rătăcind prin ținuturi barbare”.

Simplă, plină de candoare și generozitate sufletească, poezia lui Liviu Capșa este ca un pahar rece cu apă în arșița verii.

Tudorel URIAN

Liviu Capșa, *Copiii de lut*, Editura Limes, Florești, 2017, 112 pag.

Desene în peniță

CASA CU NEBUNI

(1)

Făcând ordine prin manuscrisele vechi, de mult uitate, am avut surpriza să descopăr paginile, pe care le consideram pierdute, din „Jurnalul” meu pe luna martie 1984, lună petrecută în sanatoriul de boli nervoase de la Predeal. La publicarea, după revoluție, a celor cinci volume de jurnal (1966-1989), la Editura Almarom, Râmnicu Vâlcea, aceste pagini au fost de negăsit, rătacite fiind din pricina năstrușnicilor strategii la care am recurs de-a lungul anilor pentru a le proteja de ochiul exersat și ager al „organelor”. Mă simt dator față de mine însumi dar și față de cei care au avut bunăvoința și răbdarea să mă însoțească în saga ultimelor decenii ale „experienței” comuniste, să publice aceste pagini regăsite, cu grija orologierului care montează la locul cuvenit o piesă în angrenajul gingaș al unei pendule.

x

Joi, 1 martie

Măine plecarea la Predeal. Emoții. Angoasa intrării într-un stabiliment de boli nervoase. Problema este dacă voi avea condiții să lucrez. La Radio se anunță vreme rea, în special la munte: zăpadă, vânt puternic, ceață.

Bagaje, tot tacâmul. Cornelia, atentă la detalii, supraveghează ca nu cumva să uit ceva.

După-amiază vizită în apartamentul de pe Frumoasă al familiei Cae Boicescu. Cei doi, distinși, afabili, două jucării frumoase, par scoși dintr-un album cu amintiri din alte vremuri. Taclale în camera de lucru a amfitrioanei, pe masa căreia veghează parcă de totdeauna mașina ei de scris cu aceeași foaie de hârtie dezolant de albă. Ada Orleanu îmi oferă ultimul ei volum de proză, „Evadare în timp”. O face cu pudoarea celui care a comis o îndelicatețe, o necuviință.

Vineri, 2

La 9 dimineața sunt la Predeal. Schimbare bruscă de decor, zăpadă mare. Tineri în hanorace albe, schiuri, săniuțe și cerul înghețat care se prăvălește peste dealuri.

Iau un taxi care mă duce, urcând domol de-a lungul unui fir de apă, până la poarta sanatoriului. Sunt îndrumat spre cabinetul doctorului Brumar. Dăm mâna. Afabil, ceremonios. Îi înmănez trimiterea din partea Spitalului nr. 9. Să știți, îmi spune cu un soi de agresivitate, că nu e nici un soi de rubedenie între mine și poetul ieșean Emil Brumar. E excedat, pesemne, de întrebarea pe care i-o pun toți condeierii ce frecventează sanatoriul. Doctorul își începe show-ul cu câteva întrebări rutiniere despre necazurile care m-au determinat să vin la ei. Îi spun vechea poveste cu astenia și insomniile dar mai ales cu muzicile ce-mi însoțesc subconștientul încă din adolescență, în vremea când studiam teme în pianul, un fond melodic permanent și variabil ca o melopee, când mai în surdina, când mai săcăitor, mai greu de suportat. Brumar mă ascultă răbduriu, pe buze îi flutură un zâmbet abia desenat, e vechi în meserie, pare să fie înțelegător, din când în când repetă „da, da, e-n regulă”, mi-a devenit pe loc simpatic. Îl rog să mi se dea o cameră cu un singur pat, insist, numai că sanatoriul are saloane numai cu două sau trei paturi și doar o cameră cu un pat, mizeră, mansardată, cu ciment pe jos, care e ocupată de tenorul Cornel Rusu de la Operetă. Măine o să vă vadă doctorul Visarion, îmi spune. De altminteri e singurul medic de salon din tot pavilionul.

Colegul meu de cameră e un bărbat în vârstă, ursuz și taciturn. Ia masa în cameră (în pat), mănâncă repede, dizgrațios, cu zgomot. La ora nouă stinge lumina fără să mă consulte. Din fericire pleacă mâine.

Sâmbătă, 3

La nouă dimineața sunt chemat la cabinetul doctorului Visarion. E un bărbat de 40 de ani, brunet, mustața scurtă, privire prietenoasă. Ne cercetăm rapid. Sunt familiarizat cu masca sapiențială a medicilor. Îmi cere să-i produc o expunere detaliată a neajunsurilor și suferințelor care mă deranjează, apoi îmi întocmește fișa medicală. Pare interesat de „cazul meu”, posibil să nu mai fi avut de-a face cu pacienți care acuză astenii induse de obsesii muzicale. După un șir de întrebări capcană din repertoriul hipocraticesc, îmi prescrie un tratament sever cu sedative și-mi recomandă un program de exerciții fizice (gimnastică, haltere) pe care îl

...vine și tânărul Menuț Maximinian cu al patrulea volum de versuri, *Crucea nopții* (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018). Spirit efervescent, răspândit în diverse activități culturale și ziarist harnic, înzestrat cu talent și energie creatoare, găzduit cu generozitate în reviste literare cu poezii, recenzii, reportaje sau eseuri pe teme de actualitate, Menuț Maximinian e un entuziast incurabil, un băiat ca pâinea caldă pornit să caute, pe drumul lui poetic, pietrele prețioase de care are nevoie sufletul său. De ce pietre nestemate și nu bolovani urieșești? Simplu. Pentru că poeziile sale au formă minusculă, epurată de balast, au luciul safrului șlefuit și nu dimensiunea sau greutatea blocului de marmură decupat din stâncă. Altfel spus, el caută să producă bijuterii lirice. Și le produce cu acribie de viclean șlefuitor, când le produce. Așa le receptează și cititorul avizat. Când nu, același cititor avizat se mulțumește să deguste din când în când o prăjitură savuroasă. Da, în compoziția poeziei poate intra și prăjitura. De ce nu? Simțind și parfumul în versificație, una din definițiile date de Carl Sandburg poeziei îmi completează aserțiunea: „Poezia e o sinteză de zambile și biscuiți.”

Natura abordării discursului, refuzul de a înghesui cuvinte în fraze kilometrice, absența unui retorism emfatic, discursivitatea proferată dezinvolt ni-l recomandă ca pe un poet format la școala lucidității și a exigențelor reale, care știe să strunească elegant și firesc pegașii imaginației. El afirmă o fidelitate poetică față de frazarea aforistică. Volumul *Crucea nopții* conține un șirag de delicii scripturale, revărsate în pagină dintr-un suflet candid și armonios; armonie bivalentă: cu sine și cu lumea. Dezinvoltura cu care scrie e adesea productivă pentru Menuț Maximinian. El desenează firave peisaje subiective din vârful peniței, strecurate „sub sticla apei”, a ambiguității și a transparenței voluntare. De altfel,

refuz politicos.

Spre prânz, tovarășul de cameră se externează. Sunt singur până luni. O clipă am sperat că aș putea să scriu, dar zarva de pe coridor și deseile incursiuni ale surorilor ce-și fac de lucru prin saloane fără noimă, un fel de spionaj mascat, ingenuu, mă descurajează.

La vremea înșării culoarul pe care sunt înșirate saloanele și clubul și sala asistentelor se populează cu pacienții dornici de taclale care se fâțâie de colo-colo în fugă după prietenii conjuncturale, își împărtășesc necazuri și impresii, fac glume, debitează bârfe, cancanuri și istorii deocheate, se distrează. Mă întâlnesc acolo cu un domn Postelnicu, regizor și actor, pe care l-am cunoscut cu câțiva ani în urmă în biroul de la Editura Tineretului al dramaturgului Tudor Popescu. Băiatul ține să mă asigure că n-are probleme speciale „cu mansarda”, „o mică oboseală, zice, atâta tot, știți cum se întâmplă”. Mă informează că Tudor a avut recent probleme cardiace, mai multe amănunte nu cunoaște, decât că boala evoluează bine. Dar dumneavoastră, ce supărări aveți de v-ați refugiat aici, în groapa asta cu zărghiși?

La ora nouă stingerea. Citesc până la miezul nopții, în pofidă. O soră își bagă nasul prin crăpătura ușii, mă dojenește blând, fără convingere.

Duminică, 4

Sanatoriul, văzut din curtea ce coboară în pantă spre șosea: un mic castel solemn și singuratic, rătacit într-o imensitate de brădet. A nins azi-noapte. Zăpada proaspătă respiră sănătate. Ce nebunii să-ți petreci aici o lună de vacanță, singur, doar tu și freamătul tăcut al munților!

Viața în sanatoriu îmi amintește vag de lunile în care mi-am ispășit serviciul militar: program obligatoriu și restrictiv, supunere necondiționată, disciplină și teama, o teamă permanentă, subsumată, indefinisabilă. Masa de prânz se ia într-o sală în care aroma sosurilor se îmbină amiabil cu damful de medicamente. Îl întâlnesc aici pe Ion Murgeanu. Pare jenat (sau numai retractil), stabilimentul în care ne aflăm nu e un loc în care să exulți când te descoperă o cunoștință. Nu-mi pare a fi într-o formă excelentă, poate o depresie sau numai astenie. Lucrează la revista „Tribuna României” de tristă reputație, e *en froid* cu șeful său, Petre Ghelmez, fapt ce-ar putea justifica refugiul la sanatoriul din Predeal. Mă întrebă dacă am citit „Biblioteca din Alexandria”, i-am spus că nu. Poate că ar merita... îmi spune sibilinic.

Luni, 5

În fiecare dimineață se face curățenie în saloane, se mătură, se aerisește, se spală chiuveta și linoleumul de pe podea, poveste cunoscută. La nouă apare doctorul Visarion cu o suită de două asistente medicale. Se interesează cum mă simt, dacă mi-am luat medicamentele, dacă am nevoie

apa e elementul care coagulează imaginarul primului ciclu al volumului, *Copilul de apă*, în structura unor oglindiri de basm liturgic: „Când plouă/ Ascultăm/ Icoane cu/ Bucurii.” (*Povești*). În „forma apei” se deslușesc gesturi sacerdotale („Să mângâiem cerul/ Precum psalmistul”) sau simboluri ale copilăriei pierdute: „Pomi pierduți în coama cailor/ Copii care zboară/ Pe aripi de rațe sălbatică// Tot mai sus/ Galaxii” (*Primăvară*). Este activată discret levitația visătoare a unor obiecte înscrise în inventarul lexical al poetului cu trimitere spre incidente narative extrase din Selma Lagerlöf sau cu punct de plecare în imagismul pictural al lui Marc Chagall: „Aștept./ Cruci plutitoare, din pământ iertător,/ Morminte călătoare,/ Inimi împietrite.” (*Cruci*).

Spiritul vagant al autorului este pus în evidență mai ales în al doilea ciclu al volumului, *Stinger în miezul lumii*. Madrid, New York, Malaezia, Bosfor sunt destinații de vacanță trase în grația poeziei lin curgătoare. Stilul jucăuș se revendică de la un delir prins în ace literaturizante: „Să curgă poezia prin venele New York-ului/ Să inunde cele 5 state/ Să fie cărți la fiecare colț de street/ Iar semafoarele să afișeze versuri” (*Delir liric*). Sunt notații fugare ale unui călător „condamnat la candoare”. Constantin Culeșan le consideră „scurte inserții reflexive”. Despre fragilitatea acestui „edificiu liric” se pronunță Andrei Moldovan în postfață. Și despre sclipirile de topaze ale acestor bijuterii lirice mă exprim aici, la final, după ce am îngurgitat și câteva prăjiturile savuroase, realizate în laboratoarele de cofetărie Menuț Maximinian. Cititorul e invitat să le guste și el.

Adrian ŢION

de ceva. E tonic, atașant. Mărturisește că lucrează de patru ani în sanatoriu și că domiciliază în București, de unde vine de două ori pe săptămână cu mașina.

Spre prânz apare noul coleg de cameră. Ne observăm atent. Aflu că e din Câmpulung Muscel, că e șofer pe Tir, căsătorit, cu doi copii la școală. Își scoate hainele de zi, le păturește. Îmbracă o pijama care miroase a naftalină. Joci table? mă întreabă. Îi spun că nu. Rămâne interzis, nu înțelege. Primul lucru pe care-l întreprinde e să aprindă televizorul. Îi trebuie o vreme ca să constate că e mort. E realmente consternat. Ce naiba are? mă întreabă.

Încep să mă acomodez cu viața de spital. Să-mi pun de acord speranțele cu o realitate care nu intrase în calculele mele. Să-mi ajustez programul cu care venisem la Predeal.

Scurtă vizită a lui Pantelimon. Exultă. A fost duminică la București, concertul de la Ateneu apoi o seară nebunatică la „Cina” cu nevasta și cu câțiva amici. Cornelia îmi trimite prin el un borcănel cu Nes (din Israel), o ciocolată și patru portocale. În Capitală soare, o vreme dezământată, frățioare! Îi trage o înjurătură neaoșă.

Marți, 6

La câțiva pași de edificiul sanatoriului, pe un dâmb, se află pavilionul pentru doamne, anexă a acestuia, dotat în plus cu un cabinet de stomatologie, de ginecologie și obstetrică, cu o sală de gimnastică, bazin de înot și o bibliotecă nepretențioasă. Propunerea amicului Murgeanu de a întreprinde o investigație „la fete” mă scoate din monotonia ticăloasă a zilelor. După o scurtă trecere pe coridorul de la etajul unu, la fel de mohorât ca și al nostru, agrementat cu rochii și capote înflorate, kimonouri, cofaturi savante, bigudiuri și pantofi cu tocuri, eșuăm în mica sală a bibliotecii. Bibliotecara, o doamnă ofilită, plină de inițiativă și intenții generoase, ne propune să participăm la o întâlnire literară cu pensionarele stabilimentului. Murgeanu se codește, dă semne că nu ar fi cu totul împotriva, schimbăm priviri complice, pe cine să-l intereseze literatura în acest deprimant refugiu locuit cu suflete bolnave, obosite?

După amiază, pe la patru, criză de rinichi. Dureri îngrozitoare. Ca vechi producător de calculi povestea îmi e familiară, dar asta nu mă ajută cu nimic. Apar la patul meu Visarion și încă un medic, mă ciocănesc, sunt calmi. Îmi fac o înțepătură cu papaverină și-mi dau să înghit un pumn de droguri. Abia spre seară liniște. Mă copleșește un soi de fericire tâmpă. Tot timpul asta vecinul a ronțăit semințe și a ascultat programul radio – știri, reportaje pline de elan și muzică cu Gabi Luncă și Maria Radu.

Constantin MATEESCU

ALTE FRAGMENTE CU NICHITA

Parcă nici nu îți vine a crede că Nichita Stănescu ar fi împlinit acum 85 de ani. Astrologii, horoscopicii, numerologii sunt în stare să facă niște legături uimitoare între cifrele din anul nașterii și al morții poetului: 31 martie 1933-13 decembrie 1983. E prea frecvent acest 3 și se repetă, inversat, 13! Și oscilația recepției e prea tranșantă, de la creator de vreme nouă în poezie la suspiciuni axiologice. Știind că *bis repetitio placet*, nu-s redundante „reamintirile” despre scrisul totdeauna tânărului Nichita.

Poetul Dionisie Duma, idolatru al lui Nichita Stănescu, a corespondat cu poetul *Necuvintelor*, a primit (și i-a trimis) cărți cu autograf, i-a închinat versuri și comentarii encomiastice și a tipărit o microantologie cu titlul *O pată de sânge care vorbește*. Selecția cuprinde poezii din primele trei volume: *Sensul iubirii*, *O viziune a sentimentelor* și *Dreptul la timp*, ceea ce dă de înțeles că sunt posibile, în continuare, alte asemenea inițiative. Poemele din această antologie mignonă au și versiuni în limba engleză de Mike Fröhlich. Este o bună ocazie, spune prefațatoarea Liliana Ursu, de inițiere a cititorului de limbă engleză cu un mare poet al secolului XX (congener cu Ted Hughes, Sylvia Plath, Mark Strand, Tomas Tranströmer, Ivan Ialic, Charles Simic) et comp.

Cele trei volume, așa de strict antologate, aparțin primei etape a creației lui Nichita Stănescu, cunoscută ca una marcată de aventura unei conștiințe scindate, de jubilația erotică și de efectul timpului asupra ființei și cuvântului. E, acum, un loc comun faptul că, chiar de la debutul editorial cu *Sensul iubirii* (1960), poetul inventator de nouă „vedere” lirică este declarat și acceptat ca liderul generației care a scos poezia noastră din marasmul proletcultismului și a încorporat-o în continuitatea modernității interbelice. (Remintesc numai că schimbarea la față, în cazul lui Nichita, începuse când el parodia în felul lui Topîrceanu, dar cu pastă argotică mai consistentă, când exersa *Argotice* în maniera *Florilor de mușcăi*, îi parafraza pe Bacovia și Ion Barbu, pe poeții Văcărești și Anton Pann), cum vor proceda unii dintre șaizeciști, mai mulți dintre șaptezeciști și majoritatea optzeciștilor, cei din linie postmodernistă.)

Textele dau imaginea de ansamblu, unde „vorbește” eul poetic, nu cel biografic. O realitate transgresată, supraindividuală, când fantezia zboară fără restricție în „lumea obiectelor”, potrivit cu spiritul exuberanței ludice, originar-paradisic. Jocul amintește mai curând de poetica argeziană decât de metafizica gen Lucian Blaga. Are o notă de contemplativitate, liberă, o prospețime a senzațiilor astâmpărate numai de o imaginație mereu trează, proiectată în conștiință: „Va fi o dimineață neobișnuit de lungă, / urcând un soare neobișnuit. / Adânc, lumina-n ape o să-mpungă: / Din ochii noștri se va-ntoarce înmii! // Mă ridicam, scuturându-mi lin unde, / apele se retrăgeau tăcute, geloase. / Plopii mi-atingeau umerii, tâmpole / cu umbrele lor melodioase”. Senzațiile au acuitate asociată cu frenezia vitală, specifică vârstei primăvăratice, dar și cu ceea ce se numește spiritualitatea *vederii*. Izbucnire și liniște, ca în „pastișa” după eminesciana *O călărire în zori*, însă fără nimic idilic și artificial. Se păstrează numai titlul și imaginea zborului transpusă într-o dicțiune proprie, în care prevalează imaginile vizuale și cele cinetice, într-o privescție măreață: „Soarele rupe orizontul în două. / Tăria-și năruie sfârșitele-i carcere. / Sulițe-albastre, fără întoarcere, / privirile mi le-azvăr, pe-amândouă, / să-l întâmpine fericite și grave. / Calul meu saltă pe două potcoave. / Ave, marea-a luminilor, ave!” Replica acestei „alergări” este tot o imagine, de data aceasta calmă, stare după mișcare, – „câmpul întins pe spate”, „copacii opriți” – revărsarea olfactivă și sonoritățile gândului „care crește-n ceruri” (*Cântec de iarnă*).

O viziune a sentimentelor conține ceea ce Ion Pop numește „o poetică a reverberației ori a răsfrângerii luminoase”. Eul se poziționează central și se instituie ca energie afectivă, hotărâtor pentru nașterea viziunii, acum caleidoscopice, în căutare de trasee esențiale. Perspectivele

se schimbă fulgurant, ca în *Laudă omului*, din punctul de vedere al copacilor, al pietrelor, al aerului, iar oamenii sunt o sinteză a materiei în mișcare, „cu aripile crescute înlăuntru” și „într-un aer mai curat – care e gândul!” În această lume, poetul se descoperă pe sine, o revelație a interiorității, deopotrivă inaugurală și uimitoare, naturală și himerică. La fel în *Leoaică tânără, iubirea* lucrurile se transfigurează printr-un proces de metaforizare a firii. E o întâmplare a ființei, o aventură sentimentală, amintind de Ray Bradbury, dar fundamental panlirică: „E o întâmplare a ființei mele: / și-atunci, fericirea dinlăuntru / e mai puternică decât mine, decât oasele mele, / pe care mi le scrâșnești într-o îmbrățișare / mereu dureroasă, minunată mereu. // Să stăm de vorbă, să vorbim, să spunem cuvinte / lungi, sticloase, ca niște dălți ce despart / fluviul rece de delta fierbinte, / ziua de noapte, bazaltul de bazalt”. Sunt, aici, și alte „povești de dragoste” care exploatează resurse folclorice și ale cântecului de lume, stilizate naiv. Sensul iubirii mai semnifică și sentimentul primordial al cuvântului, precum și tema creației. Reforma lui Nichita Stănescu cât privește limbajul se impune încă din această primă fază. E limba „poeticească”, adică în starea ei festivă de nelimitare a sferei semantice, prin acel du-te-vino între abstract și concret, real și imaginar. Clarul de lună devine „clar de inimă”, o iluminare cu deschidere spre magie, descoperire parcă ludică: „Spune-mi, dacă te-aș

prinde-ntr-o zi / și ți-aș săruta talpa piciorului, / nu-i așa că ai schiopăta puțin, după aceea, / de teamă să nu-mi strivești sărutul?...” Și, versiunea engleză: „Tell me, if I were you unawares / and kiss the sole of none of your feet, / say wouldn't you limp a little, afterwards, / for fear of crushing my kiss under it?...”

Dreptul la timp induce un alt fel de vizionarism, îndreptat spre lumea obiectelor și lumea sentimentală, o reprezentare materială a ființei și, în sfârșit, perspectiva thanatică. Dialogul poetului cu miturile nu se face pe criteriul corespondenței, ci se toarnă într-o interpretare proprie, atât cel orfic, cel al creației (*Amphion și Galatea*), cât și mitul zeiței Artemis: „Tigrii sunt zvelți, fiindcă-i iubește ea. / Ea e Artemis! Ea poate, ea știe. / Palisarii se-nchină cu umbra grea, / când trece și sună sandaia ei vie. / Ea-și ține inima în trupul meu și coama și-o ține în ramuri. / E arcul ei vertical curcubeu / De degetele-i flutură flamuri. / Ea e Artemis! Vorbește când vrea. / Tace când vrea, ca delphinii. / Ea vede zigzaguri numai din stea / și gândește ca iarba, în linii!” Un spațiu și un timp paradisiac, ale armoniei dintre om, natură și divinitate. O mitologie personală și totodată vizionară. Tabloul matinal din *Adolescenți pe mare* are „sufu biblic” adus în realitatea imediată de o plasticitate plutitoare: „Această mare e acoperită de adolescenți / care învață mersul pe valuri, în picioare, / mai rezemându-se cu brațul, de curenți, / mai sprijinindu-se de-o rază țeapănă, de soare”. „Despărțirea de vârstă” e un vis de trecere de la senzorialitatea diformă la o geometrie a gândirii, de la iarbă, pietre, arbori și păsări, la sfere, linii, cerc, romb: „dar n-a fost să fie așa”. Mitul creației se revărsa în artă poetică nichitană, bazată pe unitatea dintre materie și spirit, pe antropomorfism și puterea cuvintelor de a-l exprima pe poet și întreaga lume: „Îmi învațam cuvintele să iubească / le arătam inima / și nu mă lăsam până când silabele lor / nu începeau să bată. / Le arătam arborii / și pe cele care nu voiau să foșnească / le

spânzuram fără milă de ramuri. // Până la urmă, cuvintele / au trebuit să semene cu mine / și cu lumea”. E aceeași virtute specific-inegalabilă a personificării abstracțiunilor. Ca și în *Quadriga*, poem închinat lui Eminescu, tot o alergare în timp și o luptă pentru triumful creației.

Există în poezia lui Nichita suavități inponderabile, „evocări”, „cântece, reflecții și autorefecții tipice textualismului. Pe de altă parte, sunt de găsit nuanțe expresioniste și impresioniste, „recitiri”, dispoziție ludică și parodică, atingeri cu discursul avangardist și chiar recurs la poetica absurdului. Un absurd „pur”, zice el, care e totdeauna inovație: „Orice lovire de cuvinte nepotrivită vechilor feluri de loviri de cuvinte este absurdă. La rândul lor, vechile împreunări de cuvinte erau absurde”. Dintr-o poezie mai puțin cunoscută, *Împotriva mării*: „Triunghi, pătrat, / voi sunteți forme ale libertății de gândire, / cercul, calota, cerburg cel cu ființe / care merg cu picioarele pe cer / și cu fruntea în nămolul miezului, / cerburg, oraș pe dos, / oraș nefrumos, / oraș limitat, / sclav fără aripi, / lanț fără verigi, / sare, sare / fără cristale”. E o declarată tendință a „ridicării de cuvinte”, când și absurdul trebuie asumat necuvintelor, întâlnire a subiectului cu obiectul și o estetică a nonexpresiei.

Am arătat cu altă ocazie cum cele dintâi versuri ale lui Nichita Stănescu, *Argotice*, îl dau la iveală pe ucenicul în registrul realității anoste și al limbajului de *bas-étage*, continuă „în dulcele stil clasic” și porcede la „recitirea” scrierilor de odinioară în chiar poezia sa, adică în bună relație cu intertextualitatea, fără să fie înfeudat pe suprafață textuală. Nici într-un caz o lume insulară și lipsită de transcendență. Astfel, tărâmul experimentat se dezmargințește și face loc deliciilor jocului, ceea ce înseamnă mișcare în deplină libertate, dusă până la „nobila inutilitate”. Dar mai ales ludicul ca resort al provocării cuvintelor și ca o detonare a fanteziei. Bunăoară, un bombardament e văzut de un copil ca „un joc rotund de avioane”, „unele aurii, altele argintii”. Însăși „vârsta de aur a dragostei”, adamică, se instituie ca un joc, se situează între ceremonial și joc al imaginarului. Lumea magică a jocului îl face pe om un *puer aeternus*, iar în creație devine o „metaforă a spiritului” (Nietzsche), a vieții, a cunoașterii și a culturii, dar și intrare în mister. Mai e și jocul-limită, cu moartea. Ca integrare în natură, ca restituire în ordine cosmică și ca re-naștere prin Cuvânt. E o trecere prin „tunelul oranj”: „Cu spaimântătoare viteză am trecut prin tunelul oranj / cu spaimântătoare viteză, / când m-am trezit eram chiar pe câmp, / căzut de pe cal, / m-am bucurat de gângăni, / de mâini m-am bucurat și de picioare, / de cerul albastru și mare, / iar nu oranj. / Ah tu, tunel! / Ce glonț ai tras prin tine? / Și înspre cine ai tras? / Și înspre cine?” Din acest tunel oranj nu se vede decât o turbure amintire, totodată ademenitoare și sinistră, ca o presimțire thanatică.

Din categoria jocului face parte și strategia parodică. O apropiere și o distanțare cordială, în ton propriu. Un joc de răsfrângerii livrești, în absența ironiei de orice fel, unde umorul transpare doar subtextual. Se poate spune: bucuria spectacolului, în definitiv bucuria creației. Și încă, precum bine s-a observat, parodicul în poezia lui Nichita nu bagatelizează demistificator, el recurge numai la amoroasă parafrază și la simpatie complice cu cititorul. Principiul jocului fiind în esență sărbătorec, parodia concurează la această practică a fericirii, deopotrivă profană și sacră. „Dulcele stil clasic”, trubaduresc și sentimental, declamativ și moralicesc, e prevalent, în clară ordine transmodernă: „Ea mi-a spus, căci mă iubise, – / despre marele Ulise, care tocmai plânsu-mi-se / de rău gând, de negre vise // El mi-a spus, căci mă urăse, – / despre lucrurile plânse, / despre vremurile scurse, / despre patemile duse. // Ei mi-au spus, căci mă uitară, – / despre-o grea și dulce-amară / când trei magi din sud picară / cu trei cai de sare-amară // Cu trei cai de unt-de-lemn, / cu trei cai de lemn solemn, / cu trei cai de rădăcină / în zăbale de lumină. // Cu trei cai de chiparos, / cu trei cai sculptați din os / de în osul meu din piept / potcovit și înțelept // De când tu l-ai sărutat / cu un tandru nechezat.” Parodice sunt tiparele romantice, și lamentațiile Văcăreștilor sau ale lui Conachi, și Anton Pann, Cârlova, Heliade, Bolintineanu, Alecsandri și Eminescu. Din dragoste pentru un spirit al artei, care poate fi resuscitat prin parafrază empatică.

Constantin TRANDAFIR

ZIGZAGURI

Despre bătrânețe (2)

Îmbătrânind, am încercat să învăț „știința de a îmbătrâni”, una cu examene zilnice, ajutându-mă de cărți și, mai ales, fiind atent la ceilalți și la mine. Am remarcat că bătrînii sînt mai „transparente” decît tinerii. Slăbiciunile și defectele lor se văd fără dificultate. În plus, au ei înșiși înclinația de a le relata, adesea detaliat, fie (cei cu umor) persiflindu-le, fie la modul grav, augmentându-le. Am alunecat și eu în ambele direcții, deși eram conștient de impolitețea și inutilitatea unor atari confesiuni indiscrete, nu o dată generatoare de zvonuri. Se pare însă că-i o pornire irepresibilă, pe care o dezavuiam la alții, dar n-o reprimam cînd e vorba de noi înșine. „Veillesse conteuse”, zice undeva Victor Hugo. Cert, unul din păcatele omului bătrîn e de a vorbi (acum și de a scrie) prea mult, sîrînd de la una la alta, în locuri și unor auditorii nepotrivite, expunîndu-se compătimirii sau ridicolului. În dese cazuri, logoreea e expresia vanității. Sînt bătrînii care se autolegitimează chiar și cînd nimeni nu le-o cere. Puțini cultivă anonimatul, starea de incognito. „Lecția” dedusă din observațiile asupra altora și din propriile mele greșeli e simplă: dacă vrei să fi cît de cît suportabil (simpatice ar fi deja prea mult), ține-l pe „nu” mai aproape, oprește-te de la lucrurile (sînt zeci) care te-ar putea face dezagreabil sau odios: fii rezervat, nu te hazarda în păreri, arătîndu-te prooroc, nici în bine, nici în rău; exersează „îndelunga-răbdare”; nu-ți proiecta migrenele pe destinul omenirii; nu recepta exagerat nici un gen de incidente; nu te oțărî din orice; nu adopta o figură preocupată, posacă, dar nici una de ins în permanență zimbitor; nu te impune prin scandal; nu afecta superioritate, îndeosebi în fața celor inferiori ca statut; nu-i „prelucra” pe tineri; nu da sfaturi nesolicitate; nu te referi la trecutul tău „fabulos” (profesional și sentimental); nu fi stupid în veselie, abuzînd de echivocuri sau ironii; nu-ți livra intimitățile celor ce nu le-ar înțelege și le-ar trivializa; nu complimenta deșănțat, lingușitor; nu omagia mediocritatea etc. Tot ce faci altminteri se întoarce împotriva ta. Nimeni nu-ți va scuza imoderația, sigur vei indispune și vei plictisi.

Bătrînii sînt obligați să-și supravegheze nu numai vorbele și gesturile, ci și fiziologia. Eram la Iași, la susținerea unei teze de doctorat. După acordarea titlului, coborînd la Casa Universitarilor, cineva mi-a spus despre un maestru aflat în fața noastră: „Miroase a bătrîn!”. O clipă, am crezut că e o maliție intelectuală, dar era o constatare olfactivă. Vîrstele au mirosuri diferite. Cel de bătrîn evocă boli stomacale, danturi devastate, urină, haine vechi, îmbîcșite. E mirosul degradării, al neputinței și, uneori, al neglijenței. Îl am în nări încă din vremea copilăriei. Odată am fost trimis de părinți la un bătrîn paralizat, care repara oale și farfurii crăpate, fixînd cioburile cu o rețea de sîrmă împletită. Omul se arăta binevoitor, povestaș amuzant, însă mirosul odăii în care zăcea era de pivniță. M-a obsedat ani în șir și încă mă obsedează. Ceva de care, cît trăiesc, aș vrea să fiu scutit. Mă neliniștesc la gîndul că ar putea apărea o situație cînd și eu, fie și un moment, aș mirosi a bătrîn. La începutul activității de redactor, mă vizita un fost avocat, poet semănătorist. În timpul în care îi citeam și-i discutam versurile, biroul se umplea de un „miros greu”, predominant de usturoi. La plecarea sa, îndată ce încheia ușa, mă precipitam la geam, speriat de eventualitatea venirii vreunei alte persoane. Orice explicație (și aș fi avut destule: biografice, sociale, medicale) ar fi fost jenantă. Atunci am înțeles că mirosul (în cazul cînd nu-i o „inefabilă”) poate deveni un impediment în relația unui bătrîn cu tinerii, că urma materială a bătrînului trebuie să fie la fel de plăcută ca și cea morală.

Bătrînețea umilește dorințele. Multe devin un lux inaccesibil, ceva excepțional. Nu te mai poți lăuda – ca Minulescu (e drept, la 47 de ani) celor ce-i aruncaseră „infamia” că e „bătrîn” – că faci încă „o sumă de lucruri care doar se fac, și nu se spun” (cf. „Cum își petrec sărbătorile artiștii români și străini”, în *Rampa*, 13, nr. 3279, 25 decembrie 1928, p. 4). Și totuși – stare reflectată de Robert Schumann în Simfonia I și de unii romancieri – „impulsivii de primăvară năvălesc în om pînă la adînci bătrîneți” (cf. George Diacu, „Cronica muzicală”, în *Universul literar*, 43, nr. 7, 2 februarie 1927, p. 110). Durata lor e, însă, ca un foc de spini uscați, scurtă. Îndată ce iei notă de ele, intervine autocenzura, pornirea de a le reprima. Te lași dominat de pudoare și de teama de eșecuri. Alarmat, încerci să eviți ridicolul din echivocuri și aluzii și pui cordon de carantină între tine și cercurile celor ce suflă în cărbuni stinși, înclinați spre confesiuni „porcești”, obișnuți cu vorba groasă, fanfaroni și farfarale. Sănătos ți se pare să ignori tot ce-ți amintește de „fructul oprit” și să te așezi sub flamura celei mai înalte etici.

„Junețea este relativă: noi am auzit pe un octogenar interpellînd, convins, pe un sexagenar: «Tinere...»” (cf. Eugen Ionescu, *Război cu toată lumea*, 2, Ed. Humanitas, 1992, p. 78). Regretatul Radu Cărneci îmi spunea deseori, pînă deunăzi, „Aaa,

mata ești tînăr... Să vezi mai încolo...”, deși știa bine că între noi diferența era de numai doisprezece ani. Îl corectam rîzînd, cu vorba lui Arghezi despre „iaurtul de ieri”. Neîndoielnic, există stadii în bătrînețe, iar octogenarul ce se respectă e îndreptățit, cred, în anumite situații, să impună distanță celui mai „tînăr” cu un deceniu, sau două. Are ceea ce e problematică că „tînărul” va avea. Atuurile lui sînt că a trecut prin mai multe și a cunoscut mai multă lume. A simțit pe propria-i piele evenimentele, a văzut, a auzit. Experiența îi justifică tonul uneori prevenitor, condescendent, alteori riguros. Principala sa proprietate – bogăție și sursă de suferințe – o constituie amintirile. În *Savoir vieillir*, B. Blanchard le compară pe unele cu muștele, „care se întorc cu îndărătnicie la locul unde cauți în zădar să le faci să-și părăsească prada”, și pe altele cu lilieci, „lugubrii lilieci care, prin zborul lor tenace, filfiitor, vin să posomorască frumoasele seri de vară” (v. *Îmbătrînirea înțelepțește*, Trad. Panait Mușoiu, Biblioteca „Revistei Ideei”, 1937, p. 52). Neplăcute – și unele și altele; sîcîitoare sau neliniștitoare, adîind rele prevestiri. Invitat să le vorbească unor studenți, poetul George Lesnea, memorialistul peripatetic al Iașilor, om în general surzător, care atunci abia intrase în rîndul sexagenarilor, a început citîndu-l pe Iorga: „Amintirea, la bătrînețe, nu-i decît un imens cimitir”, și a continuat cu evocarea acestuia, a lui Sadoveanu, Topîrcanu, Ibrăileanu, Ionel Teodoreanu. Cu fiecare an trecut, tot mai mulți morți se amestecă în relatările noastre. „Ajungi să numeri mai mulți prieteni plecați în călătoria cea de lungă vreme, decît prieteni rămași în viață, pe lângă casă și pe lângă zadarnicile treburi...” (v. Gala Galaction, „Jean Bart”, în *Oameni și gînduri din veacul meu*, ESPLA, 1955, p. 127). Dacă ești loial, de la o vreme nu poți vorbi de anumite lucruri fără să pomeniți pe cîțiva dintre ei. Dincolo de necesitatea de a fi exacti, bătrînii se mai și agită însă de „cei ce nu mai sînt”. Ei au cultul calendarului, nu doar al celui religios, ci și al celui cultural și istoric. De aci, foarte des, frecvente abuzuri comemorative, opriri pe loc ale prezentului, ce le fac bine unora, „oameni de discurs”, amatori de festivisme, prin faptul că pot perora și exalta bravuri și virtuți pe care, în mai mult de un caz, nici ei și nici cei comemorați nu le-au avut. De a da – acuzînd rebarbativ epigonismul „urmașilor” – pilde aspre, anevoie de receptat.

Vîrstă a deconturilor, bătrînețea înseamnă, pentru grosul oamenilor, uzură, oboseală, secătuire. Totul e consecință, însumare de efecte ale unor întîmplări din întreg trecutul personal. Insul care ieri cînta fudul „Pușca și cureaua lată” se simte într-o zi vlăguit, cu genunchii moi, fără forță în brațe și minat, din ce în ce mai mult, de neînțelese indispoziții. „Nu mai sînt eu”, recunoaște, dînd vina pe vreme, care cînd e „apăsătoare”, cînd „extremă”. Scade și puterea intelectuală. „Nu mă mai ajută creierul să am condeiul acela de demult”, spunea Bacovia într-una din „Divagările” sale (v. *Opere*, Ed. Minerva, 1978, p. 467). Scad pofta de viață și dorința de confruntare. Sub pretexte diverse, scade curiozitatea față de persoane și evenimente. Lucruri pentru care odinioară îi bătea inima sînt taxate drept futilități. „Bătrîne, – îmi declara franc un fost redactor-șef, iubitor de cenecluri și de șezători – nu mai am nici interes, nici răbdare”. În contrast cu disponibilitatea de altădată, neselectivă, la orice invitație, în ultimii săi ani devenise rezervat peste măsură. Acuza frustrări și ingratitudini. Insuficient de hotărît, însă, își motiva refuzurile într-un mod care, repetat, ajunsese comic, invocînd de fiecare dată vizita unei „mătuși din Bîrlad”. Stînd la bloc, n-avea treburi de gospodar. Deschidea și încheia de zeci de ori pe zi radioul. Cumpăra un singur ziar, pe care mai mult îl răsfoia. Despre alte lecturi sau despre anunțatele memorii „Lumea din care ies” – nici o vorbă. Însingurarea, dazabuzarea nu cred să-i fi priit; dimpotrivă. Scăderile amintite mai sus aduc cu ele o creștere: cea a sentimentului de melancolie. Dacă nu l-ai văzut un timp, bagi seamă imediat că bătrînul din fața ta s-a schimbat, are obrazul tras, umbre în voce și în priviri, că în absența unui cuvînt mărturisitor pare enigmatic, așa că te desparți de el în grabă, fără să-l chestionezi, zicîndu-ți, pentru a alunga bănuiele grave: „Dumnezeu știe ce-i în sufletul lui...”

Deși noțiunea de „bătrîneți fericite” există în Biblie (cf. „Facerea” XV,15), felul cum pot arăta ele nu prinde contur în imaginația mea, încît le consider neverosimile. Sînt de acord cu Remy de Gourmont, care scria că „a fi fericit, într-altă formă decît una trecătoare, acută și fugitivă, e o stare care nu poate intra în conștiință” (v. „Fericirea”, în *Eseuri*, Ed. Univers, 1975, p. 358). Prin urmare, nu m-am pregătit pentru o bătrînețe optimistă. Pe de altă parte, refuz bătrînețea sumbră, resemnată, mizantropă. Nu știu dacă și alții și-au dorit aceasta, dar eu mi-am dorit să ajung bătrîn, și binecuvîntez norocul să fiu. E o favoare care, dacă privesc în urmă, multora – rude, colegi, prieteni – nu li s-a dat. *Ubi sunt?* Paradoxal, păreau dotați pentru un viitor îndepărtat. Onest vorbind, nu fetișez bătrînețea: sînt zile în care, plictisit de ceaiuri și de pastile, o ironizez. Dar n-o bîrfesc, n-o denigrez, n-o insult. O scrutez. Îi știu crizele, incertitudinile, superstițiile, inerțiile, spaimele. Mă compar cu mine însumi, cel matur, și-mi descopăr destule minusuri. Sesizez o diminuare a acuității, o încetinire a reacțiilor, o „temporizare” în abordări. Scriind, de pildă, cuvîntul just întîrzie uneori. De teama inadecvării, a

repetițiilor, a densității insuficiente, a pierderii ritmului bun, mă opresc des, ca să mă controlez. Randamentul este, fatalmente, redus, iar cînd un text e terminat, nu am euforia de odinioară. Dacă mi-aș freca mîinile și m-aș entuziasma, chiar în singurătate, mi-ar fi pur și simplu rușine. Oricît de mare ar fi numărul pierderilor și neajunsurilor, bătrînețea e totuși partea vieții cea mai sacră. La ce folosește? Dă garanții de seriozitate pe toate planurile. Chibzînd mai mult, alegînd între variante, bătrînii greșesc de regulă mai puțin. În vreme ce eroismul tinerilor se evidențiază prin elan și, uneori, imprudențe, eroismul lor constă în înfrînări și excluderi. Un umorist vulgar a decretat, la televizor, că „Omul cînd îmbătrînește, / Ori moare, ori se tîmpește”. Sprijinit pe Blanchard, cît și pe alte exemple, eu cred, din contra, sincer, că „bătrînețea înțelepțește”; desigur, nu pe toți. O primă dovadă, capacitatea lor de disjungere. Dintre toți oamenii, bătrînii înțeleg cel mai bine adevărul afirmației Apostolului Pavel referitoare la libertate și responsabilitate: „Toate-mi sînt îngăduite, dar nu toate îmi sînt de folos” (I Corinteni 6, 12). Apoi, pentru că sînt în grad înalt meteosensibili și nesiguri pe reacțiile corpului, bătrînii acordă importanță folosirii raționale a timpului. Tînăr, bravam cu versul lui Ady „Timpul pierdut e cel mai cîștigat”; acum ora pierdută e prilej de reproș și remușcare. N-am pus încă punct lecturilor aleatorii, împrăștiate, dar am dobîndit tăria să le refuz pe unele în numele „timpului ce mi-a mai rămas”, scurt, oricît de lung ar fi. Senzația cotidiană, dublată de mirări, e că „zboară”, senzație pe care o împărtășesc „contemporanilor”; certificînd-o prin butada lui Aurelian Scholl, celebrul jurnalist de la începutul secolului trecut, care i se lamenta unui amic: „E dezastruos. Începînd de la 40 de ani, anii nu mai sînt decît șase luni. Și de la cincizeci și cinci anii nu mai sînt decît șase săptămîni!” (cf. Rud. A. Knapp, „O seamă de cuvinte”, în *Universul literar*, 43, nr. 22, 29 mai 1927, p. 341). „Înțelepțirea” nu-i un rezultat cantitativ, dat de cunoștințele acumulate, ci unul calitativ, urmare a reflecțiilor și dezbaterilor interioare, prin care fiecare își filtrează și-și evaluează experiențele. Frumos, magnific, e cînd, la capătul unui atare examen, individul poate sta – cum zicea Iorga despre sine – „drept înaintea conștiinței” (v. *op. cit.*, p. 742).

Biblioteca orașului s-a mutat, de cîțiva ani, în Parcul (Mircea) Cancicov. Cînd merg acolo dinspre centru, pe alea principală, trec, obligatoriu, pe lângă busturile lui Costache Negri, Mihail Kogălniceanu și Alecu Russo, așezate în semicerc. Deși nu-i cea mai fericită idee, privindu-le, îmi măsoar vîrsta cu vîrstele lor. Au trăit 64, 74 și, respectiv, 40 de ani. Deci sînt mai bătrîn decît cel mai bătrîn dintre ei, ctitorul Independenței! E un *memento* care mă tulbură. Iar dacă în Bibliotecă deschid un dicționar cronologic, pentru alte nume, amara concluzie a îmbătrînirii mă zguduie de-a binelea. Cum am ajuns la această vîrstă? Primul răspuns, exhibînd uimirea, e aidoma cu al multora dintre cei ce au atins-o sau au trecut de ea: „cred că trăiesc cu zilele altora”. Cronica familiei cuprinde morți premature, inclusiv de copii abia născuți. „Rețete” precum cea din cîntecul de veselie („Am mîncat pui de rață/ Și-am băut vin de la gheată”) n-am folosit. Voinic n-am fost, însă, vrînd-nevrînd, m-am călît în liceul militar și-n școala militară. Fizic, acesta e, probabil, capitalul datorită căruia m-am menținut. Moral, ceea ce m-a fortificat a fost sărăcia, care m-a ferit de excese și m-a obligat la prudențe. Mai sigur, cheia „longevității” (longevitate în raport cu cei pomeniți mai sus și cu unii din propria familie) se află, cred, în perioada de după pensionare, înțelegă ca un capitol al muncii, una, de astă dată, liberă, continuă, menită, pe cît posibil, să compenseze întîrzierile și risipirile impuse de lupta pentru „piinea cea de toate zilele”. Mi-am asumat deziluziile despărțirii de locul activității anterioare și m-am încadrat în vîrstă, lucru care – merită subliniat – nu s-a realizat lesne, ca și cum aș fi schimbat ora de vară cu ora de iarnă, sau invers. Norocul a fost că n-a trebuit să mă dezvăț de ceva, nici să mă străduiesc pentru noi obiceiuri. Ritmul (trăgănat) a rămas același ca și înainte. Singura neliniște e să am subiecte și teme: pentru ziua de azi și, mai ales, pentru cea următoare. Sentimentul că ai trăit mai mult decît alții nu seamănă deloc cu bucuria. Echivalentul cel mai frecvent e amărăciunea. Dacă ești autocritic, nu poți să nu te întrebi, din cînd în cînd, pînă s-o faci alții: „Cui bono?”. Unele vieți scurte sînt înfinit mai semnificative decît unele vieți lungi și nici un efort nu poate recupera decalajul dintre ele. Nu-mi plac bătrînii comozi, pierde-vară și toacă-gură, dar nici ambițioșii patetici, demonstrativi, avizi de „glorie deșartă”. Am confrăți care-mi lasă impresia că nu eludează nici o ocazie și nu exclud nici o „combinație” pentru a obține, la această vîrstă, o iluzorie „consecrare”: tînjesc după o „diplomă de excelență”, un titlu de „cetățean de onoare” al unei localități oarecare ori barem să li se spună de către lingușitorii „maestre”. Ca să-mi obțin liniștea, m-am golit de orgolii. Dacă mai am dreptul la o aspirație, aceea e de a munci, corect, pînă la cel mai mic detaliu. Ca și anxietățile, vanitățile sînt pernicioase. Oricît te-ai înzorzona, bătrînețea nu se îndulcește.

Constantin CĂLIN

(Continuare în pg. 18)

Interviul Acoladei. CONSTANTIN MATEESCU

În fiecare dintre prieteni, dintre colegi, trăia un delator latent, un șoptitor

Domnule Constantin Mateescu, am în față o fotografie mai veche în care suntem priviți de chipul dumneavoastră luminos care degajă eleganță, energie, spontaneitate. Vocea de azi, la telefon, se armonizează perfect cu imaginea descrisă anterior. Ce rol au avut chipul/chipurile umane în construirea numeroaselor personaje din cărțile de proză, memorialistică, eseu?

Nu e un secret faptul că, într-o măsură mai mare sau mai mică, tipologiile umane îi preocupă pe mai toți creatorii de literatură. În ce mă privește, am avut privilegiul să trăiesc mult și să fiu martorul, prin forța împrejurărilor, unei consistente tranșe de istorie. Am cunoscut bătrâni născuți la jumătatea secolului 19, care aduceau cu ei imaginea și obiceiurile epocii lui Eminescu și Caragiale, am avut cimitiul care au luptat la Mărășești și au participat la marea sărbătoare a Unirii, mi-am petrecut copilăria în atmosfera emulativă și prosperă a anilor dintre războaie, am fost de față, în gară, la plecarea pe front a Regimentului 2 Dorobanți din Râmnic, am traversat anii războiului cu spaima bombardamentelor americane, cu nopți fără lumină, foamete și cu spectacolul macabru al apariției pe la porți a îndoliatei pânze negre care vestea o nouă victimă pe frontul de la răsărit, am fost coleg de clasă cu refugiați din Basarabia și Bucovina care veneau cu un alt model de viață și alte obiceiuri, în fine am trăit din plin orgia dictaturii proletare și anii dezamăgitori de după revoluție.

După cum se vede, viața mi-a oferit o foarte variată plajă de întâmplări dar și de chipuri și mentalități, de la bunicul după mamă, aromân de fel, care venea în Țara Românească în anii de după Unirea din 1859 cu o căruță unde înghesuise întreaga lui agoniseală, până la tinerii de astăzi care trăiesc cu gândul unei cât mai grabnice plecări în Occident. E treaba profesioniștilor să aprecieze în ce măsură am profitat de această șansă pe care mi-a oferit-o soarta.

Să ne întoarcem la portretul scriitorului la tinerețe. Ați început cursurile facultății de Medicină, ați trecut la Filosofie apoi. Vom ajunge și la literatură. Deocamdată aș vrea să știu de ce ați ales drumuri atât de diferite între ele și cum era să fii student la Filosofie în anii 50? Și aspirant la literatură.

Pentru cine nu a apucat să trăiască în ambianța anilor de imediat după război, e greu să înțeleagă ce perspective se deschideau atunci elevilor ce absolvau liceul. Era o epocă confuză, de răscruce. Prezența trupelor rusești în țară, trucarea rușinoaselor alegeri din toamna lui 1946, gonirea regelui și instaurarea la putere a unui guvern impus de Moscova puneau în fața tinerilor mari dificultăți în a-și alege drumul vieții.

Prioritățile majorității tinerilor nu se îndreptau, ca până atunci, spre profesii legate de isusințe, dexterități, vocație sau talent ci spre domenii pragmatice ce permiteau o viață sigură, stabilă. În speță era vorba de a alege între Politehnică și Medicină. La vârsta aceea toți eram îndrăgostiți și în ochii fetelor din generația noastră n-aveau căutare decât studenți la una din cele două facultăți „aristocratice”. Am ales fără să stau pe gânduri Medicina. Mă și vedeam chirurg sau psihiatru.

Cei doi ani în care am îmbrăcat halatul alb și arboram imberb insigna Societății studenților în medicină au însemnat contactul cu Metropola, accesul la expozițiile, spectacolele de operă și teatru și la concertele duminicale la Ateneu, dar și tentațiile și capcanele marilor aglomerații heteroclitice. Îmi amintesc și astăzi, între altele, senzația de frig care mă covârșea când mă încrucisam pe bulevardele din centru cu grupuri de ofițeri ai invincibilei armate sovietice, purtându-și superbia și semeția ocupantului.

După încheierea a doi ani de facultate, am contractat o gravă maladie pulmonară și medicii m-au sfătuit să uit de Medicină și să aleg o altă facultate, „teoretică”, mai accesibilă, mai potrivită cu starea mea de sănătate. Mă aflam la Râmnic în vara aceea tristă, convalescent, într-o vacanță fără speranțe și iluzii. I-am scris unei surori a mamei ce locuia în Capitală, rugând-o să mă înscrie pentru admiterea la Facultatea de Filologie. Există astfel de momente-cheie, caricaturale, ce pot influența destine. Mătușă-mea a citit

greșit dorința mea și m-a înscris la Facultatea de Filosofie. Abia când am ajuns la București, cu o zi înainte de examen, am aflat că urma să concurez (cinci pe un loc) într-o competiție pentru care nu citisem nicio iotă. Întâmplarea a făcut să fiu admis.

E superfluu să fac considerații în legătură cu ce s-ar fi întâmplat dacă mătușă-mea n-ar fi înlocuit *logia* cu *sofia*. Fapt e că am nimerit fără să vreau în cea mai avariata facultate în ce privește aservirea față de ideologia impusă de Kremlin. În anul când am fost admis la facultate aceasta tocmai făcuse marele pas al primenirii: toți corifeii gândirii interbelice ce susținuseră prestigiul instituției fuseseră zvârliți în stradă (sau în închisori) și înlocuiți cu militanți obedienți puterii. În nicio facultate din Universitate cutremurul schimbărilor n-a fost atât de drastic, de devastator.

Despre aventuroasa mea trecere prin Facultatea de Filosofie am scris pe larg în alte locuri. Dacă am câștigat ceva în planul culturii filosofice e hazardat să afirm dar sigur e că am făcut acolo o bună școală a prudenței și mai ales a înțelegerii adânci a mecanismelor abilei ideologii a amăgirii gloatelor.

Aparțineți „generației autodidacte”. Formularea vă aparține și necesită, desigur, unele nuanțe. Ce vă amintiți azi de colegii dumneavoastră de drum, născuți în jurul anilor '30? Ce v-a unit? Ce v-a despărțit?

Formularea referitoare la „generația autodidactă” căreia îi aparțin se referă exclusiv la seriile de studenți care au studiat Filosofia la începutul anilor 50. Această tristă generație n-a dat culturii românești nicio valoare cunoscută în planul gândirii filosofice, în schimb a oferit o garnitură puternică de activiști în aparatul represiv al statului. Intellectuali care s-au ridicat din corpul acestei generații s-au ilustrat în alte domenii decât filosofia, cum s-a întâmplat cu Al. Ivasiuc, de pildă, sau Z. Ornea.

Dacă privim programa materiilor studiate la Facultatea de Filosofie în epoca la care mă refer, putem să ne dăm seama de imensa farsă ce li s-a jucat studenților al căror orizont de așteptare era să învețe și să aprofundeze bazele gândirii filosofice europene. Istoria filosofiei predată de C. Ionescu-Gulian după tratatele de specialitate sovietice începea cu elemente ale gândirii antice grecești și se oprea în epoca Renașterii, întreaga creație filosofică modernă și contemporană fiind expedită în câteva formule lapidare și depreciative. Logica, la rândul ei una din disciplinele de bază ale facultății, se preda sub denumirea de „Elemente de logică în Capitalul” și consta într-o abilă selecție de texte din cunoscuta operă a lui Marx, din care se extrăgeau fragmente ce dovedeau preeminența gândirii logice a marelui profet. Nimic din cursurile ce ni se predau n-avea tangență cu obiectul logicii formale, cu analiza formelor gândirii.

Nu altfel s-a întâmplat și cu programa de predare a psihologiei, ce prevedea povestea, pe durata unui an întreg, a experiențelor de psihofiziologie ale lui I.P. Pavlov pe animăluțe (câini), interesante la început însă repetitive, poveste ce sfârșea până la urmă într-un mortal plictis, cum se întâmplă cu interminabilele seriale de televiziune. Dar cea mai mare parte a orelor de curs și seminar era închinată unor materii noi de studiu, sosite în țară odată cu ocupația sovietică: socialism științific, istoria filosofiei marxiste, materialismul dialectic și istoric. După încheierea facultății eram calificați pentru profesia de activiști ai vremurilor noi.

Persoanelor ce n-au trăit în atmosfera epocii, când temnițele ticsite de deținuți politici și dubele vopsite în negru deveniseră o realitate zilnică, le e greu să înțeleagă ciudătenia relațiilor dintre colegii unei facultăți puternic ideologizate. E vremea fricii, a suspiciunii și prudenței. În fiecare dintre prieteni, dintre colegi, trăia un delator latent, un șoptitor. Eram în gardă. Arestările, excluderile din facultate sau din organizația de tineret erau frecvente, ne mențineau într-o continuă alertă. Abia târziu, mult după terminarea facultății, când atmosfera politică din țară a virat spre o oarecare de-tensionare, am început să ne întâlnim, să ne găsim afinități și să schimbăm idei. Simptomatice e că seria noastră niciodată nu a organizat agape aniversare, conform tradițiilor locului, în vreme ce promoția 1947 de la liceul Alexandru Lahovary din Râmnicu Vâlcea s-a reunit cu o fervoare emoționantă, la fiecare cinci (sau zece) ani, până la a șaizecea aniversare, când rămăsesem, *hélas!*, doar șapte supraviețuitori.

Debutul editorial a avut loc în 1966 în plină maturitate, cu volumul „Rochia cu anemone”. În acest an ați început și jurnalul dumneavoastră care se întinde pe câteva bune decenii. Nu mai vorbesc despre romanele, nuvelele, eseurile, apoi despre articolele din revista Acolada, cu toatele dovedind o vitalitate literară evidentă. Ce a însemnat până

la urmă aventura literaturii?

Debuturile târzii sunt, în general, privite cu suspiciune. Nu poți să nu fii circumspect când autorii apar în librării la vârste la care au devenit bunici, mai ales în anii din urmă, când calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor le rotunjește substanțial veniturile prin ajutorul acordat de foruri.

În ce mă privește am debutat în anii când dictatura a deschis o mică fantă prin care să pătrundă o boare de aer proaspăt, nepoluat de ingerințele impuse de Putere. Când debuturile literare începuseră să fie cât de cât decente. Am debutat timid. Cu teamă. Fără niciun sprijin din afară. Căutând un drum printre capcanele și meandrele regimului, printre redactori îndoctrinați sau numai timorați. Colegii mei de generație publicaseră deja o carte, două, deveniseră curtați de critică, erau lansați. Am debutat târziu fiindcă nu am vrut să public texte de care să mă rușinez la bătrânețe.

Mă întrebați ce înseamnă pentru mine aventura literaturii. Într-o oarecare măsură, cred că am răspuns la această întrebare.

Ce a adus anul 1989 în cărțile pe care le-ați scris în deceniile ultime?

Căderea dictaturii comuniste i-a găsit pe scriitorii, pe majoritatea lor, nepregătiți. Fac parte dintre aceștia. E greu de explicat de ce, o bună vreme după, literatorii n-au mai publicat nimic, fapt care i-a determinat pe unii comentatori să aprecieze pe de o parte că în comunism n-a existat literatură de sertar iar pe de alta că libertatea obținută nu le-a creat acestora mult așteptatul climat propice fanteziei, sondării marilor probleme ale umanității.

Discuțiile despre literatura de sertar s-au încheiat. Treptat au apărut în librării un număr impresionant de note intime și jurnale scrise în vremea dictaturii, unele de o valoare excepțională, care au constituit un veritabil (și demn de stimă) corpus literar. Cunosce din proprie experiență cu câtă grijă (ca să nu spun frică) și-au ascuns creația jurnalieră scriitorii, cu câte precauții o mutau din loc în loc, din ascunziș în ascunziș, pentru a o proteja de ochiul ager al „organelor”, toate acestea într-o epocă în care oamenii intrau în pușcărie pentru nimicuri, cum ar fi păstrarea în casă a unor cărți considerate ostile statului socialist.

Cum e firesc, căderea dictaturii a deschis un orizont fertil creației literare. Am profitat de el. Aproape toate cărțile pe care le-am destinat tiparului refac tematic o epocă întristătoare cu toată încărcătura ei de suferință, frustrări, angoase și stratageme de supraviețuire, epocă despre care am refuzat să scriu atunci uzând, cum se obișnuia, de trucul romanelor ornate cu șopârle care făceau deliciul unui public avid să descifreze în subtext o picătură derizorie de adevăr. Deși literatura referitoare la epoca concentraționară nu se regăsește între prioritățile publicului cititor de azi, socot că e de datoria autorilor care au fost martorii acelor vremuri (atâția câți mai sunt în viață) să împlinescă acest deziderat, după exemplul demn de urmat al atât de abundentei literaturii antifasciste.

Aveți nostalgii, domnule Mateescu? Aveți planuri și dorințe care așteaptă să se împlinescă?

Bătrânețea, în genere, e invadată de memorie. Vrem sau nu vrem, conviețuim cu ea. Ne însoțește peste tot, ne judecă, ne ceartă. Ne oferă un dulce refugiu în lumea împlinirilor, dar și a regretatelor eșecuri. Da, doamnă Negoită, am nostalgii. Fiindcă bătrânețea înseamnă nostalgie.

În perioada anilor ultimi de activitate ați realizat o performanță. Ați semnat în Acolada încă de la primul număr al revistei... Să recunoaștem, este un semn bun acesta: apartenența la familia Acoladei.

Eu vă doresc numai bine și vă las șansa încheierii acestui dialog amânat pentru care vă mulțumesc.

Am fost chemat să locuiesc în prestigioasa familie a Acoladei de poetul și criticul literar Gheorghe Grigurcu. Nu mă gândeam atunci, cu aproape doisprezece ani în urmă, că o să rămân fidel atâta vreme acestei publicații. E meritul, în primul rând, al directorului general al revistei, Radu Ulmeanu, care, cu o abnegație rar întâlnită în lumea presei noastre literare, a izbutit să depășească dificultățile acestui lung și sinuos parcurs și să mențină apariția revistei lună de lună, fără întreruperi, și cu participarea unei echipe de colaboratori din prima linie a literaturii.

Interviu de

Lucia NEGOIȚĂ

„Ce citești, Măria-Ta?”

Când „Pompierul” (era primul titlu pentru *Fahrenheit 461*) lui Ray Bradbury ardea cărți „pentru a reduce istoria la zdrențe și tăciuni”, ardea însăși esența umană, esența umanității. Și-i spun *un grand merci* lui Alex. Ștefănescu, punând mare preț pe asigurarea sa că „n-o să dispară niciodată literatura”.

„Literatura nu dispăre, cum înclină multă lume să creadă”. Câți n-o văd ajunsă în ultimele ei zile și-i pun cruce! Nici eu nu vreau să cred c-o să dispară (ca Alvin Kernau), dar lipsa de interes pentru ea mă disperă, câtă vreme apar atâtea cărți-eveniment.

„Ce citești, Măria-Ta?”, îl întreabă Polonius pe Hamlet. Or, Shakespeare, pentru Eminescu „prieteni drag al sufletului meu”, a rămas model suprem al tuturor timpurilor.

Cele mai agasante întrebări pentru tinerii supuși anchetelor stradale sunt despre lecturile lor. Citiți? Ultima carte citită care este? Când ați intrat ultima oară într-o librărie sau într-o bibliotecă? „Zăbava cetitului” nu intră în orizontul de așteptare al celor intrați în „criză de răbdare”. Celebritate, notorietate prin scris? Oho, notorietate academică! *Cui prodest?* Cel mult, ar intra într-o librărie să-și cumpere un ghid karmic, în scopul de a-și găsi sufletul pereche. Cât despre senzuala Ana Lesko, anunțând la televizor că se duce la bibliotecă, wow, n-a vrut decât să șocheze, nu să citească neapărat o poveste din Creangă. Care? Aia cu găina babei sau cu cocoșul moșului?

Trecând printr-o librărie aproape pustie, Adrian Alui Gheorghe exclamă, ca zmeul: „Miroase a carne de cititor!” Dar e numai vina cititorilor? Librării n-au nici o vină că, dezamăgiți de țepe, cu costuri uriașe pentru buzunare sărmăne, cumpărătorii dau bir cu fugiții? Emmanuel Delhomme, proprietarul unei librării din inima Parisului, pasionat de *son métier*, se teme că lumea de hârtie e pe cale de dispariție, ca și profesiunea de librar. Și este un librar „en colère”. Junimiștii (mă refer la librăria Junimea din Târgul Ieșilor, dulcele) își fidelizau cititorii. Evenimentele din acel Decembrie m-au găsit în librăria Universității „A.I. Cuza”, lângă Narcisa Gherghel, librarul meu ghid.

Postsocialist, specia asta a cam dispărut. La Pallas Mall, nu prea-i de găsit. Când Marius Chivu a recomandat echipa de bookaholică de la Cărturești, Foarfă-Boamfă-Pulpă, mi s-a părut o glumă (las' că și Marius Chivu pare glumeț și nu prea atunci când pronunță greșit numele scriitorilor). Dar e bine că există trioul Cristina Foarfă, Maria Elisabeta Boamfă și Oana Pulpă, câtă vreme librăria a ajuns un bric-à-brac, unde ai nevoie de un librar - GPS.

Mă consider un cititor avizat și avertizat, dar mi s-a întâmplat, neavând ochelarii la mine, să cumpăr în orb editate ca inedite, cu titlu schimbat sau plagiate *in integrum*. Că-ți vine să faci reclamație la protecția consumatorului. Și atunci „beneficiarul” nu mai intră la Cărturești, ci la Mc Donald's, unde se cufundă în cartofii prăjiți cu celular. Devine *homo zappiens*, doar suntem în Evul Media, cum l-a numit Bogdan Ghiu. Ai *zapette* (telecomandă), la loc comanda de la lecturi hotărâtoare, paideice. Te lași (tele)ghidat de televiziune spre emisiuni de divertisment ieftin, vulgar. E numai vina tinerilor că variile canale l-au infantilizat pe cititor, dar și pe spectatorul de teatru profesionist, de film de artă?

Un invitat într-o gradină, foarte gureș contra lecturii, alegea decis plasma, nu cartea: „Cum să citesc în alb-negru, când televizorul e colorat?” Numai că zappingul ca mod de existență nu te salvează de mediocritate; o fac doar cărțile bune. Iar Alex. Ștefănescu luptă sub oriflame (steag al regilor Franței, Oriflamme, nu marcă de ruș) valorii. Și pentru că are, cum spuneam, umor nu cu cubu', ci cu caru', îi convinge pe elevi că oamenii care nu citesc se urătesc. „Se vede?”, s-a îngrijorat un alt școlar, desemnat, după chip, necititor.

Pledoaria pentru lectură a lui Alex. Ștefănescu mi-a adus aminte de tatăl meu, deși Alex. Ștefănescu îmi poate fi, ca vârstă, un frate mai mic. Tata, care mi-a pus în mână cărți hotărâtoare, îmi spunea: „Nu ești tu dacă nu citești”.

Deși distinge dintr-o „răpide ochire” literatura de maculatură, A.S., e uneori prea îngăduitor cu tipăriturile și tipăriturile unor doamne scriitoare care nu pricep că eseistul se joacă să pară sensibil la femeie. Pe o paparazză TV o complimenta indulgent: „În vremea noastră o carte care se citește greu nu se citește deloc”. Paparazza, mai curând paparătușca, era încântată că „Alex” agreea cărțile ușoare. M-a intrigat afirmația asta, dar leul literar (care s-a lăsat dresat de Ioana Revnic) a revenit, în *Mesaj către tineri*: „Trebuie să folosim cu grijă «clipa cea repede» ce ni s-a dat.” Ca să ajungi să citești cărți care contează nu-i ușor, cum nu-i ușor să-ți placă din prima un concert de Mahler. Primul pas e mai greu, dar, odată „convertit”, ajungi la *bookuria lecturii*. Ortografiez așa dinadins, ca să atrag atenția vânătorilor de pokemoni că jocurile pe Net sunt vânare de vânt, la fel tembelefonul, tembelizorul, tembeletristica. Trebuie un efort să citești bine!, e mai comod zappingul cel de toate zilele. Din păcate, de luștri răi încoace, am ajuns o telepopulație moartă după „vedete” de duzină, apărute cu

duzinele pe micul ecran, cultivând instinctele joase. Libertinajul mediatic a atins cota de avarie. Mâncam salam cu soia? Acum avem cam mult Salam la TV, arozat cu „universalul” Jean de la Craiova.

Știi, secolul înaintează în defavoarea lui Gutenberg. Literatura epistolară, de pildă, în proză ori în poezie, e pe cale de dispariție, pierzând bătălia cu Facebook, Instagram și alte rețele de socializare. Cartea e tolerată ca un capriciu, chiar într-o emisiune culturală, exact ca marca de zacuscă, numită Capricii și Delicii.

Inevitabilul Ion Cristoiu, într-o emisiune cu văduva lui Aurel Cioran, susținea că el, Cristoiu, n-ar fi dat un euro pe manuscrise. Motivul? Au fost publicate. Cât ar fi dat oare pe manuscrisele lui Eminescu? În curând o să scăpăm de ele „Doamne, nu vor mai fi manuscrise! Vom tasta cu toții, ce să mai învățăm caligrafia?”

O cantautoarea a scâncit, tot pe un canal, că Frații Jderi, carte groasă, i-a distrus o vacanță (ce-i drept, *Creanga de aur* se citește cu înțelegere deplină când suntem maturi, dar există o anume ordine a lecturilor. După Călinescu: re-lectura clasicilor se face la bătrânețe). Dar ce s-ar fi făcut cantautoarea, cu mult peste un milion și jumătate de cuvinte din *În căutarea timpului pierdut*? Dar cu fraza de 823 de vocabile din *Mizerabilii* lui Hugo? Contemporanii săi nu s-au plâns, de vreme ce peste două milioane de francezi au luat parte la înmormântare, în 1885.

În ce mă privește, traversez seri din ce în ce mai antitelevizate și nu mai știu dacă se mai dă acel promo, impropriu după învechita de mine, cu tipul care se duce la concert pe patine cu rotile. S-ar putea să fi dispărut, ca și Cultural TV. Ultimul promo? „Dai un play și răzi cât vrei!”. Televiziunea, între a informa și a distra, a ales distracția. A fi videofil înseamnă să ieși din puterea magică a lecturii. Să ajungi la *poemoterapia* lui Ilarie Voronca („Luată, mâncați, acesta este trupul și sângele nostru, poemul!”) e mai greu decât să le urmărești pe „asistentele”, pe VIP-urile de nocturnă Capatos. Pe lângă ele, Tanța și Costel, personajele lui Ion Băieșu, erau de o cultură vastă.

Și cine-l mai înțelege pe Mihai Ursachi? „Oricum nu ideile fac literatura. Ele fac, eventual, filosofia./ Dar nici cuvintele. Acestea fac dicționarele./ Literatura o fac autorii de literatură, poezia o fac poeții/ Din ce o fac? Îi privește./ Iată unul dintre sărmănele mistere ale vieții”. Și a sfârșit singur, cerând de-a surda ajutor, în pragul ușii de blocoteț.

Eu, una, prefer monitorului cartea vie, care foșnește; scriu de mână și citesc predilect pe hârtie, nu pe laptop. Și nici scurt nu pot scrie, în 7000 de semne fix. Intru în panică textuală când ajung la 10000 de semne și mai am încă multe de zis, după 7-8 pagini de articol. Deschid și închid paranteze, pun semne patetice de întrebare și de exclamare, fac tot felul de adaosuri pe verso, spre enervarea bunelor mele culegătoare. Poate din cauza interdicției de semnătură, poate din cauza argumentelor care îmi năvălesc pe hârtie. Îi admir pe împătimitii tabletei (nu pe autorii de țâșt-bășt-uri care n-au ce spune, dar țin să se afle-n reviste), de la Argezi la argeșanul Doman și la Gogea, oftalmoftologul clujean.

Alex. Ștefănescu ne îndeamnă să privim campania de recucerire a publicului, ca *homo videns* (Giovanni Sartori) să nu câștige. Dar cum să reintrăm în normalitatea scris-cititului când videofilii au ocupat punctele tactice?

Unul dintre prietenii mei, Daniel R., nu reușește să-și pună pe citit fiul. Îl roagă („Fă-o pentru tatăl tău, măcar o oră!”), îl forțează, îl momeste cu răsplată, dar nu-l înduplecă să citească. De ce-ar citi Gogol, când are rezumat pe Google? Că te faci de râs dacă nu pricepi o aluzie culturală, că ești penibil dacă nu poți descifra o alegorie, un simbol, asta nu contează. Eu i-aș spune băiatului că totul e diferit pentru cei care citesc; că îi poate spune *altfel* fetei că o iubește. N-o să-i zică „Mai dă-te-n dragostea mea”, cum zice un rapper care *face, face, face* gâlăgie la radio.

Lipsa de lectură nu numai că urătește, dar și prostește. Alex. Ștefănescu dă de exemplu „ideea stupidă” despre așa-zisa pasivitate, lașitate a ciobanului mioritic. „Miorița, scrie Petru Ursache, e un test în fața morții, nu în fața băteii” (v. *Miorița. Dosarul mitologic al unei Capodopere*, Eikon, 2015). Altfel, am mai fi avut o istorie despre o bătaie în Carpați. Și Alex. Șt. continuă: din nepricepere, elevul ar fi gata să întrebe de ce bunul păstor n-a sunat la 112.

Elevul ca elevul, dar istoricul Mihail Neamțu găsește soluția în... euthanasierea mioarei. Nu alege oaia, ca Daea, ci o face de oaie. Îl și văd cum intră într-o istorie hazlie a publicisticii atârnat de oaie, ascuns sub burta ei, ca vitejii lui Ulise ieșind din peștera lui Polifem. Ce să mai zici când *autorul necunoscut*, cum îl numește Alex. Ștefănescu pe Marele Anonim, necunoscut ca și eroul, e batjocorit?

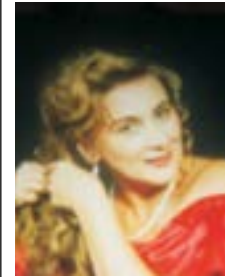
În vremile închise cenușii, anii erau, pentru generația mea, buni în funcție de cărțile citite. *Carpe diem*? Ba carte *diem*. Chiar și la vârsta mea, sunt pentru *slow-reading*, ca și cum aș mai avea timp să le citesc pe toate. Și dacă mai rămân pe-aici, pe-aproape, o să scriu un roman intitulat *O femeie care citește și așteaptă*.

Magda URSACHE

(Continuare în pg. 18)

Femeie! Ia-ți și laptopul

Criticului Gheorghe Grigurcu
O migdală dulce-amar-aniversară
... de Florica Bud

Acum, dacă tot se vorbește atât despre adevărul absolut, dacă există și cine îl deține, ar fi bine să pornesc și eu în căutarea lui. *Tanti dragă, cam târziu*, ar spune Tudor'S. Cedez absolutul unora mai tineri și revin unde și la ce se poate. De fapt subconștientul meu ar fi dorit ca titlul *Femeie! Ia-ți patul tău și umblă să fie de fapt Femeie, ia-ți laptopul tău și fugi*. De ce nu și versiunea aceasta? ar întreba cei din haita *Guesto Para Durici. Why not?* ar întreba și Tudor'S, minișeful întrebărilor ce încep cu „De ce?” M-am conformat și iată-mă pornind la drum și sub acest *fason*. Dar cum, între timp, am făcut un curs intens de *Imobilizare, Întărire, Reorganizare, Reconfigurare Gândire Pre și Post*, nu m-am lăsat ispitită și nici aruncată în brațele blasfemiei. Și așa, cu titlul îmbunătățit, tot mi-am făcut o samă de păcate. Ca să nu mai amintesc zgubilitica virgulă, care ar trebui să despartă, și într-o versiune și în alta, femeia de verb și de pat, respectiv laptop, dar pe care am avut curajul s-o folosesc doar în gând.

Apoi, de parcă nu aș fi știut că nu se repară o gafă făcând alta, am înlocuit imperativul „Ridică-te” cu substantivul „femeie”, într-un loc unde ele nu sunt văzute cu ochi buni. Să zicem că pentru asta am putea să îți dăm doar o atenționare, din partea noastră a *Prevent Pro Zornăitricilor*, cum v-ar boteza Tudor'S. *Adică pedeapsa ar fi, începând de astăzi, să îți tastezi numele cu litere mici*. Ar fi minunat, răspund. Dar asta nu se poate numi pedeapsă. Și dacă nu este nici pedeapsă, nici grea, voi nu veți avea satisfacții. Vă las să vă elaborați strategiile pe termen lung. Pe mine mă scuzați, voi ieși din această frază. Dar vă voi propune unui for internațional, ca posibile noi unități de măsură ale vitezei.

Mă voi întoarce la substantivele ce merită mai mult decât a fi... comune. *Se vor orășe?* ar întreba Tudor'S? Nostimă întrebare *puștenească*. Mă bucur de prezența tânărului coleg Tudor. Voi, *Țepi Fălfăl Maturoși*, nu prea îndrăzniți să puneți întrebări de genul acesta. Mai ales dacă e vorba despre femei, dacă ele au rămas tot în aceeași categorie. Firește, într-o lume ideal-masculină ar trebui alocată o capsulă-gen doar pentru ea. *Tanti bumb?* ar întreba Tudor'S. Cu *bumbul* este altă poveste, dar una simpatică. Are un plural decent *bumbdi*. Îmi place sau nu, dacă se pronunță așa cum o făceau bunicii, se aude acel „d” antipatic. Dar trăind, între noi, în bună înțelegere, îl acceptăm tacit. După cum mai trântim câte un *bumb* în loc de capsulă, medicament, sau... altele.

Îmi închipui o lume ideală în care medicul, orice specialitate ar avea, să fie bun psiholog. Se știe, în fața medicului și în general în fața lumii este necesară o uniune de monolit, individ-subconștient. Imaginăm o scenă. Medicul întreabă: *Doamnă dragă, ce medicamente folosești?* Îndreptându-mi spatele, scuturându-mă de rugina anilor, de zgura societății și de cea a depunerilor măloase ale tuturor tarelor socio-politico-morfologice, care își ascut ghearele pe pielea noastră, răspund: Doar un *bumb* de tuse. Tusea fiind o afecțiune de sezon, poți da mereu vina pe ea. Mă vindec pe loc doar urmărind reacțiile lui.

Ne întristăm că zăpezile nu sunt ca altădată, aerul respirat nu mai este ca pe vremea bunicilor, ploile sunt acide pentru sol și vegetație. Să nu mai vorbim despre crimele *agrofi-horti-viti-pesci-serci-moluscoculturice* și de capcana pesticidelor. Victime colaterale sunt albinele, al căror număr scade văzând cu ochii. Am trece cu drag peste toate schimbările, dacă femeia ar fi rămas, măcar ea, neschimbată. Așa cum ne-o descriu povestitorii mileniilor trecute, sau cum o dovedesc tablourile din muzee, o ființă dulce și feminină. Așa ne-ar plăcea și nouă, *Nunișilor Obscar Draponici*, să rămână pe vecie.

După ce rezolvăm problema cu *dulceața feminină*, ar fi necesar să rezolvăm apartenența cuvântului „femei” de substantivele comune. Noi, bărbații secolului, nu mai vrem să fim vinovații de serviciu, atunci când ne vine din ce în ce mai greu să ne îndrăgostim sau să păstrăm dragostea rotundă, după cum doar perfecțiunea umană poate să fie. Suntem dornici să schimbăm răul în bine. Sper să fiți de acord că este greu să faci o pasiune pe seama unui substantiv comun, fie și feminin. Să recunoașteți și voi asta, dragilor *Octo Frust Marriculari*. Apoi vom declara că misogino-știința este o boală, nu ca să ne scuzați, ci ca să o putem trata. *Să fie o*

(Continuare în pg. 18)

Cum l-a minimalizat A. Pleșu, un fals filosof al religiilor, pe Mircea Eliade (II)

În 1974 s-au publicat trei doctorate despre Mircea Eliade în Belgia, unul la Ottawa în 1975, alte două la Louvain în 1975, iar în 1976 nu a apărut doar „*Homo religiosus*” în *Mircea Eliade* al lui Saliba, ci și un volum de exegeză semnat de profesorul de la Universitatea din Roma, Leo Lugari, *Tema del sacro: R. Otto e Mircea Eliade*.

Așadar de o „tăcere destul de lungă”, – pe care n-am greși prea mult s-o numim tăcere „totală” –, nu poate fi vorba decât cu privire la „aclamarea în franceză” (cf. Mihail Neamțu) a unui fals filosof al religiilor, fost „cronicar plastic” (apud. Constantin Noica) vremelnice pasionat de Eliade (probabil) doar de hatărul lui Constantin Noica (a se citi și textul *Mircea Eliade și hermeneutica artelor*, din „Secolul XX” 1978, nr. 2-3 (205-206), pp. 59-54, inclus apoi în culegerea *Ochiul și lucrurile*, publicată în 1986, în plină așa-zisă „dizidență”, pe vremea când lui Noica cenzura comunistă îi amăna sine die tipărirea *Cărții arheilor* („Pe mine m-au tot dus cu vorba cu CARTEA ARHEILOR la Cartea Românească... și de trei ani [din 1981] mă pun în plan și nu mi-a apărut”, înregistrare securistă prin pereții camerei de 8 mp de la Păltiniș, vezi vol. II, *Noica în arhiva Securității*, Ed. Muzeului Literaturii Române, 2010, p. 153; vezi și Isabela Vasiliu-Scraba, *Camera 13 a Vilei „Noica” de la Păltiniș*). În *Jurnalul de la Păltiniș* (Ed. Cartea Românească, 1983) e „imortalizat” chiar și momentul când comunistul Pleșu i-a trimis la Chicago profesorului Eliade o scrisoare, spre încântarea filosofului de la Păltiniș.

În ce privește receptarea lui Mircea Eliade, numai în perioada celor 14 ani (între 1963 și 1976) avuți în vedere de Andrei Pleșu (care pe 23 august 1989 se întreține la Tescani cu Virgil Măgureanu, șeful SRI din 1990, și cu Ion Iliescu, președintele României după 1990, cel care i-a povestit întâmplarea senatorului Eugen Mihăescu la vremea când îi fusese consilier; întâlnirea celor trei la Tescani a mai fost relatată de Tudor Octavian, și el aflat la Tescani în acea zi; T. Octavian a povestit episodul la emisiunea „Realitatea zilei”, difuzată de postul „Realitate TV” pe 23 august 2007; a se vedea și Radu Portocală, *Autopsie du coup d'Etat roumain: Au pays du mensonge triomphant*, 1994 și Ion Varlam, *Pseudo-România*, Ed. Vog, 2004, pp. 59-89); despre valoarea operei lui Eliade s-au redactat vreo 20 de lucrări de doctorat în SUA, Canada și Europa de vest, fără a mai pune la socoteală sutele de studii în care i-au fost analizate ideile novatoare, apărute prin reviste sau în multe volume colective tipărite pe la diferite universități occidentale (a se vedea selecția bibliografică de scrieri despre Eliade în vol. *Mircea Eliade*, Editions de l'Herne, Paris, 1978, pp. 405-409). Asta desigur fără a considera (precum muzeograful de la Tescani) că anul 1976 ar fi produs vreo schimbare în ritmul de apariție a exegezelor în marginea impresionantelor opere științifice eliadești.

Citarea culegerii de „studii omagiale” publicată de comunistul H.P. Duerr, – unde există și un dubios articol (folosit apoi și de Ricketts, vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Mircea Eliade și unul dintre turnătorii lui anonimizati*) scris de Ioan Petru Culiuan, care se pare că trimitea Securității informații despre Eliade –, culegere considerată de comunistul Pleșu un fel de culme atinsă în 1984, chiar un adevărat Everest al aprecierii de care s-ar fi bucurat Mircea Eliade, aduce o notă înveselitoare în articolul „Axa lumii...”, notă ce poate deveni încă și mai amuzantă dacă-i adăugăm mărturia lui H.P. Duerr care se declara în 2009 mai marxist ca niciodată: „Eigentlich habe ich heutzutage eine wesentlich positivere Einstellung dem Marxismus gegenüber als damals”. Mărturia este desprinsă dintr-un interviu în care precizase, pe jumătate în glumă, pe jumătate serios, că s-a născut în 1943 la Mannheim, „der Stadt der «Juden und Bolschewisten»”.

Cum bine se știe, dar se ocultează în mod răuvoitor (de ex., pe cărțile Editurii Humanitas), Eliade a fost membru a cinci Academii și profesor honoris causa a zece universități. Generații întregi au învățat carte după scrierile lui. Marele istoric al religiilor a fost permanent onorat de lumea academică occidentală pentru calitatea activității sale științifice [vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Mircea Eliade și brațul lung al Inchiziției comuniste*, în rev. „Acolada”, Satu Mare, anul VIII, nr. 11 (84), noiembrie 2014, p.12 și p.22].

„Acumularea [mereu] galopantă” a prețuirii sale ca filosof al religiilor a culminat cu premiarea în 1988 a celor 16 volume la care a fost redactor șef: *Mircea Eliade, The Encyclopedia of Religions* (Macmillan 8 volume duble,

1987). Prin nenumăratele onoruri care i s-au conferit, Eliade a fost răsplătit de confrății din lumea universităților vestice de-a lungul întregii sale vieți pentru profunzimea gândirii și pentru reala îmbogățire a patrimoniului de valori culturale ale omenirii.

Mircea Eliade nu este un pseudo-geniu „consacrat de popor”, cum spunea Călinescu despre poetul A. Toma, care azi nu mai interesează pe nimeni. Eliade n-a ajuns la premii și onoruri pe criterii extra-culturale – într-o atmosferă de teroare ideologică și polițienească exercitată constant de un regim întemnițând milioane de români (vezi Monumentul victimelor comunismului din Elveția, la Chêne Bours, aproape de Geneva) –, așa cum s-a întâmplat cu utecistul Andrei Pleșu, împins în față din cea mai fragedă junețe, prin larga mediatizare a modestelor sale fișe de lectură.

Doar Andrei Pleșu, după decenii de continuă mediatizare locală (de la tipărirea în 1971 a unor notițe însoțitoare reproducerilor din albumul *Corot* unde a făcut „antologia și traducerea textelor, selecția imaginilor și cronologia”, exportată în 1973 prin tipărire în engleză), continuă să fie notoriu, dar din păcate cu o notorietate slab susținută de „seria Pleșu” de la Humanitas. Radu Portocală (fostul director al Institutului Cultural Român din Paris) făcuse observația de bun simț că „numărul premiilor și al titlurilor de doctor honoris causa acumulate de fostul ministru Andrei Pleșu e sensibil mai mare decât acela al cărților publicate” (v. Radu Portocală, *Prietenii păguboase ale ICR*, 10 dec. 2007). Ceea ce se vede și din wikipedia germană unde sunt trecute șapte distincții iar opera îi este ilustrată cu patru culegeri de articole și traducerea din 1992 a tezei de doctorat (*Peisaj și melancolie*) care n-a interesat în 2006 nicio editură serioasă de la Paris (cf. Radu Portocală).

Alexandru Dragomir îi spusese tânărului Fabian Anton că există oameni care nu sunt faimoși de pomană, cum a fost Noica, de pildă (vezi interviul des-cenzurat și adnotat de Isabela Vasiliu-Scraba, *Alexandru Dragomir: «Eu mă simt acasă numai în filosofie»*). „Cronicarul plastic” A. Pleșu (cum îl numise filosoful Noica în anul când publicase „*Axa lumii... la Eliade*”) a reușit performanța de a deveni notoriu rămânând un scriitor ca mulți alții, autor de scrieri lăudate prin relații clientelare și pe linie de serviciu (vezi masivele omagii scoase în aprilie 2009 de doi din cei cinci salariați ai săi, la numai câteva luni după lansarea Institutului de Istoria Religiilor cu surle și tobe, în octombrie 2008).

Diferit de alți „cronicari” doar prin cele două ministere, ministrul Andrei Pleșu nu s-a preocupat să-i lămurească pe vestici cum este cu limba și cu etnia „moldovenească” nici ca ministru al culturii, nici ca ministru de externe, ocupat cum era să le spună că România e „țara lui Dracula”. E drept însă că ambele posturi în guvern au coincis cu vreo zece titluri onorifice, recolta mai bogată fiind la cel de-al doilea portofoliu ministerial, deși între timp i-a scăzut interesul pentru îngerii cu care cochetase la Facultatea de Filosofie după „răzmerița sinucigașă din decembrie 1989” (apud. M. Ciobanu, vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Poet la vremea lui Ahab. Poezii încifrate de Mircea [Sandu] Ciobanu și salvatoarea neînțelegerii a criticului Marian Popa*). Dar și după ce lăsase îngerii în treaba lor, pentru Pleșu s-a înființat „sub cupola Academiei” un oarece Institut de Istoria Religiilor (H.G. nr. 32/09-01-2008), fără a fi fost nevoie de nicio îmbogățire a istoriei religiilor cu vreun volum serios în acest domeniu. Fiindcă nici publicarea aceluia plâpând curs *Despre îngeri* (Ed. Humanitas, 2003) și nici tipărirea colecțiilor de articole (în stilul textului de „export” despre *Componenta sud-est europeană a gândirii lui Mircea Eliade*) nu au prea mult de-a face cu istoria religiilor. Sigur, asta este părerea noastră. Dar ea este indirect confirmată de directorul „interimar” Pleșu, care s-a gândit la „religie și modernitate”, cadru făcut anume să intre în el puținul său scris legat oarecum de domeniul religiilor. La ce să mai fie nevoie de un volum serios de domeniul istoriei religiilor, sau măcar de un articol de istoria religiilor publicat într-o revistă vestică de specialitate, dacă din pagina a doua a culegerii de texte intitulată *Despre îngeri*, premiată rapid (fără acordul lui Adrian Marino, președinte al comisiei de premiere), oricine poate citi că Andrei Pleșu ar fi un „filosof al religiilor”. Probabil el s-a auto-considerat astfel pentru că din 1990 a ținut (ca ministru al culturii) cursuri despre îngeri la Facultatea de Filosofie (marxistă) din București, prelegeri a căror înregistrare se regăsește (parțial) în subțirelul volum „Despre îngeri” din 2003. La firavele prelegeri *Despre îngeri*, admiratorii mai adaugă (din nebăgare de seamă) studiul despre îngeri aflat din 1994 între textele reunite în culegerea „Limba păsărilor”, studiu de vreo douăzeci de

pagini republicat în 2003 cu ornamentația nouă a paginilor volumașului „Despre îngeri” (Ed. Humanitas, București, 2003). Cele două argumente din care să reiasă că am avea de-a face cu un autentic filosof al religiilor (primul că ar fi predat „despre îngeri”, altul că ar fi adus prețioase contribuții la nivel academic în vastul domeniu al angelologiei) sunt, asemenea culegerilor „Despre îngeri” (2003) și „Limba păsărilor” (1994), cam inconsistente.

În maxima ei supra-evaluare, culegerea pe tema îngerilor este considerată (în familia autorului? de salariații săi?) „als eines der Fundamente fuer die heutige Angelologie” (contribuție anonimă în de.wikipedia.org/wiki/Andrei_Pleșu, adresă accesată la 16/08/2017). După ce wikipedia în germană informează că micuța colecție de articole pe tema îngerilor ar fi nici mai mult, nici mai puțin decât o carte de referință în domeniul Angelologiei, cititorul german mai află că nu îngerii trebuiesc văzuți în culegerea „angelologului” Pleșu, ci oamenii, fiindcă la ei se gândește de fapt autorul: „wenn Andrei P. ueber Engel schreibt... dann denkt er ueber den Menschen in dessen seinbar aufgeklaerter Kultur nach” (de. Wikipedia.org/wiki, accesat pe 16/08/2017).

De fapt, subțirimea ambelor volume a reprezentat un avantaj doar în cazul abundențelor traduceri plătite din bugetul României, traduceri care să lase impresia „aclamării în franceză” (apud. Mihail Neamțu, fost bursier al Colegiului Noua Europă și salariat al Institutului de Istoria Religiilor), sau în diverse alte limbi. Despre „Afacerea Pitoresc și melancolie”, aventura din 2006 a editării în Franța a tezei sale de doctorat (publicată în 1980 și multpremiată la vremea regimului dictatorial comunist), lucrare de istoria artei care n-a interesat editurile Grasset și Fayard, a se citi articolul lui Radu Bărbulescu, *I.C.R.: „Matrapazlăcuri” (de zeci!) de milioane* (rev. „Origini/ Romanian Roots”, vol. XIV, No. 9-10 (135-136) September-October 2008, pp.46). În România însă, din octombrie 2008, un lucru a devenit cert: funcționarea micuțului Institut de Istoria Religiilor (I.H.R.) finanțat de la bugetul de stat a făcut posibilă alinierea „îngerilor” lui Pleșu (lectură obligatorie pentru masteranzi) alături de Rudolf Otto și Mircea Eliade.

Spre a sublinia provincialismul lui Mircea Eliade (desigur nu în accepțiunea în care Eliade vorbea de „provincialismul” culturii europene desacralizate cu tot dinadinsul), muzeograful de la Tescani se gândise prin 1983 să fie original. Să nu repete ce-au spus alții mai știutori decât el despre *românitatea latentă* din vasta operă a filosofului M. Eliade, format la o excelentă universitate românească (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Nae Ionescu și Mircea Eliade*, în rev. „Convorbiri literare”, Iași, febr. 2001, p.39 și martie 2001, p.31) în efervescența culturală a unei țări libere și respectate la Societatea Națiunilor datorită miniștrilor care o reprezentau. Pe urmele unui perfect necunoscut, Andrei Pleșu a ținut să evidențieze la Eliade o așa-zisă „componentă sud-est europeană”, fără a-și bate capul să argumenteze ideea.

În locul oricărei demonstrații, cronicarul plastic a invocat un obscur profesor de istoria religiilor de la Universitatea din Ierusalim (un israelit bulgar, sârb, ucrainian sau rus după numele de rezonanță slavă) care scrisese despre existența unor „elemente de spiritualitate răsăriteană identificabile în structurile adânci” ale personalității lui Eliade, respectiv „romanitate, adausuri slave, balcanism, francofilie, intruziuni austriece și germane” (cf. *Axa lumii și „spiritul locului”. Componenta sud-est europeană a gândirii lui Mircea Eliade*, în vol. „Limba păsărilor”, Ed. Humanitas, București, 1994, p.94).

Din 1994 încoace, n-a fost nici o problemă ca „Limba păsărilor” să fie prezentată clientelei sale (formată dintr-o puzderie de bursieri ai Colegiului Noua Europă) drept una dintre importante scrieri de domeniul istoriei religiilor, volum „antologic” din care se pot citi niște scriori despre Noica (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica printre oamenii mici și mari*), prefața lui Pleșu din 1981 la Francesco Guardiani alături de introducerea la *Sensul creației* de Berdiaev, texte despre Jung și textul oferit marxistului Duerr despre Eliade și acel studiu despre îngeri republicat în culegerea „Despre îngeri” (2003). Așa cum bine a observat Vintilă Horia, „mijloacele moderne de dezinformare sunt creatoare de false mitologii și de fantomatice valori” (Vintilă Horia).

Model perfect de lăutărism ca „un fel de deschidere superficială spre orice subiect” (apud. A. Pleșu, vezi și

Isabela VASILIU-SCRABA

(Continuare în pg. 18)

Proză

Agnes

(Fragment de roman)

„Ce am făcut să merit asta? se întrebă. Cum am făcut toți banii ăștia?”

Oricât căută prin geantă, nu găsi nicio cheie și nicio cartelă. Ridică mâna să apese pe ceea ce credea a fi o sonerie și, fără să apuce să atingă ceva, poarta se deschise. Avu, spre marea ei mirare, senzația unui déjà vu și o stare de bine, ca și când, într-adevăr, ar fi ajuns în sfârșit acasă. Aleea flancată cu trandafiri multicolori revărsă asupra ei parfum bun, pe care avea senzația că îl mai inspirase și altă dată. Ușa casei se deschise în același mod, doar ridicând palma în dreptul a ceea ce nu putea fi altceva decât un cititor de amprente. Intrând, își dădu seama, tot mai puțin mirată, că locul acela nu-i era străin. Găsi cu ușurință baia, livingul, dormitorul. Deschizând dressingul, știu că mai îmbrăcase unele dintre rochiile aflate dinaintea ochilor săi.

„Sper să am doar surprize plăcute”, își zise.

Totuși, privind mai cu luare-aminte înlăuntrul său, simți că nu-i venea să se apropie foarte mult de noua Agnes. Tot *cealaltă* îi era mai aproape de suflet, tot pentru ea continua să-și facă griji. Îi trecu prin minte chiar ipoteza că era în comă la spital și că tot ceea ce credea a fi realitate se petrecea doar în creierul ei lezat în timpul incendiului.

„Să lăsăm atunci creierul să lucreze, dacă tot e atât de inventiv! se încurajă ea străduindu-se zadarnic să-i iasă câteva hohote de râs. Până când își revine, să-i trăim fanteziile!”

Încercă să se convingă de faptul că situația nu era chiar atât de rea oricare ar fi fost adevărul și zâmbi, își îndreptă spatele, își dresă glasul ca și când s-ar fi pregătit să țină o cuvântare în fața unui auditoriu important, apoi, dând cu ochii de telefon, deschise robotul. Auzi o voce de femeie tânără:

– Agnes, te-am sunat pe telefonul mobil, dar toată ziua l-ai ținut închis! Gata cu vacanța! Ai două săptămâni la dispoziție să vii cu cele mai tari modele, știu că lumea așteaptă de la tine *perfect plus*. Sper că te-ai distrat bine. Sună-mă când ajungi acasă!

Oricât își încordase atenția, nu recunoscuse vocea. O sperie termenul de două săptămâni și acel *perfect plus*, pe care nu-l înțelegea prea bine. Ea nu mai desenase de mult, nu avusese niciun motiv să persevereze, deși, dacă se gândea bine, era lucrul pe care l-ar fi făcut cu cea mai mare plăcere. Vocii acesteia îi urmărară altele. Ascultă colege, prietene, pe cineva de la bancă pentru o rată lunară neplătită încă, apoi, ultima voce, a unui bărbat, o miră mai mult decât celelalte și o tulbură. Încheiase cu un *Te iubesc* cald și ocrotitor, care nu trezi în ea nicio amintire, niciun flash prin memoria întreagă, încă, a celeilalte Agnes. O străfulgeră o idee care o înfioră plăcut:

„Dacă printre acești (ne)cunoscuți se află și el, Galateu? Dacă vocea e chiar a lui? Voi vrea să rămân în lumea sa ori voi alege să mă întorc acasă?”

Zâmbi amar. Pe lângă faptul că n-ar fi știut cum s-ar fi putut întoarce la fosta viață, singura, probabil, pentru care avea să răspundă în fața lui Dumnezeu, recunoștea că totuși ceea ce i se oferea acum o tenta și o umplea de o mare curiozitate. Roti ochii în jur. Deși sentimentul de déjà vu persista, confortul casei o stingherea. Se gândi că obiectele de artă prezente cam peste tot costaseră o avere, de unde îi rezulta că nu ducea lipsă de bani. Dacă nu câștiga foarte bine din meseria de designer, atunci însemna că mai avea o sursă generoasă de venit. Nu putea s-o identifice acum, oricât ar fi căutat cu privirea în jur. Fără să-și dea seama, lăsându-se purtată de fel de fel de gânduri și supoziții, se pomeni în fața aragazului preparându-și un ceai. Știuse exact unde să caute plantele preferate, unde să găsească mierea, în care raft al frigiderului ținea lămâile. Abia când înțelese acest lucru începu să pună la îndoială faptul că era Agnes cea grasă și nu femeia sofisticată pe care i-o arătau oglinda, casa aceea, mesajele de pe telefon și toate celelalte.

„Sufăr de amnezic? se întrebă. O fi vreo boală, o tulburare de personalitate, ceva de genul ăsta?”

Vru să creadă această variantă, dar toate celulele se răscoliră în ea și sângele îi urcă cu turbată repeziciune în tâmpile, amenințând să rupă vene și să țâșnească afară. Nu, ea se simțea Agnes cea grasă, chiar dacă nu semăna cu ea. Poate doar la înălțime. Poate și la culoarea ochilor. Părul scurt, blond-satinat din prezent, era vopsit proaspăt, nu-și dădea seama care ar fi putut să fie culoarea lui naturală. Avusese

dintotdeauna o dantură frumoasă, normală, și așa era și acum. Mult prea comună ca să poată trage vreo concluzie. Nu avusese alunițe și nu le descoperi nici pe acest corp frumos. Însă o dezechilibră din nou un mic tatuaj pe umărul stâng, o stea, nu știa ce simboliza. Căută fotografiile prin casă, dar, în afară de albumele în care ea fusese, clar, protagonista unor ședințe foto strict profesionale, nu mai găsi altceva.

„Părinții noii Agnes!” găsi ea o altă cale de a-și cerceta un posibil trecut.

Se repezi la cartea de identitate să vadă ce nume purtau aceștia și nu mică îi fu mirarea să descopere că purtau aceleași nume ca și părinții cărora își amintea că le spusese mamă și tată. Sleită dintr-o dată de puteri, își lăsă trupul să cadă în primul fotoliu ivit în cale.

„Nu pot fi atâtea coincidențe! își spuse clătînând aproape convulsiv din capul devenit dintr-o dată prea ușor, ca și când n-ar mai fi fost al ei. Mâine dimineată merg la azil să vorbesc cu... Agnes. Doar întâlnirea cu ea poate să dezlege enigma. Dacă aflu că nu sunt ea, poate că îmi va fi mai ușor să-mi cercetez trecutul!”

Înviorată de această perspectivă, se ridică, își bău ceaiul încercând să-și alunge din minte orice gând, concentrându-se pe gustul bun al licorii. După aceea făcu un duș prelung, dezmiardându-se cu două uleiuri despre care gândea că îi menținuseră acea piele frumoasă și catifelată. Dormitorul o aștepta cu un pat imens, de formă ușor ovală. Niște trandafiri mari și roșii, parfumați parcă, o îmbiau către lenjeria mătăsoasă.

„Nu mi-am băgat telefonul la încărcat!” își aminti brusc.

Ezită. Oboseala și chemarea așternuturilor învinseră însă. Înainte de a stinge lumina, privirea îi căzu pe una dintre perne. Avea senzația că, sub aceasta, se afla ascuns ceva. Curioasă, răsând totuși în sinea ei pentru că se încredea în ceea ce nu putea să fie o amintire, ridică perna. Se miră să descopere o hârtie împăturită în patru. O desfăcu și citi: „Cucereste-l, Agnes! Ți s-a dat o șansă”. Caligrafia aparținea, fără doar și poate, acelei Agnes de dinainte de foc. Când mirarea aceasta se mai diminuea, se gândi la mesajul din bilețel. Zâmbi derutată și tristă.

„Înseamnă că nici aici n-o duc bine din punct de vedere sentimental, își zise. *El* nu e cucerit încă”.

Vru să mai citească o dată bilețelul, dar renunță în ultima clipă. Pentru că își dorea să destrame vraja acelei întâmplări care nu se mai sfârșea, rupse hârtia și aruncă rămășițele pe jos.

– Eu pot să cuceresc pe cine vreau! se auzi rostind cu voce tare, deși nu era sigură că își recunoscuse glasul.

Preferă să se lase în voia frumoasei Agnes pentru că îi convenea mai mult modul acesteia de a vedea lucrurile. Era hotărâtă să învețe de la ea. Stinse lumina întrebându-se totuși dacă în ziua următoare avea să se mai trezească în aceeași piele. Simțea, fără să înțeleagă cătuși de puțin de ce, că acest lucru depindea de ea. Ca și când doar mintea ei avea puterea de a-i schimba destinul, ca un Dumnezeu personal. Păstră această senzație în ființa ei până ce adormi, ajutată și de lumina ce venea, discret, din mai multe unghere ale camerei, fără să pară a fi fost produsul unor corpuri de iluminat.

Zorii zilei nu-i aduseră nicio schimbare. Spre marea ei mulțumire, descoperi, întâmplător, o mapă cu desene, pe care scria *Toamnă-Iarnă*. Scoase desenele și le privi unul câte unul. Cunoștea fiecare model, nu era sigură pe toate detaliile, dar își amintea că ea le făcuse, pe unele dintre ele chiar sub privirile mai mult decât admirative ale mamei sale. Amintirea ființei dragi făcu să i se înroureze ochii. În aceeași clipă, privirea îi căzu pe un permis de conducere. Faptul că era pe numele ei o binedispuse. Ea nu știa să conducă și nu avusese niciodată ambiția să facă școala de șoferi, dar coborî în garaj și văzu o mașină roșie. Când se urcă la volan, nu mai avu nicio îndoială că o mai condusesese și altă dată.

Opri în fața azilului, care îi trezi brusc un gust amar. La gândul că avea s-o întâlnească pe Agnes, totuși, o încercară mari emoții. Nu știa ce avea să-i spună și nici dacă ar fi putut s-o convingă de faptul că ele erau, într-un fel pe care nu și-l explica, una și aceeași. Îl salută pe Raul, băiatul de la pază, și-l întrebă dacă Agnes ajunsese la serviciu.

– Nu cred că-i aici, răspunse tânărul strângând des pleoapele. Știu că a ieșit, n-am văzut dacă s-a întors.

– Mulțumesc, zise ea și vru să meargă mai departe, dar se răzgândi în ultimul moment. Măi Raul, să știi că ticul ăsta al tău se poate rezolva. Să mergi la un psiholog, da?

Băiatul rămase ca prostit, dar revenindu-și repede,

întrebă:

– De unde știți cum mă cheamă?

– Scrie pe chestia aia pe care o porți atârnată la gât, prostănacule, răspunse și trecu pe lângă el răsând.

Raul își privi legitimația. În ziua aceea, ca niciodată, o pusese cu partea albă în sus, așa că necunoscuta n-ar fi putut să-i citească numele. Descumpănit, întrebându-se de unde îl cunoștea totuși, o urmări cum se îndrepta țintă, subțire și mai elegantă decât orice femeie din câte văzuse el vreodată, spre biroul șefului.

Spre marea sa nemulțumire, Agnes cea frumoasă află de la manager că cealaltă Agnes nu putea fi găsită în ziua aceea la azil. Era învoită pentru treburi personale.

– Ce fel de probleme personale? fu indiscretă nou-venita.

– Probleme personale, domnișoară, încercă s-o pună la punct bărbatul care asuda nefresc, vădit timorat de frumusețea și de atitudinea interlocutoarei.

Ea se strădui din răspuțeri să nu-l plesnească cu o privire disprețuitoare.

– Cine să-i spun că a căutat-o? îl auzi și vocea i se păru vâscoasă, plină de aluzii.

Deși făcuse doi pași spre ușă cu gând să iasă fără să mai salute, se întoarse și privi în ochii bazedovici ai bărbatului violator.

– Îngerul ei păzitor, răspunse cu voce gravă, ca și când ar fi rostit cea mai firească replică, apoi, în loc s-o ia spre ieșire, porni spre biroul ce-i fusese destinat de curând.

Bărbatul o urmă mirat și tăcut, evitând s-o întrebe unde dorea să ajungă pentru a nu destrăma visul ce i se derula dinaintea ochilor: picioare lungi și fine descriind în aer arcuri încordate, șolduri ca două păsării vii, fremătând din aripă, talia dulce și îmbietoare. Tânăra se opri în încăperea unde se petrecuse violul, încă foarte proaspăt în mintea ei, și se îndreptă țintă către masă, simțind cum crește furia înlăuntrul său. O cutremură, scurt, setea de răzbunare. Ochii săi căutară în jur și descoperiră un indicator de lemn de esență tare. Știu din primul moment la ce avea să-i servească și mai știa că nu-i va fi greu să ațâțe bărbatul. Se lipi de masă cu spatele la el, exact în locul unde în urmă cu câțiva timp fusese violată. Nu așteptă decât 2-3 clipe. Îl auzi precipitându-se spre ea, împărțându-se imaginat dintr-o pradă nesperată, apoi îi simți abdomenul împungându-o și mâinile înlănțuind-o. Se întoarse brusc cu fața în timp ce înșfăca din zbor indicatorul, zâmbindu-i în continuare ațâțator și pipăindu-i organele genitale cu mâna liberă, oprindu-l în același timp să-și deschidă curea.

– Domnișoară..., sunteți un vis, așa..., îl auzi împleticindu-și limba. Pe nepusă masă, așa, un vis...

Ea îi atrase privirea către buzele rujate strident și rosti sec, aproape în șoaptă:

– Nu, pe masa pusă.

Îl dirijă să se așeze în locul ei, îl determină să se întoarcă cu spatele și se dezlănțui. Îl lovi peste fese cu indicatorul, mai ușor la început, apoi tot mai tare.

– Dooom... nișșș... oarrăăă, icni bărbatul surprins de violența necunoscutei. De obicei, eu sunt sado... Dar îmi place, lovește-mă! A dracului mai ești, domnișoară, foarte rea...

Agnes se opri abia când prin pantalonii ruți în două locuri de izbiturile puternice începu să se prelingă sângele. Bărbatul se întoarse și o privi încă nedumerit, nehotărât dacă să-i mulțumească sau să-i reproșeze ceea ce se întâmplase.

– Dar data viitoare..., vru el să promită sau să amenințe, dar nu mai avu cui sau pe cine, căci tânăra cu picioare lungi și suple, pe care nu apucase să le defacă, plecă fără să-i arunce vreo privire sau să-i adreseze vreun cuvânt.

Mersul ei trufaș, cu tocurele cui pocnindu-i fiecare coastă ca și cum ar fi jucat șotron pe corpul lui răvășit, făcu să simtă adevărata durere abia acum. Pipăindu-și fesele zdrobite, își descoperi pantalonii sfâșiați și rănile sângerânde. Îi trebuî ceva timp pentru a se debarasa de acea parte învinsă din sinele său.

– Scorpia, zise fără voce, m-a tratat cum am făcut eu cu Agnes, parcă ar fi știut! Nu s-o fi plâns la ea... Știam că n-are rude și una ca ea n-are cum să aibă o prietenă așa de emancipată...

Diana Dobrița BÎLEA

IRRCS-ul și democratura comunistă

Misteriosul acronim cules mai sus fără semnul ortografic corespunzător abrevierii unor cuvinte într-o siglă este o prescurtare convențională a numelui unei instituții a propagandei comuniste, înființată după model sovietic, în anii imediat următori intrării României sub sfera de influență a

stalinismului. Așa-zisul Institut Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea, căci despre el este vorba, este urmașul Institutului de Cultură Universală, creat la repezeală de Ana Pauker la 12 martie 1947, devansând cu vreo 10 luni proclamarea Republicii Populare (!) și cu doar câteva proprii înaintări la rangul de întâiu și singurul ministru de externe din istoria statului român! Potrivit documentelor păstrate în Arhivele Naționale ale României (vezi Fondul 1293: Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea. 1947-1969. Inventar 1774/01.XI.1983; refăcut 10.X.2008), Institutul de Cultură Universală ar fi fost creat în cei mai atroce ani ai dictaturii proletariului, „cu scopul răspândirii în țara noastră a culturii altor popoare (!?), dar și a culturii românești (a *proletariatului*, n.n.) în străinătate”. Așadar, pe vremea când în România operele principalilor scriitori români erau puse la index sau chiar scoase din biblioteci și arse, când către librării erau livrate de *Cartea rusă* aproape exclusiv cărți de autori sovietici, cu un machiavelism care întrece orice imaginație, secția de propagandă a Partidului creează un instrument de mistificare a adevărului, fără precedent. Care cultură a altor popoare să fi fost răspândită în România te întreb, când la vremea respectivă Ana Pauker propusese Secretariatului C.C. al PRM desființarea Institutului Cultural Francez și a tuturor *oficiilor occidentale* de informații, american, englez, italian și francez? Care au și fost, de altminteri, fără nicio tresărire, în acei ani, complet suprimate. Impresionanta Bibliotecă a Institutului Francez de la Fontenay-aux-Roses, creată de Iorga, îmi spunea Alexandru Ciorănescu, a fost scoasă efectiv pe tarabă de politrucii comuniști de la București și vândută unor telali aproape pe nimic, numai să scape de ea. Pentru conducătorii partidului proletariului nu conta atunci decât cuvântul lui Stalin și ceea ce venea din Răsăritul Fratelui mai mare. Pe urmele „programului” IRRCS, în continuare, de câtă meschinărie ar trebui să fii capabil pentru a pune problema răspândirii culturii românești în străinătate tocmai în vremea în care comuniștii înfundau mai abțitir, cu vârfurile acestei culturi, pușcăriile? Prin adoptarea în 11 octombrie 1948 a *statutului de funcționare*, inspirat de Secția de Propagandă și Agitație a CC al PRM de sub conducerea aceluiași malefic personaj (Ana Pauker), IRRCS-ului în sfârșit se pare că îi sunt atribuite și unele sarcini ce-i reveneau până atunci MAE, pe linia convențiilor culturale cu străinătatea. Potrivit *Prefeței*, inserată dosarului Fondului nr. 1293, probabil, prin anii '80, IRRCS-ul ar fi trebuit să se ocupe în primii săi ani de funcționare statutară cu „schimbul de publicații, cărți, filme, expoziții, reprezentanții teatrale, schimbul de oameni de știință și cultură, artiști, cadre didactice, ziariști și cercetători, organizarea de congrese și conferințe, stabilirea de relații cu instituții culturale și asociații de prietenie a R.P.R. din străinătate”. Că a făcut-o sau nu, în limitele unor atribuțiuni trasate de cadre (potrivit sloganului stalinist: „Cadrele hotărâsc totul”) aproape că nici nu mai contează. Ceea ce contează pentru cercetător este faptul că *Statutul* din 1948 confirmă *adunarea generală* ca organ suprem „care stabilea planul de acțiune” și „alegerea – sublinie enormitatea formulării echoice, tipic comuniste – *comitetului de direcție din cadrul căruia se stabileau președintele institutului, cei 7 vicepreședinți și secretarul general*”. Supunând, cu puțină vreme în urmă, într-o convorbire particulară, aceste date atenției reputatului prozator și memorialist Constantin Mateescu (din cărțile căruia – vezi *Fals exercițiu de memorie*, 2004 și *Porcușor de Guineea*, 2015 – am aflat cele mai obiective dar și cele mai picante informații despre IRRCS), domnia sa m-a asigurat că între 1954 și 1958, cât a lucrat ca simplu redactor în cadrul respectivei instituții, în niciun caz și sub nici o formă nu se putea pune problema autodeterminării sau autoconducerii respectivei instituții. Creată de partidul stat, ea era cu totul la cheremul conducerii superioare a structurilor de putere ale acestuia, care impuneau prin forța dictatului atât numele personajelor din conducere cât și întreaga bucătărie a activității de zi cu zi. *Statutul instituției*, m-a convins domnul Constantin Mateescu, nu va fi fost, dacă va fi existat cumva pe atunci, nimic altceva decât o formă de crasă democratură. Singura informație pe care o poate confirma, mi-a mai spus

venerabilul meu prieten (conviv strălucitor și la cei 90 de ani de viață pe care îi va împlini în curând!), ar fi că Institutul a avut într-adevăr două compartimente de specialitate: Direcția de documentare (unde a lucrat el însuși în anii de maximă vizibilitate ai instituției, sub conducerea redactorului șef Ion Eclemea, alias scriitorul Ion Ruse!) și Direcția de studii.

În spiritul veridicității observațiilor de mai sus făcute de scriitorul Constantin Mateescu vine până la urmă însăși buclucașa *Prefață* a Fondului care recunoaște negru pe alb că subsidiile, până a deveni instituție bugetară (!!), i-au fost puse la dispoziție IRRCS-ului de către PCR. Deabia către 1957, când primește sarcina „sprijinirii acțiunilor pentru dezvoltarea legăturilor cu UNESCO” sau cultivarea unor acțiuni cu străinătatea și în special cu țările capitaliste (1958), prin HCM nr. 998/21 iunie 1957 sau HCM, nr. 1091/29 iulie 1958, cadrul organizatoric oficial al Institutului pare a se schimba într-o oarecare măsură. Situația receptată cu îngrijorare în unele structuri ale instituției se datorează atât așa-zisului fenomen al „înghețului românesc” produs după cel de al XX-lea Congres al P.C.U.S. din 1956, când Hrușciiov demască public *Cultul personalității* (lui Stalin) și *consecințele sale*, dar și influențelor deviaționiste resimțite în partid după Revoluția din 1956 din Ungaria. Cert este că un Miron Constantinescu, cel care încercase după respectivele evenimente să declanșeze un dispozitiv antistalinist în PRM, și care, denunțat, se aflase pe la mijlocul anului 1957, în pragul sinuciderii, ulterior re poziționat alături de Gheorghiu-Dej, ca ministru al învățământului și culturii, pe linie de partid, spre sfârșitul aceluiași an, răspundea inclusiv de activitatea IRRCS.

Din 1962, printr-o nouă hotărâre de guvern (cea cu nr. 474/25.V.1962), unitatea din B-dul Dacia din București se transformă, cel puțin formal, căci aparența formală era principala marotă a comuniștilor, într-o organizație obștească, „în stare, în viziunea forurilor de partid și de stat, de a avea relații cu o serie de organizații de prietenie sau cu cetățeni străini de origine română”, fie pentru a-i determina să se repatrieze, fie pentru a-i folosi în scopul popularizării „deosebitelor realizări” ale așa-zisului stat democrat popular peste hotare... Păstrând proporțiile, cam aceluiași deziderat îi slujea în aceiași ani ai războiului rece inclusiv revista *Glasul Patriei* (care a apărut mai întâi în Berlinul de Est, apoi la București), organ al fantomaticului Comitet Român pentru Repatriere...

Cetățean obișnuit al României, abia recent am aflat că Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea și-a dus existența sub această denumire până la revoluția din decembrie 1989! Arhivele Naționale ale României păstrează în același fond al IRRCS-ului, sub numărul de inventar 3320, dosarul (la fel de *biblit* ca și precedentul) al activității acestuia între anii 1970-1989. Nu mi-am propus să mă opresc în puținele rânduri ale intervenției de față la el. Poate cu alt prilej. Acum nu vreau să ofer cititorului decât privilegiul de a privi din interior câteva aspecte ale activității din anii de început ai instituției cu pricina, urmând în liniile ei esențiale evocarea plină realism și culoare a superbului memorialist care este scriitorul Constantin Mateescu. Mă voi folosi, în principal, dar nu numai, de cele două texte ale domniei sale, intitulat *Dacia Felix*, ambele inserate în volumul din 2004, apărut la Almarom, cu titlul *Fals exercițiu de memorie*.

După mai bine de cincizeci de ani de când a intrat redactor la Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea, scriitorul admite că percepția sa despre respectivul stabiliment cultural trebuie să fi suferit nenumărate corijări, situație, în genere, ce ridică o mulțime de semne de întrebare oricui ar încerca să reconstituie o realitate revolută. „Trecând deunăzi pe Bulevardul Dacia, scrie Constantin Mateescu, trasând un arc peste timp și intrând în miezul subiectului, imaginii de odinioară a Institutului i se substituie o clădire, adevărat palat zidit temeinic din piatră și cărămidă prin anii '20, în care locuiau acum familii de diplomați (o ipoteză) sau chiar urmașii proprietarilor deposedați pe timpuri de statul popular, repuși acum în drepturi, ce expuneau la stradă, în balcoane grațioase, cearșafuri ajurate, lenjerie fină și covoare ce i-ar fi oripilat pe Roșianu sau Ralea, foști președinți ai Institutului (pe vremea când mă străduiam să fac ortografie și gramatică – în sensul propriu – pe manuscrise redactate neglijent de colaboratori externi titrați, directori de muzee, profesori de literatură, istorici, critici muzicali, de artă, a căror semnătură apărea frecvent în presă) ce se soseau în Zil-uri negre, spilcuite, în jurul orei zece, scoarți și eleganți, și nu puneau piciorul pe trotuar decât în clipa când șoferul, ocolind mașina, le deschidea cu temenele portiera”. Absolvent al Facultății de Filozofie din București, după doi ani de activitate ca referent la Institutul de Istorie și Filosofie al Academiei (1950-1952), Constantin Mateescu ajunge la «Relații», unde este angajat timp de patru ani (1952-1956)

pe un post de redactor în cadrul „direcției de documentare”. Aici, împreună cu colegul de facultate Ion Eclemea, care de altfel îl și adusese lângă el, întinzându-i o mână de ajutor într-un moment greu, „lucrau” asupra unor „materiale” primite de la o serie de *colaboratori externi* ai instituției (Silvian Iosifescu, Nicolae Moraru, Paul Georgescu, Mihai Novicov, Mihail Petroveanu, Savin Bratu, Ion Vitner, Ovid S. Crohmălniceanu, Ionel Jianu, Eugen Schileru, Petru Comarnescu, George Oprescu ș.a.). Practic, notează Constantin Mateescu, „migăleam o zi sau două sau trei, în funcție de competența și bunul simț și exigența autorilor, ca să le dăm o formă acceptabilă, apropiată cât de cât de limba literară, după care înaintam lucrările bătute la mașină (de Stela, ingenua noastră dactilografă) «tovarășei» – adică directoarei (*o anume Roșeanu, evreică, niciodată pomenită cu celălalt nume*, n.n.) –, urma traseul (obligatoriu) către Direcția Presei, de fapt cenzura, unde zăceau o vreme, cel mult o lună, ca să eșueze într-un sfârșit la una dintre secțiile de la etaj unde se traduceau în limbile germană, spaniolă, franceză sau engleză și se expediau așanumitelor Asociații de prietenie din Occidentul atât de fascinant, de ademenitor, inaccesibil pentru noi (*pălmașii*, n.n.) ce trudeam la această instituție”. *Materialele de sinteză* literară, pretins „solicitate” de *asociațiile de prietenie* din străinătate, se refereau aproape exclusiv la subiecte precum „literatura nouă în R.P.R.”, „evoluția poeziei/prozei în anii de după eliberarea României”, „noua față a folclorului în statul de democrație populară”. Institutul apela pentru redactarea lor, bineînțeles, la corifeii zilei, însă produsul acestora, trădând propria lor condiție de propagandiști, era atât de plin de lozinci și locuri comune, gen *Scânteia*, încât cu greu ar fi fost agreate până și de cercurile de stânga sau comuniste din Occident. „Ca să putem trimite materialele în străinătate, scrie Constantin Mateescu într-o tabletă redactată în 2008, promisem indicații să eliminăm lozincile, clișeele și lestrurile inutile, să tăiem pasajele polemice, să dăm enunțurilor o ținută dichisită, un aer de credibilitate pentru cititorul din Apus, și numai astfel, în ținută de paradă, materialele (ce niciodată nu erau semnate) puteau să treacă liber în țările occidentale. Efortul nostru era exact reversul muncii prestate de redactorii din presa destinată consumului intern, care epurau din texte ideile, cuvintele suspecte, aluziile subversive, nuanțele duplicitare, primejdioase noii ordini sociale (...) Dacă articolele maeștrilor, rafistolat în redacția Institutului, ar fi fost trimise spre publicare la *Scânteia* sau *Contemporanul*, nu numai că nu ar fi apărut, dar autorii lor ar fi avut de suferit amare consecințe. *Am asistat în anii aceia la nașterea (în creuzetul Institutului pentru Relații) rostirii duble, a unei schizofrenii a exprimării prin care una se aude în țară și alta în putridul Occident* – s.n.”. Pentru un astfel de text, ce nu depășea 10 pagini scrise cu creionul, unui „chelar al ușilor literaturii române”, ca Ovid S. Crohmălniceanu, Institutul îi plătea o „colaborare” mai mare decât salariul lunar al lui Constantin Mateescu.

Redacția sau direcția de documentare a „Relațiilor” mai cuprindea la mijlocul anilor '50, alături de redactorul-șef Ion Eclemea și de Constantin Mateescu, încă cinci „fete” încadrate ca „documentariste”. Ele aveau obligația de a citi *Scânteia* și presa literară, câtă apărea la vremea respectivă, decupau cu foarfeca articolele culturale, le îndosariau și clasau pe domenii de specialitate, în vederea constituirii unui fond ce urma a fi consultat pentru redactarea unor materiale informative trimise în străinătate. Absolvente de studii superioare cu toatele, două dintre „fete” fișau și traduceau articole din presa sovietică (*Izvestia, Pravda* și altele). Un portret pe cât de plin de viață, tot pe atât de pitoresc, alcătuieste Constantin Mateescu enigmaticei traducătoare Olga Crușevan, un fel de „Pena Corcodușă în variantă slavă”. „Lăsându-ne, colegilor, își amintește C.M., în rarele ei momente confesive, doar vagi indicii (între care numeroase capcane insidioase și piste false) despre familia sa nobiliară română, rusă, ucraineană sau toate la un loc) și latifundiile fabuloase ale părinților, confiscate după revoluția bolșevică, dar mai ales despre un soț (sau doar amant) la fel de enigmatic, Lazlo (căzut eroic în fruntea unei formații a Armatei Roșii în lupte crâncene cu albgardiștii lui Denikin) pe seama căruia primea lunar o pensie din partea ambasadei sovietice de la Șosea, pe care o vizita în zilele de plată”, Olga exercita asupra celor doi bărbați din redacție o atracție bizară, ridicând fel de fel de întrebări. Bătrâna Olguța, cea care în clipe de destindere făcea maimuțării și recita emfatic versuri pășuniste, „călătorește prin toată Europa, cunoștea Parisul – muzee, catedrale, saloane literare, spelunci și cabarete – dar și Madridul, Roma, Geneva sau Berlinul, vorbea fluent franceza, germana,

Ștefan Ion GHILIMESCU

(Continuare în pg. 18)

Despre modernitatea tendențială (II)

• Câteva precizări terminologice

Cei care au stăruit asupra cărții lui Constantin Schifirneț au elogiât, pe bună dreptate, voința și vocația teoretizării, construind un cadru explicativ autohton pentru „producerea” modernității. Evident, modernitatea, inițial europeană, fără proiect politic explicit s-a deschis universalității, ca posibilă rețetă. Or, sociologul precizează că nu există modernitate fără

modernizare, că ea funcționează ca tendință și că presiunea modernității europene („efect de demonstrație”) înseamnă pentru statele periferiale (subdezvoltate, neașezate, acumulând decalaje) doar puțința unor modernități multiple, diverse (regionale, alternative), cu vădit impuls recuperator. Mai mult, preocupările de conservare a identității (construcția națională) au amânat modernizarea (construcția instituțională) iar obediința elitelor (modernizatoare, dar importatoare, vizând standardele vestice) se manifesta în cadrele unui / unor state autoritariste, clientelare, excluzând posibilitatea unui model „aplicat ca atare în orice loc”. Caracterul tendențial, extensiv este, însă, propriu oricărui tip de modernitate iar *modernitatea tendențială este universală*. Mai mult, ea se actualizează permanent și, inevitabil, rămâne în urma *idealului de modernitate*. Cu atât mai apăsător în spațiile extraoccidentale în care modernitatea nu este și o realitate structurată.

*

Dacă România a fost, zicea Cioran, cel care dorea febricitar „schimbarea la față”, „fructul unei pasiuni moderniste”, o dezbateră aplicată asupra acestei problematice devine imperioasă. Cu o condiție, însă. Toată lumea va fi de acord, sperăm, că, angajând această discuție, nu vom risipi ceața terminologică în absența unei istorii conceptuale. Confuziile care bântuie în sfera modernului, invadată de luxurianta vegetație a aproximațiilor, pornesc de la eseistica veselă și lipsa de rigoare a multor comentarii. Dacă ne restrângem la câmpul ideilor literare, vom invoca un dens studiu de terminologie, de neocolit, pe care Adrian Marino îl publica în 1969 și care se dorea „o mică încercare de precizare literară” (vezi *Modern, modernism, modernitate*, E.L.U., 1969). Venind cu documentare „rece”, pe un teren nebulos, hermeneutul propunea acest efort clarificator și observa, fundamental, că triada invocată „nu poate ieși din sfera timpului”. Și dacă modernul rămâne noțiunea-cadru, modernitatea indică tocmai *calitatea de a fi modern* (sau, altfel spus, „conținutul concret al modernului”, ultima lui determinare). Inevitabil, modernitatea fugoasă obligă la o discuție aplicată, surprinzând și suportând deplasările de mentalitate și gust estetic. Și nu în ultimul rând presiunile contextului geopolitic.

Ne întorcem, așadar, la ceea ce se consideră a fi un „antagonism etern” între clasic și modern, depășind ca amplitudine problematică celebra *Querelle des Anciens et des Modernes*. Fiindcă opoziția în discuție, departe de a avea o specificitate pur literară, acuză o evidentă determinare cronologică, implicit o labilitate a frontierelor în plan larg spiritual. Odată cu înlocuirea, în plin romantism, a termenului de vechi (anciens) cu cel de clasic (ca noțiune estetică), cronologic se sprijină pe tipologic, ordonând o materie rebelă prin judecăți categorice, nescutite de schematismul dualist. Oricum, opțiunea clasică, desfășurând o viziune intemporală (implicând excelența) nu se împacă cu șocul descoperirilor moderne; originalitatea absolută este o iluzie, orice noutate e relativă, are anticipări, precursori etc. De unde și obiecția goethe-ană că arta, neavând motive proprii, e obligată la preluări, privind cu jind (măcinată de complexe de inferioritate) la cei ce au atins desăvârșirea, încremeniți în canonic. Deci noutatea va provoca ruptura, conștiința modernă fiind – nota sec Adrian Marino – „un produs teoretic lent”. Nici *nous*, nici, mai târziu, prin secolul VI, *modernus* (derivat din *modo*, adică „recent”) nu ofereau, inițial, o opoziție estetică, ci instituiă doar „cenzura cronologică”.

Mentalitatea modernă se afirmă, însă, prin *antiteză* și are un cert caracter polemic, făcând din succesiune un argument valoric, ca „efect natural” al progresului. Opoziția operează și în interiorul modernității. Conștiința mereu schimbătoare a modernității (erodând autoritatea tradiției) îl îndreptăța pe Baudelaire să observe, într-un fragment din *Florile răului*, că modernitatea este „tranzitoriu, fugitiv, contingent, jumătatea artei” (subl. n.) a cărei cealaltă jumătate este eternul și imuabilul...”. Perspectiva modernității obligă la o ruptură, renunțând la un trecut normativ, oferind criterii imuabile, repudiate acum. Conștiința prezentului ca suport valoric înseamnă și lepădarea de o *estetică a permanenței*. Iată, potrivit lui Matei Călinescu, „mutația culturală majoră”, instaurând o *estetică a tranzitoriului* și a imanenței, acceptând programatic vârtejul schimbărilor și noul cu viață scurtă. Ceea ce pentru un Lionel Trilling era „cultura antagonică” a modernismului (tendențele coexistând tensional) devine în plin postmodernism (termen inventat, se pare, de Arnold Toynbee pentru a desemna o „nouă eră” și folosit, concomitent și – probabil – indepen-

dent, de Randall Jarell pentru „noua poezie” americană a anilor '50, scuturat acum de conotațiile apocaliptice injectate de istoricul englez) chiar sensul mișcării, depășind granițele înguste ale unui curent literar. Fiindcă, reamintim, Umberto Eco respinge o definiție cronologică a postmodernismului și îl investeste cu virtuți funcționale, recuperatoare; negreșit, el rămâne un *termen periodizant* (împovărat de un prefix care îi asigură respectabilitate), dar, mai ales, deschide o perspectivă de *meditație istorică*, acut-interogativă, înțeles de cel care a scris *Numele trandafirului* ca un *Kunstwollen* („un mod de a opera”) prin disponibilitatea de a revedea trecutul, redescoperindu-l. Curios, la noi, postmodernismul ar reprezenta o ultimă modernitate, consumată deja în alte locuri.

Pe bună dreptate, Adrian Marino constata că modernismul include (absoarbe) și depășește, prin extensiune, ideea de modern. Iar această familie de concepte, întreținând confuzii, perpetuează – inevitabil – și o sinonimie „abuzivă și explicativă”. Ar trebui să observăm că există, ca tendință, un „modernism etern”, cuprinzând sfera ideii de nou (de la actualitate la modă) iar, pe de altă parte, conceptul în discuție își modifică în permanență conținutul, sfârșind prin a se nega pe sine, pulverizându-se într-o „suită de modernisme”. Mai mult, fiecare epocă are modernismul său și cultivă ceea ce numim „goana după nou”. Dacă modernismul include, în sens larg, orice tendință inovatoare, el conjugă, să nu uităm, sensul estetic cu cel istoric – sociologic (cronologic) al noului, expus căderii în desuetudine. Este limpede că modernismul are nevoie de „o definire continuă” tocmai prin succesiunea modernismelor și impune prin caracterul său negativist, cerând o substituție. *Vocația negativistă* a modernismului, impulsivă de vectorul antitraditional, conduce la „ruptură”; clădit pe refuz, în numele negativismului radical, orice modernism provoacă adversitate și polemici și marchează o *fractură culturală*. În fond, modernismul (indiferent de forma sa concretă) este „antiteză trecutului” și impune agresiv *devalorizarea* lui. Iar avangarda, care se vrea chiar „superlativul modernismului”, împinge la extrem astfel de exagerări ale modernului și modernității. Manifestul futurist, de pildă, se considera instalat pe „promontoriul cel mai înaintat al secolelor”, privind cu o gesticație infatuată achizițiile culturale care i-au premers. Având obsesia prezentului și cultivând programatic noul, modernismul nu se rezumă la a-și declara voința de a fi modern. El, în accepția aceluiași Adrian Marino, *teoretizează* (într-un corp elastic de principii) și *organizează impulsul modernității*, proclamând – cu o fățișă superioritate – conștiința de a fi modern. Dar obiecțiile cu caracter strict estetic nu pot fi ignorate. Modernismele, cum prea bine se știe, „vin și pleacă”. Orice modernism, văzut de un Camil Petrescu ca o „emblemă vie a efemerului literar”, este sortit perimării; caducitatea pândește în perspectiva istorică după cum sincronizarea imediată, mecanicistă, antrenând imitația și mimeticul cade în pastişă. Avem, pe de o parte, un modernism care nu ezită, emfatic, a se proclama ca atare și, pe de altă parte, un pseudomodernism sfârșind prin a masca absența vitalității creatoare și cultivând tocmai „iscușința goală” (cum sună un vers argehezian) câtă vreme înseamnă doar mimetism și snobism. Iar sincronizarea cu „spiritul timpului” presupune, implicit, diferențierea față de anterioritate, emanciparea de sub tirania formelor date însemnând, deseori, o poziție deschisă și violentă. Ambalat de acest suflu „voluntarist și imperativ”, modernismul se radicalizează și șochează, sau, cel puțin, asta își propune, stupefacția întreținând obsesiv *modernolatria* (F. M. Marinetti). Nu avertiza Apollinaire că „noul constă numai în surpriză”?

*

Ar trebui să notăm, pe urmele lui E. Lovinescu, că există un modernism care manifestă o „bunăvoință principială” față de toate fenomenele (recunoscute, de fapt, *a posteriori*) și un altul, de avangardă, care își proclamă, fără ezitare, *a priori* valorile, propulsându-le anticipativ și omologându-le zgomotos. Dar muzeul înghite orice avangardă! În fine, să mai observăm că, pe lângă modernismul propriu-zis, încurajând revolte avangarde (în avans față de propria-i epocă), azi e viril „al doilea modernism” (cum numește Liviu Petrescu postmodernismul) sau *modernitatea târzie* (în termenii lui G. Vattimo). Mai mult, dacă modernitatea nu reprezintă un proiect ratat ci doar unul „neterminat” (J. Habermas), în dorința de a fi actuală ea se neagă continuu pe sine. Deci nu modernitatea trebuie respinsă, crede Habermas, ci ideologia neoconservatoare a postmodernității. Indiferent de opțiunea terminologică (și postmodernismul încurajează „ciocnirea” termenilor), a înțelege sensul lui (ca nouă epocă) obligă la *a redefini noutatea*. Fiindcă, în postmodernism, ea devine compatibilă cu întoarcerea în trecut.

Pentru unii postmodernismul ar fi chiar *ultima avangardă*. Așa privind lucrurile, înțeles ca efemeridă și condamnat grabnic la vestejire și dispariție, postmodernismul nu poate răvni la a fi mai mult decât o modă (încă „la modă”). Lucrurile stau însă cu totul altfel. E drept că și postmodernismul și avangardele se raportează polemic la tradiție și au un punct comun: *anticlasicismul funciar*. Dar dacă atacul avangardist înseamnă o negație radicală, delegitimând (ca intenție) tradiția,

postmodernismul își propune o recuperare nediferențiată a trecutului. Iar reconsiderarea lui, cum deja am menționat, se face din perspectiva ironic - ludică. Fiindcă postmodernismul există într-o „lume plurală și incontrollabilă”, el se dezintere-sează de problema sensului și alungă himera „unității” operei, instalându-se în chiar imanența realului. Abia astfel e semnat certificatul de deces al clasicismului.

Deși gândite în opoziție, ideea clasică și cea modernă sunt „calități egale” ale binomului, oricum neierarhizabile. Dar tendința negării, prin surparea prestigiului clasic și erodarea argumentului vechimii este – s-a observat – emnamente modernă. Insurecția antidogmatică, pe de o parte, prin refuzul spiritului canonic, al autorității literare și, pe de altă parte, „spiritul epocii”, mereu în prefacere concură la întronarea noului. Iar *noul* este în permanentă regenerare și, în consecință, trebuie *reformulat periodic*. Creația, se știe, este un act de invenție iar modernul se definește ca o categorie deschisă noutății, generalizând acel „frisson nouveau”, în afirmare, recunoaștere și, desigur, contestație. Și, inevitabil, un ceva „mai nou”, cu izbitor apetit insurecțional se ivește la orizont, violentând gustul epocii. Încât, resorbit într-un prezent etern, modernul definește aerul epocii și, deopotrivă, îl transcede, propunând creații în avans față de epocă. Nu acesta e chiar orgoliul nedomolit al avangardei? Apetiția pentru nou, îmbrăcând și forme violente nu ajunge însă. Ideea modernă pedalează pe *diferențiere*, impune falia, dobândind o superioară conștiință de sine. Percepută ca atare, ea își adaugă, inevitabil, tendința apologetică, nescutită de erupții de pasionalitate. *Conștiința modernă* manifestă un virulent spirit antitraditional și se rupe de trecut, înlocuindu-l, manevrând iluzia anihilării lui. Negativismul hrănește antiteza și chiar „ura împotriva înaintașilor” (cf. E. Lovinescu), visul emancipator eșuând, deseori, în intoleranță. Iar conservatorismul literar sfârșește în „canibalism” literar, după cum, până la urmă, orice avangardă e regășibilă la muzeu.

Ar trebui să observăm că *noul* are, totuși, o dublă semnificație. Întâi, judecat în context, sociologic, ca *valoare de relație* (pozițională) și apoi immanentist, ca *valoare în sine*, autonomă (validată). Faptul că deceniile ultime au mutat centrul de interes de la creație la receptare (vezi voga sociologiei recepției) nu eclipsează rolul noului. În fond, receptivitatea modernă, sincronizată mentalității și sensibilității de ultimă oră se educă necontentit prin noutate. Așa cum nu există un nou definitiv, ferit de „alterare”, nu întâlnim nici noul „pur”. Interpenetrația nou/vechi funcționează în orice epocă iar actualitatea, departe de a fi doar o strictă cronologie, înseamnă – după spusele lui G. Călinescu – un „proces de compenetrare”. În numele acestei *compenetrații*, „revizitarea” trecutului, în chip postmodern, solicită întregul repertoriu cultural, nu furiile demolatoare ale avangardei sau asaltul revizionist al demolatorilor.

Și Sorin Alexandrescu, făcând elogiul modernității, pe urmele lui Charles Harrison și Paul Wood (v. *Modernism și anti-modernism. Din nou, cazul românesc*, în volumul *Modernism și antimodernism*, coordonator: Sorin Antohi, Editura Muzeul Literaturii Române, 2008) propunea o așezare a problemei pe trei nivele: *modernizarea* (ca proces), *modernitatea* (ca stare de spirit colectivă) și *modernismul*, ca reflecție personală. Firește, cu numeroase relații reciproce și interferențe, iscând o multitudine de reacții. Încât, constatăm, există un „pluralism modernizator” și, în consecință, modernisme multiple, alternative, cu viteze diferite etc., pe suportul unei *modernizări tendențiale*, cum observa sociologul Constantin Schifirneț. Dar și modernizări ratate. Deoarece modernitatea, prin *valorile-cadru* statuate, exprimă, neîndoelnic, starea de spirit a colectivității (în pofida tuturor ambiguităților), considerăm că adevărata resurrecție privește nu modernismul, ci modernitatea. După cum, în viziunea lui Sorin Alexandrescu, modernismul românesc e opus modernizării, startul în cursa modernității înregistrează ruptura dintre cultură și politic. Încât o discuție serioasă, pe caz românesc, continuă.

Provocatoare, iscând controverse, cartea lui Constantin Schifirneț ne avertizează că modernitatea „se extinde asupra întregii lumi”. Fiindcă lumea de astăzi, scrie sociologul, este „modern structurată sau tendențial modernă”. Cu rezerva, formulată elegant de Ion I. Ionescu (v. *Despre modernitatea tendențială*) că autorul nu acordă atenția cuvenită complexității postmoderne, impunând, odată cu declinul ideii de progres, reconfigurarea lumii (incertitudini, riscuri, nesiguranță, „bifurcații”) prin implicarea oamenilor-actori. Constantin Schifirneț mizează pe certitudini și continuități, în numele unui *sociocentrism ideologic* (sistem, structuri, condiții), orientat de cauzalități, principii, norme și regularități. Dar evoluționismul teleologic, pornind de la organicitatea modernității spațiului occidental nu mai e larg împărțit. Oricum, conchide C. Schifirneț în remarcabila sa lucrare, factorii care au determinat evoluțiile moderne vor acționa și în viitor, în același sens. Iar „modernitatea este intrinsecă oricărei societăți”, cel puțin ca tendențialitate.

Adrian Dinu RACHIERU

Alambicul lui Ianus

Orașe tentaculare. Tokio

(III)

Dimineată radioasă și tristă, exaltată și descăjurată, plină de elanuri ce nu pot fi realizate. Lectură până la amiază. Între altele, *Japanische Literatur der Gegenwart*.

Apoi, cu Horvath, vizităm muzeele. Zile pline, aparent monotone, de real randament.

Muzeul Național.

În 25 de săli sunt expuse capodopere ale artei japoneze, chineze și indiene. Sala 1 conține articole preistorice. Sala 2, articole religioase (budism). Sala 3, costume „Teatrul Nô”. Sala 9 și 11, sculpturi budiste (perioada Asuka). Sala 13, pictura japoneză (perioada Monoyama). Sala 15, 16, 17: sculpturi (lemn, metal, fildeș). Sala 19 și 20: Caligrafia japoneză (perioada Nara și Tokugawa).

În spatele muzeului se află un muzeu al ceaiului; tablouri ale pictorului Maruyama Okyo.

În apropiere se află Templul Toshogu, înconjurat de 256 de lanterne din bronz. Alături se întinde centrul Asakusa, cu multiple magazine, atracții și temple.

Impozantă este arena Kuramae Kokugikan, în care japonezii practică sporturile virile (Sumo).

Refuzând categoric simpla contemplare gratuită, mă întreb, încă o dată, cum se „învață” o țară. Doar vizitând-o? Scoțând informații și concluzii din lucrările altora? Numai din literatură ca infailibil instrument de cunoaștere? Formula care-mi convine este sintetică, o interpretare culturală proiectată în experiența directă, corectată și integrată unui sistem de referințe culturale.

Grădinile japoneze. Doar trei merită o vizită aprofundată.

Shinjuku-gyoen, parc imens (58 de hectare), unește două grădini. Aici este sediul festivităților dedicate primăverii, simbolizată de „cireșii în floare”. Reverie florală de neuitat.

Parcul Korakuen este cel mai vechi și cel mai fantomatic. Conține un lac, o insulă și un templu închinat zeiței Benten. Tabloul are o ținută decorativă și tutelară.

Al treilea parc, Rikugien, este sediul multelor manifestări poetice.

Seară de poezie. Se desfășoară într-o mare libertate de spirit și comportare. Nimic formal, nimic crispat, nimic constrâns sau riguros. Totul se desfășoară spontan, prin intervenții directe, fără nicio regie de culise.

Vizită rapidă la cel mai mare templu japonez: Gyokuji. În apropiere este cimitirul municipal. Aici zace scriitorul englez Lafcadio Hearn (1850-1904), naturalizat sub numele de Koizumi Yakumo. Traducător și profesor de literatură engleză. Cu excepția acestei escapade memorabile, toate celelalte ale zilei ratează lamentabil.

Escală la templul Tenryko-Kaikan. Deține obiecte ale artei populare. Alături se află Templul Confucian Yushima Seido.

Mult, foarte mult tineret, sportiv, muzical, patriotic. Se depun coroane de flori. Estetul din mine este exaltat de această estetizare a frumosului.

Alături de gara centrală, Palatul Akasaka și Templul Meiji. Este centrul religiei Shinto. Credincioșii își spală gura și picioarele înainte de-a pătrunde în templu. Montare de mare spectacol religios, de o rară bogăție de costume, steaguri, fanioane.

Despre sistemul de transporturi – automobilul, autobuzul, trenul, avionul – BAEDEKERUL este cartea cea mai precisă și instructivă de-a explora istoria și cultura metropolei.

O vizită în orașul Hiroshima este o datorie morală. Un cenotaf memorial (Peace Memorial Park) se ridică pe o movilă, amintind de infernul declanșat de bomba atomică (75.000 de morți) lansată de americani în 1945, pentru a scurta ostilitățile militare.

A doua vizită obligatorie este rătăciră printr-un întreg sistem de curți interioare, parcuri, peluze care fac din Kyoto un spectacol unic. Orașul include cele mai frumoase temple și grădini (1.500). Superbă e și arhitectura budistă (Higashi-Honganji). Cea mai vestită din Kyoto. Totul învăluit într-o stilizare superioară.

„La revedere” – *Sayonara!*

Nicholas CATANOY

Așchii dintr-un jurnal de cititor

Estetic fără etic?

Un triunghi echilateral: scriitor-critic-cititor, acesta e idealul. Altfel, în realitate, de la caz la caz, triunghiul este uneori isoscel, neregulat, obtuz, alteori unul oarecare.

*

Portret suprealist al lui D. D. Roșca văzut în 1952, pe stradă, de

studentul Costache Olăreanu: „Poartă o pălărie cum n-am mai văzut dinainte de război. Este gri și are borurile tari, întoarse în sus, precum și o panglică subțire de un gri mai închis ce-i înconjoară marginile. Calota, tăiată în vârf de o creștătură, duce, fără a putea fi văzută de jos, apă pentru porumbei. Ar putea să crească din ea și frunziș des, și flori, și crengi singure, ar putea fi și cupolă bună pentru cuiburi. Și liliaci ar putea fășni din ea, și pajure”.

*

Poezia lui X nu are nimic din lirica actuală, ci pare a fi fost îngropată undeva timp de opt decenii, ca o bombă din Al Doilea Război Mondial în grădina unei case părăsite.

*

Cehov: „...fecioara care tace tot timpul ascunde atâtea taine! E ca o sticlă care nu știi ce conține – ai bea, dar ți-e teamă: dacă e otrăvă?” Nu e la fel și cu o carte necunoscută dintr-un raft uriaș de librărie sau bibliotecă?

*

Jules Renard: „Să numim poezie o creație prin imagine și vis”. Ce simplu și concis! Ce să-i mai adaugi după o sută de ani?

*

„Portretul: necrologul unei clipe”. (Octavian Goga).

*

Stare de reverie: „noaptea stă întinsă în zori mulțumită/cântă zglobiu te face să înțelegi clipa/care-i mai valoroasă decât veșnicia” (Maria Pal).

*

Portret din contraste: „Aleksei Alekseici este un bărbat înalt, bine legat, cu mers falnic și cu fața rasă, rotofeie, ca un uger de vacă. Înfașurarea lui impunătoare și bărbia cu două caturi îl fac să semene mai curând cu un înalt dregător decât cu un țârcovnic. Era ciudat să-l vezi pe omul ăsta chipeș și arătos făcând vlădicăi închinăciuni până la pământ, sau - cum s-a întâmplat odată în urma unei gâlceve cu Evlampi Avdiesov - stând două ceasuri în genunchi, la porunca curvosului părinte. Măreția se potrivește mai bine cu înfașurarea sa decât umilița” (Cehov).

*

Costache Olăreanu consemnând în jurnal calitățile de crai ale tânărului Mircea Horia Simionescu: „Țoncu îi face curte Lianeii. Spre deosebire de alți bărbați, el știe de minune să folosească micile pauze, tăcerile care se aștern între amorezi. Merită să vezi cum își așează capul pe aerul ce-l desparte de ea și cum buzele se umflă de așteptare...”

*

Estetic fără etic? Opera primează, chiar dacă omul e amoral/imoral – teoretizează unii ...teoreticieni. Gheorghe Griguru explică de ce nu se poate: „Imoralitatea omului se transmite operei, aidoma unei boli contagioase și im- placabile”.

*

Un primar recunoaște că și-a cumpărat și el un doctorat să-l aibe în CV, că așa e moda. E ca și cum cineva își umple casa cu trofee de cerb, de urs și de mistreț, chiar dacă n-a ajuns niciodată în vreo pădure cu pușca-n mână...

*

O femeie în jur de 35-40 de ani. Mică, slăbuță, sfrijită, cu o bluză închisă la culoare și strânsă pe gât sau cu o cămașă gri. Are niște ochi foarte vii. E o somitate în domeniul ei: critica de artă. A scris cărți de artă, vorbește la vernisaje de pictură/sculptură, scrie cronici în reviste. E foarte activă. Reușește să fie și o bună gospodină, chiar și o soție la locul ei. Dar, defectul ei major e modestia. Se poartă cu o umiliță nemaipomenită față de oameni, animale și lucruri. Când vorbește de lucrări mai puțin reușite, aproape că-și cere iertare că nu le poate lăuda.

Dumitru Augustin DOMAN

Itinerarii plastice

Un dans baroc și jubilat

Pictura Angelei Tomaselli acoperă, la prima vedere, toate genurile tabloului clasic, acela pentru care șevaletul, atelierul și plaine air-ul sunt condiții indispensabile. Peisajul natural și cel urban, portretul și compoziția, natura statică și arhitectura constituie reperele sale

majore, iar acest fapt creează premisa unei lecturi complice și seducătoare, în care efortul descifrării este înlocuit de confortul unei priviri generoase și libere. Dar starea de confort se risipește la primul contact adevărat cu această pictură, în clipa în care iluzia realului se destramă și ea iremediabil.

Aprofundând imaginea, orice tentativă de plasare a ei într-o relație directă cu motivele amintite eșuează definitiv. Nimic din ceea ce pare familiar și recognoscibil în discursul plastic al Angelei Tomaselli nu trebuie luat în sensul propriu, totul fiind doar o capcană subtilă pe care artista i-o întinde privitorului ingenuu și neprenenit. Genurile aparente sunt simple vehicule, conveții imediate prin care artista își comunică propria variantă de percepție și de înțelegere a lumii. Iar imaginea plastică se naște cumva ca o interfață, se dezvăluie în zona de impact a două realități la fel de puternice și de îndreptățite: cea exterioară, tridimensională și gata constituită, și cea lăuntrică, realitatea sinelui inefabil, în curs de precizare și de manifestare. Născute în acest punct și din această substanță vizuală și sufletească, deși cu aparența unor motive explicite, expresia ca atare și forma plastică sunt proiecții pur subiective și viziuni simbolice ireductibile. Cu alte cuvinte, desi par a se înscrie într-un demers figurativ, compozițiile Angelei Tomaselli sunt construcții energetice, de factură abstractă, cu o bidimensionalitate ostentativă, de aluzie prenascentistă și răsăriteană. Ele nu analizează structurile și morfologia unor posibile modele exterioare, de la peisaj până la portret și la natură moartă, ci propun atitudini și deconspiră complicate mișcări interioare și imponderabile stări de conștiință.

Ceea ce se poate descifra nemijlocit în aceste ample

Angela Tomaselli: Mitologii subiective

narații plastice, care acoperă o plajă ineputabilă de forme, este o stare continuă de alertă în fața relativității lumii materiale, iar pictura tinde să devină un câmp de luptă, un spațiu de confruntare în care intră toate strategiile de evadare din provizoriul clipei. Această luptă a Angelei Tomaselli se poartă, fundamental, cu o mulțime de spaime: cu spaima de gol, cu spaima de pasivitate, cu spaima de negru, de alb și de toate nuanțele intermediare, cu spaima de amorf, cu spaima de materiile grele, cu spaima de spațiile turbionare, cu spaima de singurătate, ceea ce, în ultimă instanță, nu reprezintă decât o descriere exacerbată a unei profunde spaime de sine.

Singurul remediu în fața acestora este chiar reconstrucția lumii vizibile într-un nou sistem de codificare, prin care forma devine efigie, iar relativismul – atemporalitate. Perspectiva unei asemenea reconstrucții, de altfel singura posibilă, este aceea a imaginarului. Iar capacitatea Angelei Tomaselli de a da frâu liber imaginației este de-a dreptul prodigioasă, fiindcă tocmai din acest imaginar, mereu proaspăt, se naște coerența interioară și ordinea exterioară a picturii sale, în care, simbolic, se găsește totul: se găsesc munți, orașe, dealuri și câmpii, oameni și lucruri, meditație și extaz.

Chiar dacă toate acestea pornesc de la insuficiența realului și de la o spaimă de fond, de la nemulțumirea spiritului în fața materiei perisabile, întregul se varsă, ca o aluviune de geometrii bizare și de exuberanțe cromatice, într-un imn al bucuriei, într-un dans baroc și jubilat, de o vitalitate fără limite.

Pavel ȘUȘARĂ

Poezie autentică și poezie generaționist – „curentistă”

Virgil Diaconu ne-a obișnuit cu o reprezentare disjunctivă a lumii, cărțile sale având o alcătuire duală, reunind aspecte contradictorii. În această privință, chiar numele lor sunt semnificative: *Depărtarea lăuntrică*, *Călătorie spre sine*, *Discurs despre liniște*, *Libertate și destin*, *Lepra și sfinți*. La vocația de poet a autorului se adaugă cele de eseist și publicist, care interferează uneori între aceleași coperte.

Volumul bilingv *Eros și leprocrație / Eros and Leprocracy* (Editura TipoMoldova, Iași, 2017, traducere și un interviu luat autorului de Eduard Simion) conține, pe lângă termenii antitetici (consacrați), și o atitudine sarcastică: *erosului* opunându-i-se *leprocrația*, adică o iubire falsificată, generată de puterea celor lipsiți de scrupule.

Poemul liminar, *Occident*, este o artă poetică explicită și are pandant în interviul de la sfârșitul cărții, în care autorul susține că există două comportamente lirice: unul *autentic* și altul *generaționist* – „*curentist*”: „Poezia autentică nu ignoră nicidecum viața, existența, însă nici simpla preluare prin cuvânt a vieții reale nu este poezie, după cum lupta de la Posada nu este tablou”. Așadar, poezia autentică „nu are o patrie anume”, nu este marcată de influențele conjuncturalului, ba, chiar, „este o reacție la realitate”. Poezia generaționistă (azi, postmodernistă) este „artificială și lipsită de originalitate”: „poetul postmodernist își face în general poezia din poeziile altor poeți, experiența sa nefiind atât în mediul social-istoric în care trăiește, cât în mediul textual [...] explorează în mod atomizat biograficul, ajungând la biografism, explorează infrarealul, derizoriul, într-un discurs cel mai adesea fragmentar, prozaic, eliberat de tensiune afectivă, existențială și poetică”. O poziție de aceeași natură polemică este susținută și în propriile texte poetice. Neîngăduitor, scriitorul împarte lumea în imaginea armonioasă, ingenuă, poetică a naturii (ciureșul din liniștea grădinii, cântecul mierlei, greierul cu scâncet de copil, narcisele elegante, neastâmpăratele vrăbii) și, prezentate împreună, *cultura de cartier*, anticulturală, și *Democrația de cabaret*, care pune aripi guzganilor și îmbracă în mătase/lipitorile politice”, care „face totul ca să ascundă sub fustele ei tricolore/ tot gunoiul social” (*Occident*). Funcționează din plin, în astfel de situații, verva de ziarist a autorului. Profetic, el anunță o purificare morală, o Apocalipsă: „Eu, unul./ sunt chiar ziua în flăcări. Chiar ziua aceasta în flăcări./ care arde în toate și din toate ia foc.” (*idem*).

Tot pe principiul antinomiei, morții (*horribile dictu*) i se contrapune copilăria nevinovată, care înseamnă plenitudinea vieții: „Stau de vorbă cu găzele care ies din pământ./ Și cu suratele furnici./ Nimeni nu știe mai nimic despre tine, mamă./ numai eu bat în porți și întreb în tot locul de tine. [...] Deja floarea de cais acoperă cerul./ Să fie ea copilăria care mă strigă la geam?/ Copilăria, floarea de cais care mă ceartă/ pentru Cetatea Ciulin pe care o țin în viață./ Care mă ceartă cu lumina și cu verdele ierbii./ cu floarea Paștelui și cu buș-cărăbuș pentru fiara pe/ care/ o plimb pe cer: singurătatea...” (*Cetatea Ciulin*). Alt remediu este iubirea, luminoasă, capabilă să anihileze singurătatea, însoțită mereu de un nor de vrăbii și de o erupție de flori de ciureș. Iubirea este, de fapt, o stare sufletească indusă, nevoia de sensibilitate, de afecțiune, dar și un război dulce, de cucerire cordială: „Războiul cu picioarele lungi/ care mi-au înnebunit mâinile/ care au înnebunit/ cactusul din glastră și manuscrisele./ Da, eu voi duce mai departe războiul cu iepurii albi/ care sub bluza ta mi-au întins adevărate capcane./ Care aleargă încoace și încolo sub mătasea bluzei./ ca să-mi ia mințile.” (*Trandafirul*). De altfel, poetul este pregătit pentru sfârșitul lumii, amănat *sine die*, adunând, pe corabia care este chiar el, exponenți ai florei și ai faunei poetice: sulfina, arinii, vrăbiile, armurarii și rapața, romanița și mătrăguna..., coțofenele, ariciul, graurul, petunia... O permanentă pendulare se face între vis și realitate: „Poate că totul nu este decât o închipuire./ la urma urmelor lebdă care și-a făcut cuib în umărul/ meu/ poate să fie un vis la timpul trecut.../ Poate că lumea nu este decât o iluzie, așa cum spun/ înțelepții! Atâta doar că femeia din spatele evantaiului/ s-a aruncat chiar în clipa aceea în brațele mele./ Și celulele mele te-au luat în brațe cu o mie de brațe.” (*Locuiesc într-un crin*). Iubita, chiar, se confundă cu poezia, fiind, totodată, abstracție și concretă: „Îmbrăcată sumar, doar într-o metaforă/ iubita mea trece strada./ Într-o metaforă atât de lipită de trup/ că i se vede zmeura sânilor./ Doamne, un poem trece strada

SEISMOGRAME

De cine se temea Ion Lăncrăjan?

În numărul 19/1979 al revistei *Flacăra*, sub redacția lui Adrian Păunescu, scriitorul Ion Lăncrăjan publica câteva precizări pe marginea cronicii literare semnate de Dan Culcer, la romanul *Suferința urmașilor*, în revista *Vatra*, (nr. 3/1979).

„În numărul 19/1979 al revistei *Flacăra*, afectat și temător de consecințele unor presupuse «eticetări» sau «demascări cu caracter politic», pe care mi le atribuie, prozatorul Ion Lăncrăjan emite opinia că aș *răstălmăci* «sensul politic real» al romanului său *Suferința urmașilor*, despre care am avut prilejul să scriu în *Vatra*” (nr. 4/1979).

Aici citarea nefiind limitată de spațiu, textul care l-a neliniștit pe Ion Lăncrăjan trebuie reprodus: „Tezele de la care se pornește [prozatorul] au grade diferite de generalitate. Principala teză afirmă că procesul colectivizării sau cooperativizarea agriculturii a fost realizată într-un ritm extrem de rapid, cu mijloace abuzive uneori, în ținutul din sudul Transilvaniei, unde este plasată acțiunea tuturor cărților cu problematică țărănească ale lui Ion Lăncrăjan, ținutul Bălgradului. Că, în aceste condiții, s-a aruncat și copilul din copăie odată cu apa – cum s-ar zice –, au fost adică uitate sau distruse o sumă de tradiții ale existenței rurale a căror dispariție nu era nici necesară, nici oportună. *Mai precis: au fost periclitare, fără grijă pentru consecințe, înseși bazele unui popor care era constituit, în majoritate, dintr-o clasă țărănească, păstrătoare a specificității naționale prin veacuri de vitregii.*” (vezi și *Serii și grupuri*, p. 156-157)

Cu reproducerea răspunsului nostru cenzurat încheiem seria documentelor privitoare la opera și persoana prozatorului Ion Lăncrăjan. Din păcate nu avem acces la o colecție a revistei *Flacăra* pentru a pune în oglindă lepădarea de sine a prozatorului.

„Vreau doar să facem, împreună cu afectatul prozator, apel la *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), București, 1975.

Iată fragmentul esențial din pasajul incriminat: «Mai precis au fost *periclitare*, fără grijă pentru consecințe, înseși bazele unui popor care era constituit, în majoritate, dintr-o clasă țărănească, păstrătoare a specificității naționale prin veacuri de vitregii.»

Nu văd de ce prozatorul se simte obligat să vină cu precizări, simțindu-și primejdii liniștea sufletească, pe marginea unui text care concentrează una din tezele implicite ale cărții sale ce relatează, în fundal și în prim-plan, o mulțime de fapte care au semnificația mai sus arătată (primejdierea sau chiar pieirea unor tradiții, abuzul de putere, conflicte sociale, rezistență pasivă etc.)

Nu cred că felul în care am condensat sensul unor fapte epice și al unor declarații publicistice ar putea îngădui o interpretare negativă a atitudinii naratorului față de colectivizare, cum pare că se teme prozatorul. A vorbi despre «procesul colectivizării» și de consecințele sale negative, într-o anumită epocă, nu înseamnă, vreau să-l liniștesc pe Ion Lăncrăjan, a te îndoi de rostul colectivizării ca finalitate a acestui proces. Și dacă ar vrea să depun mărturie în favoarea lui, pot să îi asigur pe cei ce m-ar întreba, că prozatorul nu se îndoiește niciodată.

[Nota 2017. De fapt îi era frică să afirme clar că se

direct spre mine./ Un poem se oprește drept în inima mea!” (*Fruite secrete*).

Dar poetul revine, din reveriile sale lirice, în cetate, cu toată vehemența, dezavuând politicianismul, interesele meschine, falsul patriotism, circula electoral. O alegorie (*Patru mea*) prezintă o țară din care a fost alungat Adevărul, dar au fost tolerate, într-o parodie de democrație, Revolta fără rezonanță, Visul cu picioare de lemn, în timp ce „partidul muștelor aflat la putere bâzâie în si bemol/ pe grămada lui de promisiuni”. În alt poem (*Disperarea*): „Disperarea a ieșit în stradă./ Numai bun prilejul pentru ca Somnul aflat la putere/ să scoată capul din conserva politică și să ne arunce iar/ din balcon, colacii promisiunilor veșnice.” Poetul acuză și existența unei conspirații universale a minciunii împotriva revoltei, a nedreptății împotriva poeziei, a dezinformării și manipulării, a uniformizării, a obedienței generale, menită să facă din lume un *imperiu*.

O amenințare inexorabilă o reprezintă timpul, *ceasul din turn* care își trimite *soldații* peste tot, înspăimântând, pustiind, aducând întunericul. Cu atât mai mult cu cât și-a găsit sălaş chiar în sufletul omului. Condițiile bunătații, iubirii, seninătății sunt văzul, mirosul, auzul, care trebuie ra-

îndoiește! Nu e singurul prozator din România care le scâlda atunci!]

De altfel, în publicistica sa această teză se află explicit expusă: «Nu-mi iau vorba înapoi – scrie Ion Lăncrăjan –, nu voi nega ceea ce am afirmat altădată în legătură cu această problemă [necesitatea intrării în colectivă, n.n.] și cu soluțiile pe care le-a cunoscut, prin socialism, dar m-am întrebă și mă întreb, în completarea cărților pe care le-am scris, dacă nu s-ar fi putut păstra mult mai mult din ceea ce a fost pe sate mai înainte, din ceea ce era bun și trainic, din ceea ce a fost efectiv de veacuri *durabilitate și permanență* (s.a.). (*Melancolia țărâni*, în *Nevoia de adevăr*, p. 275)» Sau: «... țărânul a fost secole la rând, nu un an sau un deceniu, însuși poporul.» (*Filonul popular*, op.cit. p. 195)

Iar în privința identificării naratorului cu autorul și publicistul, iată ce ni se spune: «Soarta țărânimii devenise astfel propria mea soartă.» (*Cordovanii — cartea de început*, op.cit. p.309).

Revin la comentariul cu care Ion Lăncrăjan însoțește textul meu: «În finalul aceluiași articol se spune (fără a se vorbi de *afectarea s.n.* bazelor existențiale ale poporului român, cum pretinde Dan Culcer: (urmează un citat din *Melancolia țărâni*)».

Ce spune DEX :

A periclitat = a pune în pericol, a primejdi. A afecta = 1. a măhni, a întrista. 2. A simula o anumită stare sufletească. A se comporta altfel decât este în realitate, a-și da aere; a se sclifosi. 3. A prejudicia, a leza.

În contextul mai sus citat «afectarea bazelor» ar însemna *prejudiciere, lezare*: o acțiune încheiată cu efecte negative. În textul nostru scriam despre *periclitare*, primejdiere adică: acțiune în curs cu posibile efecte negative. Răstălmăcirea nu ne aparține.

Iar dacă Ion Lăncrăjan neagă realitatea primejdiei ce plana asupra bazelor existențiale ale poporului român în deceniul care începea la 1948, eludând fondul istoric al problemei, o face pe cont propriu, lepădându-se – temător de reacțiile unei presupuse instanțe care ar putea lua în considerare această «demascare», cum numește dânsul comentariul meu critic, – tocmai în sensul social pozitiv al cărții sale care (că vrea sau nu să o recunoască, în acest context, autorul, că a fost sau nu în intenția sa) este dat tocmai de înfățișarea unui destin tragic individual, pe fundalul unor tragice «învăltorări» sociale, cum ar spune prozatorul, destin cu valoare de exponență. Și fundalul (vezi articolul său, *Fundalul social*, p. 121) este chiar «procesul colectivizării».

[Rămâne deschisă problema realizării acestei intenționalități tragice, în condițiile înzestrării stilistice de care dispune autorul, așa cum am încercat să demonstrez în cronica mea.

Restul citatelor din propria sa publicistică, pe care ni le oferă Ion Lăncrăjan, ar vrea să dovedească, în același stil pretențios, afectat și în aceeași manieră de echilibristică *adialectică* (una neagră, una albă) caracterul meliorist al prozei și atitudinii sale, ceea ce îl privește personal.]

Obsedat, se pare, de existența unor comentarii grupați într-o asociație a neprietenilor lui Ion Lăncrăjan, – altfel nu ne explicăm continua sa iritare – prozatorul atât

Dan CULCER

(Continuare în pg. 18)

cordate la concertul splendorilor naturii. Căutând un semn de la Dumnezeu și neavându-l, poetul oferă adorația sa creației, pe care o socotește dumnezeiască, și nu Creatorului, care este insesizabil, retras în transcendent (pentru El, simțurile sunt insuficiente, fiind nevoie de viziune).

În ciuda senzației de singurătate, a dezamăgirilor politice, a timpului neiertător, un optimism provocat de postura contemplativă, de voluptatea vieții renăscând infinit, cu fiecare primăvară, persistă: „Elefanții cu care am pornit să cuceresc lumea/ sunt în flăcări./ ceasul la care trebuia să ridice spada/ s-a făcut deodată un ceas curgător.../ Și clipele toate au curs pe trepte.../ Numai iubita mea/ trece nepăsătoare pe lângă Apocalipsă/ și mă întâmpină cu zarva ei de vrăbii.../ – *Eu sunt dimineața*, mi-a spus./ sărind într-un picior peste șotronul zilei.../ *Vezi să nu pierzi răsăritul!*” mi-a spus.../ Desigur, bătăile noastre de inimă sunt la aceeași pagină.../ În inima mea trandafirul deja a luat foc.” (*Răsăritul*).

Observăm la Virgil Diaconu o alternare permanentă a reveriei cu luciditatea, tratându-se două teme adecvate:

Paul ARETZU

(Continuare în pg. 18)

Despre bătrânețe (2)

„Unde e talent nu există bătrânețe”, replica un personaj din *Cintecul lebedei*, o piesă într-un act de Cehov. Adevăr sau amăgire? Desfid pe scriitorul ce-și neagă bătrânețea, pe cel ce pretinde că și-a conservat în totalitate deprinderile și preferințele pentru formele pe care le-a cultivat, că-și inventează la fel de ușor ca-n tinerețe subiectele, că priza lui la realitate nu s-a schimbat, că pofta de lucru și gustul lecturilor i-au rămas intacte, că rezistența nu i s-a tocit, că bucuria fiecărei produceri e ca și în trecut. Viața arată, din contra, că un gazetar ajuns „columnist” nu se întoarce la „știriceală”, că un prozator nu revine la schiță și reportaj după ce a publicat romane, că un critic nu mai scrie notițe la cronică mărunț după ani de cronică literară. Odată obținute, aceste trepte din ierarhia profesională se păstrează cu strășnicie. Mai multe sînt, probabil, exemple de renunțare la scris decît cele de involuție voluntară și reluare a etapelor parcurse. Speciile au legături intime cu vîrstele, iar bătrînețea – oricît s-ar strădui cei ce vor să facă figură inversă – își pune, *impitoyablement*, amprenta pe teme, vocabular și stil. Găsești fermitate, echilibru, gravitate, mai rar însă spontaneitate, suplețe, intensitate. Eram încă tînăr și în afara breslei cînd am citit aceste cuvinte ale celei ce-a scris *Mémoires d'Hadrien*: „Tout est danger pour l'écrivain qui vieillit... L'obscurité et la solitude sont dangereuses; la popularité l'est aussi” (apud: Anne Ponce, no 389, 3 mars 1980, p. 123). Le-am verificat adevărul și în cazurile a zeci de autori cunoscuți, foști – în anii maturității lor – „pe val”: popularitatea le-a pus în față standarde noi, disproporționate, care, finalmente, le-au accentuat complexul că nu se mai pot autodepăși. În ceea ce privește obscuritatea și solitudinea, care în provincie sînt mai apăsătoare, pot depune eu însumi, azi, mărturie.

Într-o zi l-auzi pe unul că se miră: „Nu l-am mai văzut pe Cutare de-o lună. Nu, nu-i plecat nicăieri, pur și simplu nu mai iese din casă”. După o săptămînă, același sau altul te informează: „Astă-noapte a venit «Salvarea» și l-a luat...”, după care, speriat, întreabă: „E, oare, mai bătrîn decît noi?”. În fine, inevitabilul epilog: „S-a dus și...”.

Constantin CĂLIN

„Ce citești, Măria-Ta?”

Titlu bun. De scris (și de citit) cu răbdare.

Montesquieu declara că n-a avut nici o durere care să nu fie alinată printr-o oră de lectură. Iar lui Eminescu, atât de drag lui Alex. Ștefănescu, pe care l-a comentat poem cu poem, nu-i era străin „binomul” scris/citit: „Cu gândiri și cu imagini/ Înnegrit-am multe pagini/ Ș-ale cărții, și-ale vieții/ Chiar din zorii tinereții”. Nu le-a înnegrit de-a surda, ca mulți cobreslași care se cred cimitii cu Shakespeare, crezând că-l pot întrece de la sine, datorită „progresului”, idee proletcultistă repusă pe tapet.

Mai periculoasă decît „jucăria” demitizării lui Eminescu i se pare lui Alex. Ștefănescu, „înstrăinarea de Eminescu”. Însă ca urmare a demitizării, zic eu.

„Cînd tinerii, intrînd în librării, vor cere poeziile lui Eminescu (și aceasta nu pentru a îndeplini o obligație școlară), vom putea considera că în România a început din nou să se trăiască normal”.

Alt *grand merci* pentru utopia bună. Îi dau și eu semn bun lui Alex. Ștefănescu, om bun ca o carte bună: un bookaholic din Iași a inițiat, în 2016, un proiect cultural de minune: „Cartea de pe bancă. Citești, dăruiești! Las-o pe bancă!” De pe banca din Parcul Expoziției, pe lângă care trec deseori, dispar și apar cărți, ceea ce înseamnă că încă se citește, că n-am ajuns în postlectură și-n postcultură.

Magda URSACHE

Femeie! Ia-ți și laptopul

boală orice știință? va întreba candid Tudor's.

Să remediem răul degrabă pînă nu iese *adoratiunea din uz*. Femeia însumă calitățile care fac din verbul a adora un verb atât de folosit. Despre ele s-au scris biblioteci întregi, s-au declanșat războaie și alarme, s-a înființat *bombmoda*, s-au construit orașe, s-au deviat râuri și s-a definit sfertul academic. Pentru ea s-au inventat roata, acul și s-au născut păcatul și industria cratițoferă. Tot pentru ea a fost creat Adam, că altfel cui ar trebui să-i cîrpească pielea și mai târziu nasturii și șosetele. Nici șarpele nu a coborât din pomul raiului degeaba. Eva trebuia să se încalțe în pantofi din piele, ca apoi să se poată înălța... *La ceruri*, mă veți întrerupe *Neloiuli Ursiți Uto Transeculari*. Nu, încă nu la ceruri, ci să se înalțe pe tocure ca să vadă ce este dincolo de linia orizontului. Aș îndrăzni să afirm că tocurele au fost mai importante ca roata.

Te miști de acolo sau ai de gând să rămâi stană de piatră între cer și pământ? cică l-ar fi întrebat Eva pe bărbatul-orizont. Dar se pare că nu a fost înțeleasă. Încă limba engleză nu era cunoscută celor din rai. Simțeau ei că le lipsește ceva, limbajul trupului nefiind suficient pentru căte urma să li se întîmple pe tărîmul făgăduinței. Pe moment au adoptat

limbajul șarpelui. Era suficient, mai ales că tăcerea era și ea ruptă din rai. Vă veți juca folosind vorbe mari, *Dab Vyrusoli Lilieciformi*, bine ascunși după pietrele Gomorei. Ciudat, în timp ce aducem ode tăcerii și ne apărăm cu dinții liniștea personală, ni se spune mereu că toate relele din cuplu sau dintre oameni vin din lipsa comunicării. Oare tot păcatul ancestral să fie de vină?

Cum l-a minimalizat Pleșu... pe Mircea Eliade

Isabela Vasiliu-Scraba, *Cioran prin lăutărismul lui Pleșu*, articolul despre Mircea Eliade ar fi, cum sugerează titlul, axat pe „spațiul de obârșie” ca particular îmbinat cu universalul. Cu toate acestea, Pleșu nu a scris în 1983 despre *universal și particular* în gândirea lui Eliade, cum induce în eroare titlul: *Axa lumii și „spiritul locului”*. Muzeograful de la Tescani nu a scris nici despre arhaicitatea ridicată la rangul de universalitate pe care o evidențiasă la Mircea Eliade indianistul Sergiu Al-George (vezi vol. *Arhaic și universal*, 1981), unicul discipol al lui Eliade recunoscut peste hotare, după ce a scăpat cu viață din regimul de exterminare din temnița politică unde a stat peste cinci ani pentru „vina” de a fi citit în 1957 *Noaptea de Sânziene* (vezi Mircea Eliade, *Jurnal*, vol. II, pp. 130-131).

Ilustrînd într-o notă de subsol a prefeței despre Berdiaev un lăutărism cam afon, Andrei Pleșu a abandonat „modul jovial de înțelegere” (George Pruteanu, *Un Sancho Panza în Est*), doar la gluma lui Petre Țuțea că rușii „nu au ce căuta în Europa” – evident referitoare la intrarea în Europa a sovieticilor prin alipirea Basarabiei și Bucovinei de nord (însoțită de masacrarea și întemnițarea a sute de mii de români pentru deznaționalizarea cât mai rapidă a provinciilor românești acaparate, informații istorice pe care Editura Humanitas le-a cenzurat în 2010 când a scos a doua ediție a *Jurnalului portughez*). „Jovialul” ministru s-a făcut că nu înțelege în 1990 gluma fostului deținut politic Petre Țuțea după care Dostoievski „e neamț”. Pleșu consemnează cu năduf că Petre Țuțea „torpilează evidențele printr-un delirant abuz de autoritate” (*Limba păsărilor*, 1994, nota de la p.147). Foarte probabil el n-a făcut haz nici de spusa lui Țuțea (referitoare la noii guvernanți) care „n-ar călca a miniștri”.

Lăutărism dovedește chiar subtitlul articolului despre Eliade (din culegerea *Limba păsărilor*), întrucît el indică în realitate preocuparea autorului pentru „universalitate și universalitate-bis la Eliade”. Prima universalitate este privită ca „axă a lumii”. A doua, numită impropriu provincialism ca „spirit al locului”, este un soi de universalitate de arie mai restrînsă, sud-est europeană. Veștejind „starea de roză ebrietate a patriotismului local”, calul său de bătaie în toate împrejurările când vine vorba de valorile majore ale culturii românești (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Cioran prin lăutărismul lui Pleșu. Inocularea rușinii de a fi român*, în rev. „Acolada”, Satu Mare, anul V, 1/2011, p. 17), cronicarul plastic a redactat textul despre *Componenta sud-est europeană a gândirii lui Mircea Eliade*, cu gândul la acea „universalitate” atribuită savantului de renume mondial de către un obscur universitar (*simile simili cognoscitur*).

Și totuși, nicio urmă de „patriotism local” nu transpare în pasajul despre „universalismul autentic (Dante, Shakespeare, Cervantes, etc.)” care întotdeauna pornește de la un „specific național, adîncit și transfigurat prin creația geniului într-o valoare universal-umană” (M. Eliade, *Probleme de cultură românească*). La fel, Constantin Noica nu era cuprins de „ebrietatea patriotismului local” cînd aducea argumente despre *universalismul și românitatea* lui Mircea Eliade, ori cînd a atins respectivul subiect în interviul din 1981 (vezi Constantin Noica în vol. *Convorbiri cu și despre Mircea Eliade*, 1998, precum și Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica despre arheul istoric intrupat de Mircea Eliade*). Atunci Constantin Noica a vorbit de căutarea de sine a lui Eliade, căutare „mai adîncă decît îl îndemna veacul”. În tot ce-a scris, Mircea Eliade s-a căutat pe sine, urmărindu-se „până la izvoarele sale, românești ca și străine” (apud. Noica), sfîrșind prin a preface (în felul său propriu) iraționalismul aparent (al vieții) în existență cu sens. Chiar dacă multora, – orbiți de mass-media –, opinia lui Constantin Noica nu le este pe plac, credem că ea are mai multă greutate și îndreptățire decît părerile confuze (despre universal și universal-bis) avansate de un fals discipol al lui Noica, dublat de un fals „filosof al religiilor”.

Isabela VASILIU-SCRABA

IRRCS-ul și democratura comunistă

engleza și rusa, bineînțeles (traducea din rusă cu o acuratețe și spontaneitate uluitoare), era familiarizată cu toate numele proeminente de artiști și scriitori din perioada interbelică. [...] Nu mică mi-a fost surpriza cînd, după ani de zile de la concedierea intempestivă a mea și a lui Eclemea de la Institut, făcându-i o vizită în cămăruța de la parterul unui bloc de pe Boteanu ce trebuie să fi folosit odinoadă drept *conclergerie* (s.a.), am revăzut-o pe draga noastră «spioană sovietică» într-o

mizerie inimaginabilă – covoare zdrențoase, mobilă modestă și uzată, *dessous-uri* pestilențiale aruncate alandala pe podea, ferestre sparte, rufărie întinsă pe frînghii, un ibricel pe plita reșoului electric, veselă îngălătă, hîrtii și resturi menajere. Era bolnavă, avea o gripă păcătoasă, zâmbea pierdut – trăia, ne-a spus, din mila ambasadei sovietice. Ne-am despărțit de ea mîhniți, vedeam în Olga nu numai declinul și dispariția tagmei boierești de peste Prut, dar și a unei populații deștărate”. Surpriza cea mare însă pe care o trăiește prozatorul avea să survină după moartea Olgăi, în 1975, cînd află uluit că fosta colegă fusese una dintre poetele «fascinante» ale cenaclului din strada Cîmpineanu al lui Eugen Lovinescu!

Peste direcția de relații cu țările capitaliste, situată la etajul întâi al stabilimentului, trona atunci, ne informează C.M., „tovarășa Răutu, soția lui Leonte (Răutu), ideologul șef al epocii dejiste”. Figură „mai curînd monahală decît de activist de linia întâi”, „tovarășa directoare”, în schimb, îi dă posibilitatea domnului Mateescu să evoce episodul morții lui Grigore Preoteasa în „accidentul” aviatic din preajma aeroportului Vnukovo, accident în care a fost antrenat inclusiv Leonte Răutu.

În anii cei mai triști ai regimului comunist, la conducerea Institutului s-a aflat un fost învățător de țară: Mihai Roșianu, ilegalist implicat în episodul evadării lui Gheorghiu-Dej, în august 1944, din lagărul de la Târgu-Jiu. După preluarea puterii, liderul PRM l-a promovat mai întai ministru adjunct la Învățămînt, apoi director general al Radiodifuziunii și, după aceea, director al IRRCS. „Mic despot peste ogoarele culturii, președintele exercita asupra noastră o autoritate de extracție iobăgăstă. Îmi amintesc și astăzi fiorul de emoție, de neliniște care mă bântuia cînd se întîmpla să fiu chemat acolo, sus, în vila prezidențială. Fostul învățător din Mateeștii Vălcii buchisise uimitor de repede abecedarul dictaturii și îl folosea asupra subalternilor cu o abilitate demnă de un lider comunist.” Tot cu un ilegalist cu merite de seamă (rămase domnului Mateescu pentru totdeauna o taină) era dotat Institutul și în cazul președintelui de onoare, tovarășul Mihail Macavei. Amintirea participării celor doi redactori din secția de documentare la funeraliile lui Macavei poate s-ar fi șters cu totul, fără „povestea” macabră de-a dreptul (nu mai puțin simpatomatică!) petrecută în subsolul crematoriului și împărțită lui Constantin Mateescu de colegul său, viitorul scriitor Ion Ruse. Citez: „...Să-ți povestesc ce n-ai văzut în viața ta”, mi-a spus Ion a doua zi cînd ne-am văzut la Institut... „Nici nu începuse bine să-i tragă cu Internaționala cînd mi-a venit ideea să cobor în iad. Am dibuit o ușă, niște scări de piatră și am nimerit într-un culoar de la subsol ce mirosea cumplit a fum și carne arsă. Vreo trei vlăjgani bruneti și supraponderali ce așteptau sub trapă au înhățat sicriul venit de sus, l-au despuiat în câteva momente de toată marea, l-au scos pe președinte cu brutalitate, l-au dezbrăcat (lavalieră, frac, pantofi de lac, cămașă apretată) cu o încântătoare dibăcie profesională și l-au zvărlit ca pe o buturugă în gura lacomă a cuptorului. Cadavrul s-a chircit, s-a zvărcolit puțin, aveam senzația că a înviat, că cere ajutor, că suferă cumplit, pe urmă cirogladinile au închis cuptorul cu uși de fier, ermetice, și-au șters sudoarea de pe față, obosiseră, luceau ca tuciul, și s-au chitit gospodărește să-și împartă veșmintele și decorațiile boierului”.

Ștefan Ion GHILIMESCU

„Iubirea include speranța”

Pînă la un punct, trecutul se deculpabilizează. Citim cu relativă detașare despre epocile istorice sîngeroase, despre personajele lor sumbre, ca și cum acestea s-ar contrage în ficțiune. La fel ne simțim tot mai detașați de propriile noastre erori din trecut. Materialitatea păcatului se înmoaie, își pierde consistența, vinovăția se risipește în atmosfera tot mai destinsă a unei absoluțiuni posibile, dar care încă n-a sosit. Sosi-va cu adevărat?

x

„Germanii au fost cei care au născocit orologiile mecanice, simboluri înfricoșătoare ale timpului ce curge, și bătăile lor sonore, răsunînd zi și noapte din nenumărate turnuri peste Europa Occidentală, sunt poate cea mai gigantică expresie de care ar fi capabil vreodată un sentiment istoric al universului” (Oswald Spengler).

x

Se întîmplă să ne despărțim dureros de unele amintiri, fără intenție, desigur, dar cu o vinovată neglijență, aidoma celebrului explorator italian care și-a abandonat camarazii expediției la Polul Nord, cu dorința de a-i salva ulterior, dar fără a mai fi revenit la timp spre a-i găsi în viață.

x

Neputința de-a înțelege izvorînd din neputința de-a fi.

x

Starea de levitație a gîndurilor, cînd încă nu izbutesc a se fixa mulțumitor în verb, aidoma unor afecte.

Gheorghe GRIGURCU

Voci pe mapamond: MAKI STARFIELD

S-a născut în 1972, în Ehime, Japonia. După încheierea studiilor universitare (Master în Arte, Universitatea din Sofia; diplomă în Relații Internaționale, Colegiul din Niagara; certificat TESOL, Colegiul Internațional St. George, Canada), începe să scrie haiku, în 2008, fiind premiata în cadrul unor concursuri internaționale de renume (the 12th annual Mainichi Haiku Contest). Pictează și participă la diverse expoziții organizate în Japonia și în străinătate (Design Festa Vol.40 in Tokyo Big Site, 2014; contemporary art exhibitions). În 2017 este premiata la expoziția de artă contemporană (kindaibijutsu).

Antologii de poezie, cu doi sau trei autori, în ediție bilingvă (japoneză- engleză): Sărută Dragonul / "Kiss the Dragon" (2012); Duetul Punctelor / "Duet of Dots" [cu Naran Matos (2015)]; Duetul liniilor / "Duet of Lines" (cu Luca Benassi); Trioul cristalelor / "Trio of Crystals" (cu Hélène Cardona și John FitzGerald, 2017); Trioul grădinilor / "Trio of Gardens" (cu Lidia Chiarelli și Huguette Bertrand).

Este membra celor două societăți de haiku din Japonia: Japan Universal Poets Association și Sokyū and Sawa in Japanese haiku associates.

Visul licuriciului

Licurici, lumină zburătoare.

De ce și-a venit timpul să te duci?

Pe malul râului, unde lumina lunii se joacă de-a v-ați ascunselea,

cu pietre ascuțite în tăcere, măsurând deschiderea sufletului,

am aruncat niște "văi ale nopții."

Ce s-a pierdut?

Zborul e gând

În zbor a pierit licuriciul.

Apa își caută odihna,
dar apă nu e nicăieri.

Vrei să întrebi?

Unde? Unde? Unde-i apa?

Apa e vale a nopții!

Unde?

Tulburat,

visul tău

sub clar de lună,

dispare parcă

Unde-i licuriciul?

"Licuricii supraviețuiesc în apă."

Valuri

Spumă, spumă, spumă,

spuma plutește și dispare,

apoi un val se avântă.

Vălurel, vălurel, vălurel,

vălurelele mătură și alunecă,

apoi un val se năpustește.

Una, două, trei balene

înoată, stropind împrejur,

apoi grupul înaintează.

Viață, viață, viață,

viețile vin și pleacă

precum valurile albastre, iar și iar.

Rochie

Bucură-te de fiecare întâlnire,

ar putea să fie ultima.

Port o rochie din cuvinte

- o rochie roșie pe propria-mi moarte

(Haiku)

licurici îndrăgostit

zburând către tine

ușor, fără grabă

floarea-soarelui

chip cu privire absentă

om fără adăpost

lumină

străbătând lumea tenebrelor

buburuză

*

o clipă a ta

o clipă a mea-

departe foc de artificii

*

țigla pe casă

pisică fără stăpân

mergând pe lună

*

rază de primăvară

în palma mea

așteptând un prieten

*

fotografia lui

tăinuită în inima mea

aprinde licuriciul

*

pasăre migrând

acum un strop

de lumină

Prezentare și

traduceri:

Olimpia IACOB

★ Continuări ★ Continuări ★ Continuări ★ Continuări

Scurtă poveste a vieții mele

București, Ed. All. 2013.

Texte care n-au folosit la nimic, București, Ed. All, 2014 (selecție din publicistica de după 1989).

Un scriitor, doi scriitori, București Ed. All, 2014 (întâmplări cu scriitorii, ilustrate de Bogdan Petry).

Mesaj către tineri. Redescoperiți literatura!, București, Ed. Curtea Veche, 2014 (ediția a II-a, 2015).

Eminescu, poem cu poem. Luceafărul, București, Ed. All, 2015.

Eminescu, poem cu poem. Călin (file din poveste), București, Ed. All, 2015.

Eminescu, poem cu poem. Venere și madonă. Rugăciunea unui dac. Cugetările sărmanului Dionis. Melancolie. Floare albastră, București, Ed. All, 2015.

Eminescu. Poem cu poem. Scrisoarea III, București, Ed. All, 2015.

Eminescu, poem cu poem. Doină. Împărat și proletar. Glossă. Epigonii. O, mamă..., București, Ed. All, 2015.

Jurnal secret. Serie nouă. Desene de Costel Pătrășcan. București, Ed. Corint, 2016.

Eminescu, poem cu poem. La nouă lectură (toate poemele antume), București, Ed. All, 2017 (Premiul „Cartea Lunii Noiembrie 2017”).

Am îmbătrânit pe neobservate, m-am îngrășat, mi-am ruinat sănătatea. Dar, în mod paradoxal, succesul meu la femei a crescut. (Este, recunosc, un fals succes, datorat unor doamne și domnișoare care, având nevoie de mine, simulează dragostea, dar seamănă foarte mult cu succesul.)

Mi-au murit amândoi părinții, pe care i-am iubit mai mult decât pe mine însumi. De tata mi-e atât de dor, încât aș fi de acord să dispară în neant tot ce am scris până acum, numai să îl mai văd o dată și să-l strâng în brațe. Și de mama mi-e dor, dar mă ajută să nu sufăr prea mult o plapumă făcută de mâna ei, de care mă simt noaptea îmbrățișat. Îi mai am pe frații mei, Alexandrina și Florin, amândoi superiori mie ca intelectuali, cu mari realizări în munca științifică, dar mai puțin vizibili decât mine.

Am făcut emisiuni TV, am scris piese de teatru care s-au jucat, am ținut conferințe (care au fost aplaudate) etc. Când fac o emisiune TV, cel mai mult îmi place momentul în care o fată de la machiaj se uită atentă, de aproape la fața

Lucian PERȚA

**Pa-
ro-
dii**

FLORI BĂLĂNESCU

Optimism în vremurile globalizării

optimism în vremurile globalizării
nici n-am crezut că poate să existe o carte care să se scrie singură, așa precum niște manuscrise ce vin de undeva, de departe, și-și fac spre editură singure drum – o carte ce nici de sponsori să n-aibă nevoie și iată că guvernul, într-un exces de oportunist și bunăvoie, a creat această oportunitate: deținuții noștri actuali au voie și chiar toate facilitățile le sunt create, pentru a lăsa ca prin mâinile lor să curgă șiroaie de cărți, bine documentate, ce provoacă vertij gardienilor!

★ Continuări ★ Continuări

mea și mi-o mângâie cu un pământ diafan, încărcat de pudră.

Am primit premii numeroase (mai puține decât mi-aș fi dorit).

Am înființat și o editură, *Mașina de scris*, de care se ocupă soția mea, ca directoare a ei. De soția mea nu m-am plictisit niciodată. O privesc uneori când doarme și o învelesc. În studenție era cea mai frumoasă fată din facultate. Acum e cea mai frumoasă dintre noi doi. M-a înduioșat până la lacrimi nu demult, când mi-a spus: „Alex, Alex, tu care ai grijă de toate, de ce n-ai avut grijă să nu îmbătrânim?” I-am răspuns: „Îmi pare tare rău, am fost neatent, m-am luat cu cititul și cu scrisul și am uitat.”

Cu banii câștigați pe *Istoria literaturii române contemporane* mi-am făcut o casă la țară (în mijlocul unei livezi de peste o sută de pomi, plantați toți de mine, încă înainte de a-mi construi casa). Acolo îmi primesc cu drag prietenii, când înfloresc pomii, când rodesc și când îi acoperă zăpada.

Și tot acolo, sub un cireș, aș vrea să fiu (nu înainte de a muri) îngropat.

Alex. ȘTEFĂNESCU

**Poezie autentică și
poezie generaționist-curentistă”**

erotica și satira socială și politică, având ca background simboluri ale Paradisului pierdut, ale frumuseții, libertății, eternității, ale nostalgiei: vrăbiile, cireșul înflorit, copilăria, iubirea, florile. Este, în esența ei, o poezie luminoasă, a clarității, construind pe baza unor motive și a unor versuri reiterate, ceea ce îi conferă o eufonie funcțională și o individualizează în lirica actuală.

Paul ARETZU

De cine se teme Ion Lăncrăjan?

de temător de «etichetări» și «demascări» uită că au trecut – așa cum singur o mărturisește – douăzeci de ani din momentul când i se serveau «îndrumări».

N-am dorit să-i servim vreo îndrumare iar dacă consideră astfel opinia noastră, lipsită de niște *trebuie* strecurate aici-colo, o face de-asemena pe răspunderea sa personală, cum personală este și răspunderea mea.

În aceste context nu văd ce-are a face președintele Uniunii și faptul că revista *Vatra* este coeditată de Uniunea Scriitorilor, fapt despre care prozatorul aduce vorba, în cadrul cine știe cărei campanii, în pasajul final al intervenției sale [pasaj grosolan insinuant].

Rămân, pe răspunderea mea, întristat de supraviețuirea atâtor complexe și de ratările succesive pe care mi le oferă prozatorul Ion Lăncrăjan, care mai crede că scrie o literatură inconfortabilă, pentru a cărei interpretare cineva ar putea să-l tragă la răspundere. Dulce iluzie și confortabilă!”

Dan CULCER

Notă. Pasajele puse în paranteze [] patrate au fost excluse din intervenția noastră de către redacția revistei *Flacăra*, fără nici un preaviz și fără nici o explicație.

„Iubirea include speranța”

Intru într-un local de la marginea Amarului Tîrg, plin de mușterii pieții de zarzavaturi vecine, și ce văd? Pe pereți câteva reproduceri, de respectabile dimensiuni, ale unor tablouri de Kandinsky.

x

Greșelile mari au adesea o trenă raționantă, greșelile mici sunt adesea nedeliberate. Din care pricină greșelile mici au adesea, în ticăta economie a vieții sufletești, o pondere mai mare decât greșelile mari.

x

Grandoarea implicită a ființei pe care o iubești.

x

„Suntem atît de puțin ceea ce ar trebui să fim, în fiecare clipă și în ansamblul lor, încît e de neînchipuit să cerem evenimentelor să se desfășoare după voia noastră, în mijlocul tuturor neîmplinirilor personalizate și active care, de fapt, suntem noi” (Monseniorul Ghika).

x

„Tabloul «Țărăncuțe» («De la fîntînă») de Nicolae Grigorescu a fost adjudecat la preț de 320.000 de euro la licitația de iarnă a Artmark, organizată în Capitală, devenind cea mai bine vîndută lucrare din acest an. Lucrarea, estimată la 90.000-160.000 euro, a făcut parte din colecțiile deținute de sculptorul Constantin Baraschi și dr. Ovidiu Xenakis” (*România liberă*, 2016).

x

Plictisul: o neconcordanță în surdină cu lumea. Dar nu pentru că tu refuzi integrarea în lume, ci pentru că lumea te refuză (te neagă) pe tine. Drept consecință are loc o decepție a eului în raport cu sine, eul avînd tendința de-a se nega la rîndu-i. Apare astfel, după cum spune Valéry, „o nonexistență sensibilă ca și cum ai avea proprietatea de a te percepe că nu ești”.

x

Un proiect de lege care prevede o pedeapsă de 7 ani de închisoare pentru cei care torturează șiucid animale se află în acest moment la Camera Deputaților din Anglia. „Sperăm ca acest proiect legislativ să primească aviz pozitiv cît mai repede pentru ca Spirit, o cățelușă torturată de o minte bolnavă, fapt care a șocat Marea Britanie, ca și alte cazuri similare să nu rămînă decît ca un număr statistic”, afirmă medicii veterinari englezi. Pe cînd ceva similar și la noi?

x

16 aprilie 2016. Am senzația că, devenit octogenar, aș fi murit. Fără a-mi da seama, așa cum, confiscat de un gînd oarecare, faci cîtiva pași pe o altă stradă decît intenționai, din greșeală.

x

A muri: a fi desfăcut de Formă, de seducția materiei ce încearcă a se seduce pe sine. A deveni în propria-ți ființă o amintire a ființei.

x

Rămîi, de la o vreme, alături de aproapele doar dacă te distanțezi de tine însuși. Fixîndu-te în instantaneele chipului tău literar, obții puntea de legătură cea mai durabilă cu semenii.

x

„Scriitorul trebuie să fie preocupat doar de impresia sau de ideea pe care vrea să o traducă. Ochii spiritului sunt întorși înlăuntru, trebuie să te strădui să redai cu cea mai mare fidelitate modelul interior. O singură trăsătură adăugată în plus (pentru a străluci, sau a nu străluci prea mult, pentru a asculta de o vană dorință de a uimi, sau de copilăreasca dorință de a rămîne «clasic») e de ajuns pentru a compromite succesul experienței și descoperirea unei legi. Niciodată nu poți spune că te-ai supus îndeajuns și cu toate forțele realului, pentru a izbuti să faci să treacă impresia cea mai simplă în aparență, din lumea invizibilului în cea atît de diferită a concretului, în care inefabilul se rezolvă prin formule clare” (Proust).

x

Inspirația internetului. Cum spune poetul: „pingul dintre naștere și moarte”, „inima artificială a umanității” care „poate să pompeze și wireless” ori chiar „locul unde îngerii și-au pierdut aripile și își fac selfie-uri pentru examenul de capacitate în fața diavolului”. Măi să fie!

x

Așteptarea: timp nul, corespondent mundan al increatului. De unde posibila intensitate mistică a așteptării.

x

Pe ce lume trăim: „Cea mai nouă jucărie pentru adulți a fost prezentată la un tîrg de la Universitatea din Londra. E vorba de o jucărie sexuală futuristă care îți poate permite să îi oferi partenerului plăcere orală maximă chiar și de la sute de kilometri depărtare. Denumită «Tele-

tongue» și concepută în Japonia, jucăria este formată din două «acadele» care se conectează la internet.

Unul dintre dispozitive înregistrează plescăitul și mișcările limbii generate de partener, iar celălalt le convertește în vibrații plăcute pe care partenerul le resimte simultan cu redarea sunetului. Ideea care stă la baza acestei jucării a fost realizarea unui dispozitiv sexual care să poată fi folosit în public. «Sperăm ca Teletongue să fie primul pas către folosirea lejeră a jucăriilor sexuale, fără jenă, printr-un gest simplu și reconfortant», spun inventatorii de la Universitatea Keio, care speră să testeze invenția pe un cuplu aflat într-o relație la distanță” (*Adevărul*, 2016).

x

De ce nu scrieți roman? m-a întrebat un ziarist. Am răspuns: Păi pentru că spațiul epic îmi provoacă o stare de agorafobie.

x

Nu cumva rolul efortului e cel de a omagia odihna, ba chiar de a o linguși?

x

Cifra 13 e socotită aducătoare de ghinion pentru că la Cina cea de taină au participat 12 comeneni plus Iuda. În Statele Unite există clădiri în care nefericita cifră nu figurează defel: nici pe ușa de la apartament, nici pe butonul de la lift. În China, în Japonia, în Coreea, ca și în alte țări asiatice, cifra nenorocului e cea de 4. Explicația? Aceasta se pronunță „si”, la fel cu termenul care înseamnă moarte. Superstiția e atît de vie, încît împiedică semnarea unor contracte în zilele care se termină cu 4.

x

Urșii polari nu alunecă niciodată pe gheață. pielea lor aspră și părul de pe tălpi îi ajută să nu alunece.

x

Te poți despărți cu adevărat doar de ceea ce te reprezintă.

x

Mai sincer e textul decît ar putea fi altminteri autorul său. În așa chip încît, recitîndu-se, să fie surprins el însuși.

x

„Muhamed Mesic, un bosniac în vîrstă de 32 de ani, poate vorbi fluent în 57 de limbi, printre care portugheză, japoneză, georgiană, ebraică și chiar română. Dar spune că în realitate înțelege peste 70 de limbi. (...) În urma unui control medical, s-a dovedit că sindromul Asperger de care suferă Muhamed, o formă ușoară de autism, este cel care îi permite să învețe limbile noi atît de repede” (*Adevărul*, 2016).

x

Zadarnic încerci să îndrepti lucrurile care nu se adaptează la tine. Abia cînd le întorci spatele, ele se meșteresc singure, uneori mai bine decît ai fi făcut-o tu.

x

La plecarea din viață a unui prieten, încerci senzația stranie a unei libertăți tulburi. Desprins parcă de obligațiile curente (le realizezi inutilitatea), nu știi încotro să te îndrepti, ce să mai faci. Ai dori pe de-o parte o divagație (trîndăvie, plimbare prelungită, ieșire la local etc.), pe de alta să te reculegi, să te strîngi în tine însuși cu o dispoziție monahală. Iei astfel cunoștință din nou de ceea ce presupui că ar fi o dualitate a firii ce ți s-a dat. Dacă a doua față a sa e mai apropiată de *anima*, prin urmare mai convingătoare, cea dintîi își reclamă la rîndu-i drepturile cu o naturalețe melancolică, cu o tristă delicatețe de cantilenă pe care nu te-ai îndura a le disprețui. Nu e o opoziție între frivol și grav, între libertate și disciplină, între păcat și virtute, ci o oscilație de neoprit pe talgerul unei sensibilități derutate. În cîteva zile totul va reîntra în ceea ce se cheamă normal. Dar ce e normalul? Poate o aminare a conflictului decisiv, o punere între paranteze a aporiei sale. Viața va continua să curgă indolentă peste asimetriile sufletului, care ies la iveală cum pietrișul cînd debitul apei scade.

x

O fermă din Australia are o suprafață mai mare decît cea a întregului Israel.

x

Autentica amintire nu e de conceput fără o relație cu speranța, autentica speranță nu e de conceput fără o relație cu amintirea. Amintirea și speranța sunt în fapt concrescute aidoma figurii lui Ianus bifrons.

x

„Soarta nu a fost deloc prietenoasă cu micuța

Bella, de 11 ani, din Woburn, Massachusetts, SUA. Ea a venit pe lume cu o boală extrem de rară și medicii i-au anunțat părinții că este posibil să nu poată merge niciodată. Diagnosticată cu sindromul Morquio, Bella a înțeles că este diferită de ceilalți copii și nu va putea să se joace cu ei. Însă în 2014, cîinele George a intrat în familia Burton. Uriașul Dog German s-a atașat rapid de fetiță și au devenit nedespărțiți. Petreceau ore întregi în curtea casei și anul trecut s-a petrecut miracolul. (...) «Practic, a învățat-o să facă primii pași de una singură», a povestit pentru Huffington Post, Rachel Burton, mama Bellei. Acum Bella și George se pregătesc de un eveniment special: dulăul vrea să cîștige o medalie la concursul cățeilor salvatori” (*Click*, 2017).

x

A. E.: „Bagă de seamă, mitocanul stilat e mai primejdios decît unul ce-și arată chipul primar. Voindu-se «domn», urmărește a ajunge într-o societate pe măsură. Acest fapt implică însă un efort de disimulare a fondului său frust, care-l costă. Din care pricină devine nu o dată rău dispus, iritabil, slobod la gură, îndulcindu-se cu vorbulețe porno. În momentele cînd scapă de povara imaginii de sine ticluite, înjură în voie. E ca și cum ar purta în spinare o povară pe care, în răstimpuri, o dă jos pentru a-și trage suflarea. Consecința unui atare comportament nu e în nici un caz prețuirea persoanelor «importante» pe care încearcă a le curta. Cu nesaț, pîndește fisurile acestora. În sinea sa, le învinovățește de canonul la care se supune, fiind satisfăcut atunci cînd crede a le găsi cusururi în temeiul cărora le-ar putea disprețui. Sub masca-i surzător-obedientă se ascunde o reavoință ațîțată, gata de revanșă. Deocamdată o aplică în comerajul din cercul de amici aidoma lui.

x

„Ceea ce nu e puțin diform are aerul banal, de unde reiese că neregularitatea, adică neprevăzutul, surpriza, uimirea sunt o parte esențială și caracteristică a frumuseții” (Baudelaire).

x

„Întîlnirea noastră a fost o despărțire”, scrie poeta. Dar care întîlnire *reală* nu e o despărțire?

x

În unele situații ai un raport imediat cu mărția lui Dumnezeu, în altele ai privilegiul unei apropieri cu El care presupune o mărție procesată într-un chip imprevizibil.

x

Iubirea include speranța, speranța însă nu include necondiționat iubirea (nu se îndreaptă oare aceasta de atîtea ori spre lucruri nevrednice?). Magnanimitatea iubirii față de speranță.

x

„Nu facem nimic pentru o ființă (cînd e vorba să facem ceva într-adevăr) fără să nu negăm altă ființă. Și cînd nu poți să te resemnezi să negi oamenii, este o lege care sterilizează pentru totdeauna. La limită, a iubi o ființă înseamnă a le ucide pe toate celelalte” (Camus).

x

Postura pragmatică a provizoriului, postura abstrasă a eternității.

x

Dorința scriitorului de-a fi admirat mai presus de cea de-a fi iubit, reprezintă o trufie ori un sacrificiu? E posibil totuși aici un sacrificiu, care poate scăpa chiar propriei sale priviri.

x

Bijbii în întunericul interior pentru a te bucura în cele din urmă găsind același întuneric și afară.

x

„Statistic, în luna ianuarie au loc cele mai multe infarcturi, atacuri cerebrale și stopuri respiratorii, informează The Sun. Cercetătorii de la Universitatea din California și o echipă de specialiști britanici au analizat datele la nivel național dintre 1985 și 1996, comparîndu-le cu cele dintre 2000 și 2011. În luna ianuarie s-au înregistrat 1,7 milioane infarcturi, cu 60% mai mult decît în restul anului” (*Click*, 2017).

x

Simplificarea îți îngăduie să percepi cursivitatea vieții, complexitatea să percepi stagnarea sa care o face să mediteze.

x

„Nu puricii cîinelui fac să miaune pisica” (proverb chinez).

x

Gheorghe GRIGURCU

(Continuare în pg. 18)